

HAGARLAAWE

Diiwaanka Maansooyinka
Maxamed Xaashi Dhamac
'Gaarriye'

Waxa tifaftiray Maxamed Xasan 'Alto',
Martin Orwin iyo Yaasiin Jaamac Nuux 'Suldaan'

London, 2007

First Edition 2007CE
London

ISBN: 978-0-9550274-2-0

©All rights reserved. No parts of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the prior permission of the copyright owner.

Published by Aftahan Publications

180 Mile End Road, London, E1 4LJ

Tel: 44 (0) 207 790 6611

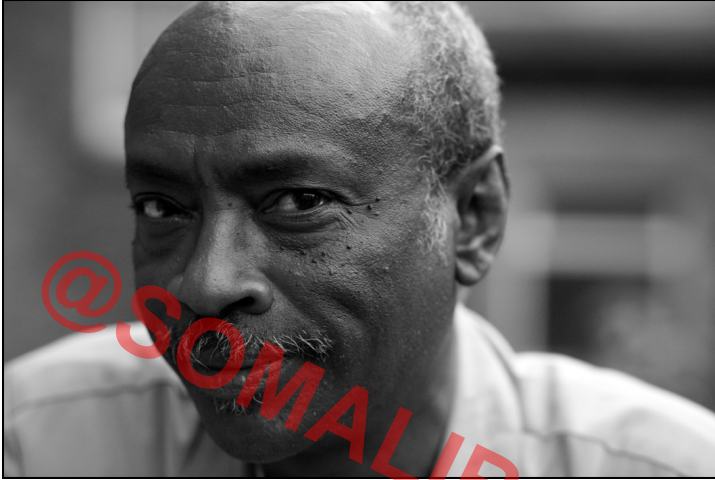
Fax: 44 (0) 207 790 5654

www.aftahan.org — www.aftahan.com

Typeset with L^AT_EX

Printed and bound by Vasan Printers

@SOMALIBOOKS

Tusmada

1	Arar	7
1.1	Waa Kuma Gaarriye?	7
1.2	Mahad-naq	8
1.3	Hor-dhac	10
2	Guubaabo	15
2.1	Qasab Kuma Balweyn Karo (1978)	16
2.2	Hoobal (1976)	19
2.3	Uurkubbaale (20/2/1984)	22
2.4	Kabo-caseeye (1979)	28
2.5	Beer-wale (1979)	31
2.6	Dugsi Ma Leh Qabyaaladi (10/12/1979)	35
2.7	Colka Wadhaf Ma Lagu Deyey? (1/1/1980)	41
2.8	Madax Goodir (4/4/1980)	46
2.9	Hashii Cosob (1980)	49
2.10	Qiyaame (1980)	53
2.11	Gashi (1980)	58

TUSMADA

5

2.12	Run (1984)	61
2.13	Ergo (30/4/1992)	68
2.14	Daba-taxan (5/1/1997)	90
2.15	Sidaasaa La Ahaa (28/10/1979)	111
3	Guluf	114
3.1	Keena-diid (7/9/1989)	115
3.2	Waaya-arag (1/1/1983)	121
3.3	Gar-naqsi (25/4/1983)	137
3.4	Saxansaxo (17/10/1987)	149
3.5	Hagarlaawe (1984)	167
3.6	Maddaacale (1984)	171
3.7	Dhahar 'Hadraawi' (17/9/1980)	176
3.8	Dhederbi (30/9/1988)	183
4	Googoos	195
4.1	Aadmi (14/6/1973)	196
4.2	Hayaan (1979)	199
4.3	Tanaad (1972)	201
4.4	Dhallaannimo Hufnaydaa (1973)	205
4.5	Garaad-daran (1972)	211
4.6	Damaq Iyo Xusuus (1973)	216
4.7	Damaashaad (1974)	219
4.8	Fad Galbeed (1978)	222
4.9	Carshigii Jamaalka (1979)	225
4.10	Dhabannahays (1979)	228
4.11	Ka Kufriyey Jacaylkii (1978)	231
4.12	Eed Hooyo (1979)	234
4.13	Bixiso (1979)	237

4.14	Wiil Gaabsi (1979)	240
4.15	Dhaleeco (1979)	242
4.16	Hordhaca tixaha <i>Siinleyda</i>	244
4.17	Salaan Guud (1973)	246
4.18	Sidataal (1973)	249
4.19	Samir-siis (1973)	254
4.20	Gurmad (20/10/2005)	261

5 Goloobal (Caalami) 268

5.1	Anwar Saadaat (Oktoobar 1981)	269
5.2	Wootar-gayt (1977)	278
5.3	Simbaabwi (7/4/1980)	281
5.4	Maandheela (Luulyo 1980)	286
5.5	Nabdaado (Oktoobar 1981)	292
5.6	Geeridii Ina Boqor (13/4/1981)	296

Cutub 1

Arar

1.1 Waa Kuma Gaarriye?

Gaarriye wuxuu ku dhashay Magaalada Hargeysa 1952. Waxaa korisay eeddadii oo dhimatay isaga oon weli hanaqaadin. Magaalooyinka Hargeysa iyo Sheekh ayuu ku dhammaystay waxbarashadiisii hoose, dhexe iyo sare intii u dhaxaysay 1960 ilaa 1970. Dabadeed wuxuu ku biiray Kuliyadda Lafoole ee Afgooye, halkaas oo uu shahaadada BSc ka qaatay 1974. Wuxuu bare ka noqday dugsiyo sare oo dhawr ah ilaa 1976. Sannadkii 1977 ayaa loo beddelay Kuliyadda Lafoole oo uu ka dhigi jirey Suugaanta Soomaaliyeed. Muddo yar ka dibna waxa loo magacaabay guddoomiyaha Waaxda Suugaanta Soomaaliyeed ee Kuliyaddaas. Sannadkii 1980 ayuu ku wareegay Akaademiyaadda

Cilmiga, Fanka iyo Suugaanta. Halkaaas oo uu ka shaqaynayey ilaa 1982, markaas oo uu ku biiray halgankii hubaysnaa ee lala galay taliskii Siyaad. Wuxuu sannadkii 1973 helay miisaanka maansada Soomaaliyeed (taas oo ah qawaaniinta xukunta dhis-maha maansada). Waxaanuu markii u horreysay si taxane ah ugu daabacay joornaalkii Xiddigta Oktoobar sannadkii 1976. Isla sannadkaas buu ku biiray Guddigii Af-Soomaaliga ee u xil-saarayd erey-bixinta iyo cilmi-baadhista afka iyo suugaanta. Wuxuu wax ka qoray riwaayaddii *Aqoon iyo Afgarad* 1971. Wuxuu qoray sannadkii 1979 riwaayad aan iftiinka arag oo la yidhaahdo *Eed Hooyo laga Galay*. Wuxuu ka mid ahaa abwaan-nadii ugu waawaynaa ee ka qayb galay silsiladdii caanka noqotay ee *Sinley* sannadkii 1973. Isagaana bilaabay silsiladdii xiisaha badnayd ee *Deelley* sannadkii 1979. Waxaana faan ugu filan inaanuu weligii gabay qabyaalad ah tirin.

Gaarriye maansooyinkiisu buuggan kuma dhanna. Waxa jir-tay in qaar ka mid ahi ay ka lumeen intii uu halganka ku jiray. Nasiib wanaag, sannadkii 2005 oo uu Ingiriiska booqasho ku tagay ayuu si lama filaan ah uga helay dhawr maanso oo kala ah: *Sidaasaa La Ahaa, Dhabano-hays, Anwar Saadaat iyo Sir-ma-qabe*. Maansooyinka ilaa hadda ka maqanna waxa ka mid ah: *Dardaraan, Bayruut, Indhoole, Bilic-haldhaaley, Ma Caddee Ha Caddaado* iyo kuwa kale.

1.2 Mahad-naq

Marka hore waxa arrimaha lagu mahadiyaa Ilaaha amarka iska leh. Marka xigta waxaan mahad u celinayaa cid allaale ciddii

gacan igu siisay inuu diiwaankanu daabacmo. Gaar ahaanna Soomaalida ku nool magaalada Abidjaan ee dalka Ivory Coast. Sababta oo ah iyaga ayaan ka helay gurmaddii ugu weynaa ee hawshanu u baahnayd. Waxa iyana xusid mudan raggii ii suurto-geliyey inaan Abidjaan tago si aan waqti ugu helo qoraalka. Raggaas oo ay ugu cuslaayeen: Maxamed Samatar, Antoine Francois iyo Cabdi Ismaaciil Yoonis.

Waxaan xusuustayda ka maydhmayn daryeelkii iyo dhiirrigelintii aan ka helay Axmed Muuse Geeddi ‘Sanjab’. Isaga ayaan gurigiisa ku noolaa intii hawshani ii qabsoomaysay. Maalin qudha ahna i muu tusin wax i dareensiya culayskaan ku hayey. Waxaa isaguna xusid gaar ah mudan Inj. Saleebaan Nuux Cali oo aan la’aantii waxba ii suurto galeen. Wuxuu kaalin weyn ka qaatay garaaciddii iyo tifaf-tirkii diiwaankan. Waxaan kale oo aan u mahad celinayaa Shirkadda Dahabshiil oo tuurta u ridatay daabaciddii buuggan.

Waxa intaas ii raaca muddo rubuc-qarni ah ayaan maansooyinkan hadba meeris ku darayey. Mar walbana waxaa i ag joogay rag iyo dumar fara badan oo iga dhadhaminayey iguna dhiirri-gelinayey. Mana wada xusi karo dhammaantood. Waxaanse muuno uga dhigayaa inaan qaar ka mid ah magacyadooda hoos ku xuso:

Muuse Galaal, B.W.Andrzejewski, Rashiid Sh. Cabdillaahi, Maxamed Ibraahim Warsame ‘Hadraawi’, Boobe Yuusuf Ducaale, Axmed Yuusuf Ducaale, Muuse Axmed Saxar, Ibraahim Xaaji Muuse ‘Wacays’, Saalax Jaamac, Axmed Cabbaas, Yaasiin Axmed X. Nuur, Maxamed Daahir Afrax, Maxamed Saalax Xasan, Yuusuf X. Aadan, Yaasiin Ibraahim Magan, Xasan X. Cabdillaahi ‘Geney’, Aamina X. Aadan, Maxamed

Doonyaale, Amal Xuseen, Siciid Maygaag Samatar, Ibraahim Jibaax Ismaaciil, Cabdillaahi Maxamed Daahir, Cabdi Xuseen Gurraase, Samsam Haybe Xirsi, Cumar Salaad Cilmi, Maxamed Yuusuf Cilmi, Xasan Aadan Samatar, Yuusuf Aw-Xasan Ismaaciil.

Waxaan iyagana u mahad celinayaa Dr. Martin Orwin, Maxamed Xasan Alto, Yaasiin Jaamac Nuux ‘Suldaan’ iyo Mustafe Maxamed Khayre oo iyagala qayb qaatay tifaftiriddii, garaacid-dii iyo qaabeyntii buugga.

1.3 Hor-dhac

Diiwaankan waxa ugu horreyntii, sida aad ku aragteen mahad-naqa buugga lagu talo galay inuu daabacmo, soona baxo san-nadkii 1994-tii. Wakhtigaas oo abwaanka iyo aqoonyahanno kale oo dalka Ivory Coast kula sugnaa ay dadaal u galeen sidii maansada Gaarriye loo diiwaan gelin lahaa ee buug looga dhigi lahaa. Waxay dadaalkii ugu weynaa ku ururiyeen tixda dii-waankani koobayo inta ugu badan. Nasiibdarrose ma suurto gelin in buuggu qabyotirmo oo daabacmo wakhtigaa, sababo badan dartood (Allaan qadderin).

Dabayaaqadii labada kun iyo shantii (2005) ayaa abwaanka lagu soo casumay Xarunta Turjumada Maansada Dunida ee Jaamacadda SOAS (School of Oriental and African Studies). Isaga iyo shan qof oo kale oo ka kala socday dalalka Suudaan, Afganistaan, Hindiya, Indhooniisiya, Meksiko iyo Gaarriye oo ka socday Somaliland. Markii uu abwaanku Socdaalkaa suugaanta Dunida dhammaystay, waxa u bilowday socdaal kale oo

jaaliyadda Soomaalida ee deggen dalka Ingiriiska ay ku damceen inay abwaanka la kulmaan. Waxaana loo sameeyey kulamo tiro badan oo dalkoo dhan ka dhacay. Waxa markiiba isa soo taray xiisaha loo qabo in lala kulmo suugaanta abwaanka oo qoran.

Waxaana fursad weyn oo muhiim ah noo noqotay in aannu abwaanka kulamadaas si gaar ah ugula kulanno si aannu wixii suugaan ah ee uu qoraal ku hayo uga reebno, oo aannu mustaqbalka dhow buug uga dhigno. Waxaase nasiibwanaag noo noqotay oo aannu fursad u hellay buug dhammaystiran oo tixooyin dhowr ah mooyee, intii kale oo dhami ku urursan yihiin. Waa taa sababta nagu dhiirri gelisay in aannu diiwaankan qabyo-tirro, isla markaana ka dhigno buug, soona saarro. Waxaana fikradda noo rumeeyey shirkadda Dahabshiil oo kharashkii daabacadda tuurta nooga ridatay, la'aanteedna aannu buugani qabyo tirmeen.

Waxa ku urursan diiwaanka tixihii Gaariye intoodii badnayd. Waxa diiwaanku koobayaa 48 tixood oo afar cutub u kala qaybsan. Waa tixo abwaanku curinayey in ka badan dhowr iyo soddon sano. Diiwaankani, waxa uu xambaarsanyahay maansooyin tiro badan, gudo fidsan, aragti fog, xeeldheeri iyo farshaxan aqoon ku dhalatay. Waa maansooyin colaad iyo nabadba wax ka tidhi. Waa maansooyin nacayb iyo jacayl ka hadlay. Waa maansooyin jabhadayn iyo jamhuuriyadaynba ka qayb qaatay. Waa maansooyin caalamka iyo cibaarooyinka ka dhacay ka tixooday. Waa maansooyin dareen, aqoon, waayo-aragnimo, falsafad, siyaasad iyo shucuur waddaniyeed ka dabqaadanaya.

Diiwaanka waxa loo bixiyey *Hagarlaawe*, waxaana loogu wanqalay tixda *Hagarlaawe* ee diiwaanka ku jirta. Magacu dhowr macne ayuu yeelan karaa. Kow: dulucda, nuxurka

iyo farriinta maansada *Hagarlaawe* ay gudbinayso waa ka hagarla'aanta qabyaaladda, eexda, aflaggaaddada, dhaleecaynta, iwm. Laba: Abwaanka ayuu tilmaan ka bixinayaa. Waxaa dhici karta inta abwaan uu dhul qaso oo gabayo eex iyo aano ah tiriyo, inuu marka dambe ka koro, oo diiwaankiisa ka tifaftiro suugaanta inta iinta leh. *Xaasha!* Gaarriye hore iyo haddaba waa ka korsanyahay qabyaaladda, eexda, aflaggaaddada, dhaleecaynta, maanso-hungurida, “anigaa idhi”-da, iwm.

Si aanu akhristuhu ula kulmin tix seenyoon oo mudhux, oo aanu hadba meel afka u saarin, sababta iyo ujeeddada loo allifay, waxa tix kasta oo diiwaankan ku jirta loo sameeyey arar ama hordhac kooban oo tilmaamaya ulajeeddada tixda loo curiyey iyo taariikhda ay soo baxday.

Diiwaankan *Hagarlaawe* waxa lagu ururiyey maansooyinkii ugu badnaa oo abwaanku allifay. Inkastoon la odhan karin way ku dhan yihiin, haddana xilliga hadda la joogo intii ugu badnayd ee la heli karayey ayaa lagu kaydiyey. Tixaha diiwaankan *Hagarlaawe* ku jira looma kala horreysiin siday u kala taariikh horreeyeen, hase yeeshee, waxa la isu raaciyey loona habeeyey oo la isu xigsiyey siday isugu ujeeddo dhowaayeen, waana sababta diiwaankan loo qaybiyey afar cutub oo kala ah:

1. *Guubaabo*: oo koobaya shan iyo toban (15) tixood oo ah maansooyinkii uu abwaanku dadka ugu sii bislaynayey inay ku kacaan taliskii naxariista darraa ee askarta (xukuumaddii Maxamed Siyaad Barre) ee Jamhuuriyadda Soomaaliya ka talinayey 1969-1991 kii. Qaybtan waxa ka mid ah tixihii uu abwaanku *Deelley* ku lahaa iyo qaar kale oo badan.

1.3. HOR-DHAC

13

2. *Guluf*: oo koobaya siddeed (8) tixood oo ka hadlaya, kana faalloonaaya markii halganka hubaysan lagala hor-tegey taliskii askarta ahaa ee talada dalka xoogga ku maroorsaday. Waxa maansooyinka qaybtan ku jira ab-waanku intooda badan ka curiyey goobihii dagaalka ee jabhadaynta. Waana tixaha ugu kulul ee diiwaankan ku jira. Waxaana ka mid ah tixda dheer ee wada taariikhda ah ee *Saxansaxo* iyo maansada *Waaya-arag* iyo qaar kale.
3. *Googoos*: oo koobaya labaatan (20) tixood oo ka hadlaya arrimo kala duwan, wakhtiyo kala geddisanna soo baxay. Tixda qaybtan waxa ka mid ah suugaantii uu *Siinleyda* ku lahaa, tixihii jacaylka iyo cishqiga ku saabsanaa, kuwii ku jiray riwaayaddii aan ifka arag ee *Eed Hooyo Laga Galay*, iyo kuwo kaloo la mid ah.
4. *Goloobal*: oo ku saabsan maansooyinka caalamiga ah oo ka hadlaya dhacdooyinka dunida ka jira. Waa maansooyinka uu, gaar ahaan, Gaarriye kaga hadlayo adduunweynaha. Ma uu qabo abwaanku in caalamku, guud ahaan, isu hayo caddaan iyo madow, gaalo iyo Muslin, qaarad qaarad, iwm. Wuxuu Maxamed Xaashi Dhamac amminsanyahay in adduunku uu u qaybsanyahay in yar oo dhiigmiirad ah oo u heellan dadweynaha sidii loo boobi lahaa iyo inta badan oo muruqmaal iyo xalaalquudato ah oo dhidid-kooda cuna oo u hoggaansan sharciga oo nabadda jecel una halganta xuquuqdooda iyo xuquuqda aadanaha kale sidii ay u soo dhacsan lahaayeen.

Waqtiigan casriga ah oo teknoolojiyadda warfaafinta aad u hor-

martay, surtaggal ma aha in qofku danayn waayo adduunweynaha ku xeeran ee isaga/iyada saameeya. Dalkeennuna ma aha jasiirad ka go'an is-hirdiga axsaasiyadda adduunka.

Gabyaaguna waa lama huraan inuu wax ka yidhaahdo dhacdooyinka dunida sida ay la tahay.

@SOMALIBOOKS

Cutub 2

Guubaabo

Shan iyo toban tixood oo uu Gaarriye dadweynaha ku farayo waddada samaanta, wanaagga, walaalnimada, wadajirka iyo waddaniyadda.

2.1 Qasab Kuma Balweyn Karo (1978)

Waxay ka hadlaysaa gabayaaga iyo kaalintiisa. Waxay soo baxday xilligii ay suugaantu dagaalka hubaysan dadka u bislay-nayasay.

Wallee been ma qaayibo;
Wallee gabay qardoofa ah
Ama iga qandoodsama
Qalbigaygu ma hollado.

Wallee “qaaf” ujeeddo leh
Qiimahayga kuma rido;
Magac waa qasaanade
Wallee qado ma dhaafsado.

Wallee qalabka maansada
Heesaha qumbuladda ah
Uma qubo dhugmo-la’aan.

Ninkii beesha qaayima
Qar hadduu ku soo dumo,
Wallee ciidda kama qodo.

Wallee qalin-daraalaha
Dambi qaranka laga galay
Kama qariyo wadhatada.
Wallee qoonta mililka leh
Qaarka sare ma dhaydhayo.

Haddii ay qudh-gooyiyo

2.1. QASAB KUMA BALWEYN KARO (1978) 17

Joogto qoorta-soo-dhigo,
Wallee gabay ma qurux tiro.

Shacbi qawdhamoo kacay
Qarqarsiga hadduu jaro,
Wallee qoofal kuma xidho.

Haddii qoys agoon yahay
Wixiisii rag qaybsaday,
Qaan-gaadhna sara-kaco
Qabyadooda raadshaa,
“Qori, sii!” ha joogtee,
Wallee quuso kuma diro.

Waxaruhu sidaan qabo
Weligoodba qoor-qabad
Biyo kuma qudhqudhiyaan;
Anna qiiro mooyee
Qasab kuma balweyn karo.

Qaraf iyo tixaa gabay
Ku qadhaabo uma baran;
Quudhkaygu muu gelin,
Qatanaha la duudsiyey
Ayaan ugu qabbaanaa,
Dantoodaan ku qumiyaa.

Hadba wiilka qooqane
Maalintaasi qoodha ah
Qushuuciisa ma akhriyo;
Ways kala qab weynahay
Qofna kabaha uma tiro.

Qolo-sheegashana daa;
Iska dhaaf qabiiloo
Qarankeenna oo idil
Qol yar baan u haystaa.

Qummaneey xuduuddiyo
Qaaradaha la kala xidhay
Qoqob bay i geliyaan.

Haddaan qabi lahaa taag,
Quruumaha adduunyadu
May kala qaloodeen;
Qodaxdaan ka guri laa
Qoys baan ka dhigi laa.

@SOMALIBOOKS

2.2 Hoobal (1976)

Waxay ka hadlaysaa gabayaaga iyo kaalintiisa. Waxay soo baxday intaan taliskii Siyaad xoog loogu kicin.

Cumaraw Ha' iyo Woow!
Hal madow araar culus,
Higgaad alif-wax-maale ah
Ama xarafka hoos dhaban,
Hor-dhaceeda maansada
Harawaati mawjad ah
Hindisaha ujeeddada,
Iyo hogo-tusaalaha
Hal-abuurka ila garo.

Hinji oo ka sii gudub;
Horta aan iskaa baro:
Haybtayda guudnimo
Heesaa ayaan ahay;
Hantidaydu waa gabay;
Hirwadaan ku noolahay.

Habeenkiyo dharaartii
Intaa heegan baan ahay;
Hurdo baal ma soo rogo.

Holac ololayaan ahay;
Hilinkaan iftiinshaa;
Anna ku hurunshoobaa.

Wadnahayga habayaan
Hadba tuujiyaayoo,

Hadhuubbada u dhigataan.

Cirka haadda duushaan

Heellada la jiiibshaa.

Badahaas hugmaayaan

Baloolleey la haystaa;

Ma hafado haddaan galo.

Hoobal bay yidhaahdaan;

Indhoolaha anaa haga;

Ka hallaysan lay direy;

Halyey-yada anaa ladha;

Anaw hiisha wadhatada.

Hayaanka iyo geeddiga

Hayin dhaamiyaan ahay.

Haddii ay dagaal tahay

Hub dhacaaya baan ahay;

Nabaddana hadh baan ahay.

Adoo nacab ku haystoo

Halis aad u dhawdahay,

Rajo kuu hirtaan ahay.

Hanfigiyo kulaylaha

Hadhac lagu nastaan ahay.

Adigoo harraad qaba

Haro laga cabbaan ahay.

Taariikhda hodanka ah

Hor-dhaceedi baan ahay.

Hirdi iyo colaad iyo

Wixii halas la soo maray

2.2. *HOOBAL (1976)*

21

Giddi waan u hagar baxay.

Hurdankii Biyaan Fuu

Hujuunkii Aljeeriya,

Anaa heeray Faransiis.

Afrikaanku hororkii

Sebenkay halgaadeen,

Hootadoodi baan ahay.

Cirkay hegebo ii taal;

Dhulkaan hoos u xulanahay;

Hillaac “bilig” yidhaan ahay.

Kolkaan felegga haybsaday

Waa Ina-habreedkeey.

Qorraxdana hal-maal iyo

Hooyaan wadaagnaa.

Hogoshiyo daruuruhu

Higgaaddeey ku deexdaan;

Anoo heesa mooyee

Weligood ma hooraan.

Mankoo hiirta waa-bari

Huwan dharab ayaan ahay;

Habeenkii riyaan ahay.

Hoosiiska sagalkiyo

Saxar-qaad hawaan ahay.

Gitaarrada hadaaqana

Sir ku hoos jirtaan ahay.

Muusig hibo leh baan ahay;

Hannaan luuqdu leedahay.

2.3 Uurkubbaale (20/2/1984)

Waa maanso tilmaamaysa gabayaaga iyo kaalintiisa. Waxay soo baxday intii dagaallada hubaysani socdeen.

“Cawdu billooy balooy baydh.”

“Bismillaahi Yaasiin.”

Botorkiyo ciyaartoo

Sidaa lagu bilaaboo,

Anna biito-biitiyo

Bille-jire ku dheelaan

Beri hore garaadsaday.

Dadka waxan ka bawsaday:

“Dhool bari ka hirey baa

Dhaanka loo bariiyaa”.

Gabaygana Burhaanoow

Waxa aniga lay baray

Inu laba u kala baxo

Beeshana u kala yahay:

Waxay Biliso igu tidhi:

“Hadday maanso beer tahay

Run baa lagu biyeeyaa.

Bilicsiga dareenkaa

Lagu baalaleeyaa;

Xaq baa lagu bac-rimiyaa.

Baaqbaaqa noloshiyo

Biyo-dhiijinteediyo

Xilligay ku biqishaa”.

2.3. *UURKUBBAALE (20/2/1984)*

23

“Midho waxay u bixisaa
Habka loo barbaarshiyo
Barta lagu abqaalaa.
Sida loogu baahdaa
Loo buushe-bixiyaa;
Ama loo bislaystaa.”

“Waxa lagu bardaanshaa
Baqoolkiyo geeddiga
Fac kastaa intuu bogo.
Bullashada dagaalkana
Bundugay tilmaantaa.”

“Waa buun wax lagu hago;
Boodaanta yeedhmada
Bigil ereygu leeyahay.
Caws baar leh weeyaan;
Lana baxay sabool-diid
Soddon laguma baayaco.
Boqor laguma caabudo.
Biidhi-qaatennimiyo
Baqas waa ka xaaraan.”

“Waana biime liidda ah,
Boqnihiisa lama xidho.
Nin baqdaa ma halabsado;
Bayd-gaabku kuma galo;
Beentana wax kuma laha.
Waa Bilan ma-geyno ah;
Bog-dooxeedu waa sino.”

* * *

“Waxay bilic wax dheer tahay;
Iyadoon bariidada
Ballankeedi ka hor dhicin,
Kolkay bocorta maansado,
Adoo baalku kaa qoyey
Xadantana u baahnaa,
Sidii baalalleey iyo
Balanbaallis qalimo leh,
Ooy ubax baraarugay
Isku waa-bariisteen.”

“Bogga kuu salaaxdee
Burcad kuugu duugtee,
Bu’da leebka kugu mudan
Baydari-abbaartee,
Bulxankeedu laba-dhaca
Sida uur-ku-baalaha,
Boogahaaga hoosiyo
Bayrtaada qoomee.”

“Kolba baaq xiloodin ah
Barta aad u nogoshahay
Intuu baac u sii dego,
Tixda miino-baadhkii
Fiix kugu biskootiyo
Dhul bacdii ku taal iyo,
Ku banayso meel aan
Beryahaaba gacal dayin.”

“Ee baahi-laawuhu
Adigoo basiiro leh

2.3. *UURKUBBAALE (20/2/1984)*

25

Intuu boodhka kaa tumo,
Xiisaha basaasiyo
Beer-qaado laabtee,
Tuduc wali gun iyo baar
Meel baas ku taabtee,
Intuu baaxad le'eg yahay
Isagoo banbaane ah
Badhtankaaga ka sanqadho.”

“Ee kugu ballaadhee
Markii bayd la sheegaba,
Sidii baal qarsoodi ah
La bac dhabay xogtaadii,
Hadba baallo-daymada
Faraq-bood ka qaaddee.”

Maansada ba'leeyda ah
Ee baadi-soocda leh,
Bog kastoo la soo rogo
Sir aad bixisay mooddee,
Nafta oo baraad li'i:
Kolba “baga!” tidhaahdiyo,
“Bishmaha Eebbe kuma jaro.
Ninka yidhi run badanaa!
Ma afkaygu kala baxay?”

Afartaas baldhooleey,
Waxa lagu ballaysimay
Maansadu balooleey,
Markay bilic wax dheer tahay.

* * *

Waxa taasi baal taal
Iyadoo bakooro leh,
Kolkay baydda furatee
Biyo-dhaca wax dheer tahay.

Ee baqalka tiriya,
Dhulkoo baaxad-soore ah
Afka wada bustaan iyo
Kaga dhigo barwaaqee;
Barakada Suldaankiyo
Badhaadheeye saaree;
Baydanoo la yaabbani
Ku tidhaahdo: “Bacaluul,
Waan dhega-barjoobe
Adoon hadalka sii badin
Bes waxaad ku daysaa.”

“Murtidaadu Booshaaq
Badhax iyo cindiid iyo,
Sida caanihii baqay
Buqbuqood hadday tahay,
Anna biirta maansada
Ereyada baryoodka ah
Balalaan ka qaadaa.”

“Baashaal hadday tahay
Markaad gurato beesado,
Buculloow manaam iyo
Riyo lagu ballaysimo;
Adaa, boowe, seexdee
Anuu baal ma soo rogo.”

2.3. *UURKUBBAALE (20/2/1984)*

27

“Hadday buur ku joogtoo
Buska hoose neceb tahay,
Anuu boodhka kama kaco.”

“Buubaal hadday tahay
Oo baalal leedahay,
Waa baayadeedee
Badhidaan ku siqayaa.”

“Hadday biira-biiriyo
Bakhti iyo nijaas tahay;
Oo booli lagu sabo
Bisinkaan ka haystaa.”

“Hadday seebab bixisoo,
Badaa cido ku dhaqan tahay
Baan loogu talo galay,
Waxa biisay oo qudh ah
Barrigaan ku noolahay.”

2.4 Kabo-caseeye (1979)

Waxay ka hadlaysaa wiil kabo-caseeye ah (baalashle), oo aan Ceel-gaabta Muqdisho galab kula kulmay. Isaga oo i shaxaaday ayaa dabayl dhabatay oogadiisa maradii ka feydday. Waxaan halacsaday boogo wada caabuqay oo kor iyo kal jidhkiisa qariyey, iyo dooryaan ku soo hoobanaya oo uu gamcaha ku didinayo. Aniga oo yaabban ayaa mise waa gaadhi shabagle ah oo askari ka buuxdo. Durba wiilkii yaraa bay, intay sidii kubbadda malaaseen, baabuurkii guradiisii ku tuureen oo la galbadeen. Markaan u sii dhabbo-galayna waxaan ogaaday in amar lagu bixiyey in carruurta dib-jirka ah magaalada laga ururiyo. Si aanay u arag wufuudda shisheeyaha ah ee Xamar u imanaysa xuska “Sannadkii Carruurta”.

Waa curub abaadday;
Waa laan cusayb ah
Oo ciiro fuushay;
Curdin weeye qaadhay;
Waa cudur jidh yeeshay;
Waa baahi cago leh;
Waa ciil dad-weyne
Canug laga sameeyey.

Caynkuu u eeg yey
Carrab laguma koobo;
Waa caato miiqan
Oo caday ka dhuuban.
Waa ciirsi-laawe;
Waa kabo-caseeye

2.4. KABO-CASEEYE (1979)

29

Ceel-gaabta jooga.

Waa caado-goys yar;
Ma yaqaan cisaynta
Qofna kama cabsoodo;
Waa cadho gadhoodhay.

Casar buu agtayda,
Isagoo cagaagan
Oo caano-waaye
Baatrool cabbaaya,
Anoon caanad haysan
Kaga cawday gaajo;
Oo aanan caawin.

Sidii ruux canaaday
Goortuu cabbaar yar
Isha igu canaantay,
Waxa caratay siigo
Calooshiisa qaawan
Markii ay ku ciirtay
Masraxii cadaabta
Oo car iyo bay la'
Calalkii ka feyddey;
Kana curatay sheeko.

Cayayaanki firshay
Cartanaw boggiisa
Boogaha cunaayey.

Dukhsi aad col mooddo
Oon cadad lahayni,

Caabuqi korkiisa
Durba caasha saare.
Carcartiyo kulaylka
Kolkuu caydhshu guuto
Cutub soo hor yeelay.

Anna camal-wareeray;
Caal-waa daraaddi
Ciddiyaha qaniinay.

Waxna cirirka gaaxday
Igu sii cusleeyey,
Cagiduu dhaqaaqay
Ciidan baa taxaabay;
Lagu yidhi: “ciyaalka
Cid daryeesha haysan
Ee aragga cawlan,
Si naloogu caayin,
Ku cabbeeya gaadhi!”

Sababtoo ah caawa,
Waxa yimi Curuuba
Dhawr wafdoo caddaan ah
Iyo qaar Ciraaq ah;
Oo Cabbaas i leeyey:
“Waxa loo casuumay
Sannadkii Carruurta”.

2.5 Beer-wale (1979)

Nin beer-wale ah oo sabool ah ayaan Af-gooye kula kulmay. Wuxuu ag yiillay Webiga Shabeelle dhinaciisa. Hase ahaatee wax xidhiidh ah oo labadooda ka dhexeeyaa ma jirin. Sababta oo ah qalabkii uu biyihiiisa kula soo bixi lahaa ayaanuu haysan. Matoorrada iyo cagafyada la sheegana wuxuun buu ka maqli jirey idaacadaha. . . siiba marka uu “Macallinku” uu guulaha Ok-toobar tirinayo. Isaguse ciddiyihiiisa ayuu beertiisa ku fali jirey. Dhididkiisa iyo biyaha cirkana wuu ku waraabin jirey. Ayaantay bislaatana (A.D.C.¹) ayaa midhaheeda kala wareegi jirtay; oo uu dib uga iibsan jirey.

War-bixintaas naxdinta leh isaga oo ii wada ayuu arkay basaasiin na dhegaysanaysa. Markiiba intuu istaaqfurullaystay buu sheekadii beddeley; oo uu ammaantii ay jeclaayeen u saaray. Wuxuu yidhi: waxaan ahay asaasayashii (X.H.K.S.²); carruur-tayduna “Ubaxa Kacaanka” ayey ku wada jiraan. . . halkaas buu sheekadii mariyey, baaqigana maansada kala soco:

Gaarriyoow ammuur culus
Gaarriyoow af-kala-qaad,
Arrin waliba meel lehe
Ammin wali xusuus lehe,
Ayeydeey mas baa cunay;
Aabbahay sidaan qabo
Isticmaarki baa dilay,
Awawgayna mooyaan.

---

¹Agricultural Department for Crops.

²Xisbiga Hantiwadaagga Kacaanka Soomaaliyeed.

Anna beer-walaan ahay;
Afgooyaan ku noolahay;
Arligaygu roob ma leh;
Webigaa agtayda ah
Intifaacsi kuma qabo.
Aaladaha matoorkiyo
Qalabyada ordaayana
Weligayba maan arag.
Cagafyada abraaree
Ugaaskeennu sheegaa,
Waa ii afkiisiyo
War-idaacadeed iyo
Guulaha Otoobare.
Gacmahaan adeegtaa
Ma awoodo yaambada.
Arradkiyo falliinkaa
Faraha i abaadshoo,
Way wada af-beeleen.
Uurkaygu waa milil;
Adhaxdaydu waa boog;
Cudur baan il-daranahay.
Addimada cagaagiyo
Oof baan u liitaa.
Abuurkayga ciil iyo
Urugada naftaydiyo
Umal baan ku beeraa.
Sida ugaxda diinkaan
Eegmada ku koriyaa.

2.5. *BEER-WALE (1979)*

33

Oogada huraysiyo
Uumiga korkaygiyo,
Dhiiggayga oomani
Kolkuu aburka saydhaan,
Xididdada agoonta ah
Ku waraabiyaa umal.

Waxay saa ahaataba,
Ayaanteey bislaatee
Aayaheedu soo baxo,
Ayaax baa ku sara-kaca
Wuu wada idlaystaa.

Inta layga adag yahay
Isna waa anfaaciga
Anna waa awaaraha,
Eridhabanki baan ahay
Nacabka u irmaanaa.

Istaaqfurulla, waa been!
Askartii war-sheekadu
Yeey ina af-qaadine.

Adduunkii i soo gala
Iskaa baan ku bixiyaa.
Xisbigenna aadka ah
Aasaasiddiisii
Ayidaadda sacabka leh,
Raggii ku aqbalaan ahay;
Dagaalkii Itoobiya
Adaraa la ii direy.
Ururrada dad-weynuhu

Waxay hees aloosaan
Erey iguma seeggana.
Ubadkayga roon-roon
Ubaxaan kurtood qorey.
Afadayda Xaawana
“Oryantayshankaa” jecel.

Akhriskiyo qoraalkiyo
Dejintiyo abaartiyo,
Aftidiyo distoorkiyo
Dhammaan ololayaashii,
Irsiq hay dambeeyee,
Ammaan baa la ii dhigay.

“Aabbaha Kacaankana”
Asmaadiisa boqolka ah
Waan wada aqaannaa;
Maxaa yeelay waa amar
Amar dawlo weeyaan.
Aynfaadka joogiyo
Eedaadka maantana,
Allahiisa weeyee,
Sida Odaygu leeyahay
Kama iman xaggiisii:
“Iimaaanka beeliyo
Af-miishaarka baas iyo
Isticmaarka weeyaan.”

2.6 Dugsi Ma Leh Qabyaaladi (10/12/1979)

Maansadani oo ah tii bilawday *Silsiladdii Deelley* waxaan ka bixinayaa faahfaahin dheeraad ah. Waa tahay. Sannadkii 1978 waxaa fashilmay af-gambi ay koox ciidankii qalabka siday ka tirsanayd ay isku dayeen. Muddo ka dib ayey nimankii uu ka dhicisoobay Itoobiya kaga dhawaaqeen Jabhaddii (S.S.F.³). Dadka Soomaaliyeedna cuqdad bay ka qabeen Xabashida iyada oo markaas uu laga soo jeestay dagaalkii 1977.

Arrintu si kastaba ha ahaatee, nin Khaliif Shiikh Maxamuud Siciid la odhan jirey, oo Jabhaddaas ka tirsanaa, ayaa maanso soo direy uu qabaa'ilka Soomaaliyeed oo dhan ku maagayo, isaga oo qabay inay dirirta Af-weyne kaga baxeen. Markiiba waxa ka jawaabay nin Dhirbaaxo-jin la odhan jirey. Dhirbaaxo-jin, isaga oo qoladii uu ahaa (Isaaq) difaacaya, ayuu weerar ku qaaday qoladii Khaliif ahaa (Majeerteen). Halkaas baanay ka bilaabantay *Silsiladdii Miinley* ee ay ragga badani ka qayb galeen. Dawladdii Siyaadna, iyada oo ku faraxsan dadkan qabyaaladda iskaga hor-yimi, waxay bilowday cajaladihii gabayadaasu ku jireen inay badiso oo faafiso.

Maalin maalmahaas ka mid ah, ayey niman dhallinyara ihi noo yeedheen (aniga iyo Hadraawi) iyaga oo naga codsanaya inaannu gabayadaas ka jawaabno, annaka oo “reerkayaga” difaacayna. Waxaannu u sheegnay inaannu ka jawaabayno, hase ahaatee aannu siday nala tahay uga jawaabayno. Sidaas oo ahayd inaannu magac qarannimo ku hadallo; dadka la isku di-

---

³Somali Salvation Front, Jabhadda Badbaadinta Soomaaliyeed.

rayana cududdooda isu gayno, si ay ugu midoobaan dagaalka taliska lagula jiro.

Annaka oo sidaas ku ballansan ayuu Siyaad noo yeedhay horraantii Bishii Diisambar 1979. Waxaannu ahayn aniga, Hadraawi, Yuusuf X. Aadan, Idaajaa iyo Yamyam. Hadal isagaa iska badnaaye, wuxuu na weyddiistay inaannu dagaal kula qaadno qabyaalladda oo uu noo sheegay inay xoogaysatay. Aniga iyo Hadraawi, annaka oo ka faa'iidayshanayna fursaddaas, ayaannu fulinnay arrintii aannu hore ugu heshiinnay. Markaas baan anigu bilaabay *Silsiladdii Deelley* oo maansada hoos ku qoran ku furantay.

“Dig” dheh deelka maansada
Tixo dur iyo daabac ah,
Isku-duubni wadareed
Ha ka dido shan-xuublulu.

Arrin waa la diga-rogay;
Doonyihii la raran jirey
Markab baa ka daba yimid;
Cirka haadda duushaa
Ka duuduubte samadii;
Waxa helay dayuurado
“Deja!” baalashii yidhi.

Daacuunki fridhkiyo
Daaniyii dhaqaalaha
Rag duraa ku soo baxay.
Inta daafka fidisiyo
Dab-layaasha dhimanaw,

2.6. *DUGSI MA LEH QABYAALADI* (10/12/1979) 37

Digtoonaada way kane!

Afartaa docdaa mari

Dersigaygu waa meel.

Taariikhda duugga leh

Waxan ugu hor daabacay,

Xil damiirku qaadiyo

Waa faral dushayda ah.

Qalinkiyoo dawaaddaa

Inaan fuliyo ii direy.

Waxan uga dan leeyahay;

Nin qabyaalad doojaw,

Doqonniimo waa cudur.

Haddii aad dux leedahay

Bal docdaada uun eeg:

Inta dumar agoomo ah!

Inta dhiig dad lagu qubay!

Inta darib nin lagu cunay!

Inta duul ku qaran-jabay!

Debec-yaa-lahaayeey,

Maxaa degel ku baaba'ay!

Maxaa dhacay ummulo-doox!

Anigaa nin-door iyo

Anigaa wax dumin kara

Maxaa beel ku "dumug" tidhi!

Immisaa dugaag qaday

Dubaaxdiina loo wadhay!

Darka iyo xareeddiyo

Daaq laysu qoonsaday,
Dirirtiyo colaaduhu
Maxay haad dibbiriyeen!
Islaani wiilki laga dilay
“Dugayeey!” maxay tidhi
Dadab iyo aroos iyo
Aqal laba-deryaale ah
Maxaa daaha loo rogay!
Waxan uga dan leeyahay;
Summad iyo dir-sooc iyo
Qofkii duuf ku noolow,
Alla-doori baad tahay!
Soomaali waa duud;
Dakan-qabe ha joogee
Waa ul iyo diirkeed;
Deris iyo tol wada yaal
Nin dan laana kala gura.
Qabiilkii dorraad yiil
Isticmaarki baa dumay;
Shalay daba-ka-naax iyo
Dibitaati baa waday;
Maantana dillaal iyo
Dibbir baa ku xoogsada.
Waa dabin qarsoodi ah;
Ummadday ku dagayaan;
Boobkay ku dedayaan.
Qolo-qoladan loo degey
Kama iman dad-weynaha;

2.6. *DUGSI MA LEH QABYAALADI* (10/12/1979) 39

Ragga dacarta huriyaa
Waa kooxo duumo ah;
Daaddihiyeyaashiyo
Maamulkay ku duran yiin.

Qaar baa diktoorro ah
Digriigoodu madhan yahay;
Qaar baa durbaanno leh
Oo daacaddii jaray.

Darna waa hagoogtaan
Waa deniyo waaweyn.

Isku soo dabbaaloo
Waa dabaqad maal jecel;
Waxa loo dig leeyey
Dhididkayga dahabka ah
Sidii loo dudubin laa.

Afartaa docdaa mari;
Dugsi ma leh qabyaaladi;
Waa dararta baahida;
Waa astaanta dib-u-dhaca;
Waa boog dalooshoo

Dadka maanka kaga taal.
Dirxi qudhun ku nool iyo
Waxa fadha nin daalin ah;
Damqa oo ku joogsada.

Balse dira-diraaloow
Dabka yaad u sidataa?
Yaad daafacaysaa?
Haddii uunku kala dido

Sidu yeey u daran tahay?

Dib-jir iyo nin xoolo leh
Dambi-laawe iyo tuug,
Doc-doc weeye shicibkuye
Yaa daawo leediin?

Waxaan uga dan leeyahay
Haddaad duulimaad tahay
Riddo waa u meel dayo.
Doxor-yahaw ab-tiriyaa
Armaad dogobka qiiqa leh,
Darintaad ku huruddiyo
Dushaaduun ku hurisaa!

Afartaa docdaa mari;
Tixdu way dagaal-timi;
Waa daabbad aan biqin
Cilmi baa u diirad ah.
Durba gumuci koowaad
Waxay daartay nabarkiyo
Waxa doogta ugu wacan;
Dawadiise may gelin.
Kuwa ararta daajiyo
Rag baan ula dan leeyahay
Deelleeydi waa koow.

2.7 Colka Wadhaf Ma Lagu Deyey? (1/1/1980)

Waa maansadiisii labaad uu Gaarriye *Silsiladdii Deelley*, horey isagu u furay, ku lahaa. Waa jiifto dareenkii kolkaas jirey si wacan u cabbiraysa. Waa tixo qabyaalad-diid ah oo qoomiyad-u-dirir ah. Waa hees muggeedu iyo sarbeebteedu aad u culus-tahay.

Dood wali tixraaceed;
Daad waliba taagtii;
Duddo wali yagleesheed;
Sabo waliba daaqeed;
Damiir wali canaantii;
Dawan waliba yeedhii;
Dacar wali hulaaqeed;
Deelleydu waa shaxe,
Ninba waa godkuu dego.

“Dig” dheh faraski Doollaal,
Mar labaad ha dananee;
Hadraawow, ku soo durug,
Malmal iyo dabqaad hoo,
Ila didi abeesyada!

Dib-ka-naaxa laba kacay
Ama diradiraaluhu,
Yuu inoo dardaar-werin!
Dumbukheenna shiishka leh,
Duwi maynno weligii.

Dad hadduu istoydana,
Danyar baa sokeeye leh,
Dugsigeennu way-yaga.

Ifkaan daaray waa kaa;
Dalka iyo Jabbuutiba
Ragga iga dambeeyaa
Hadba dogob ha saaree,
Colka wadhaf ma lagu deyey?

Afartaa dheh: “Deelleey!”
Deji oo rogaal celi!

Dulmar weeye ee garo;
Kadantii duqeedii
Lagu yidhi rag baa diley
Ee aan ma-diiddada
Garan duurxulkeedee
Dhaqso loo dumaalee
Dadabtiyo arooskii
Iyadoo dabbaaldeh ah
Ninkay duugtay soo galay,
Ma inay is-dooxdoo,
Shaamarreer dayowdaa?

Waxaan uga danleeyahay;
Cirka danab ka soo dhacay
Dabka fiday kamuu iman
Digaa hoos ka noolayd,
Deg-deg iyo hubsiinana
Mid kastaaba duuggeed.

2.7. COLKA WADHAF MA LAGU DEYEH? (1/1/1980) 43

Afartaa dheh: "Deelleey!"
Deji oo rogaal celi!

Gabbal dumey habeennimo
Dayixii cadceeddii
Inuu damiyey moodee
Carshigeedi degayee,
Isagoon digniin qabin
Kolkuu waagu daalacay
Casilaadda loo direy,
Ma inuu dumaayoo
Hadba doc isku qaadaa?
Belo waa dambaysaa,
Durba fadalku waa maxay?

Nin muraayad daawaday
Foolxumo is-diidsiin
Kuma doorin karayee,
Ma inuu dillaacaa?

Duxda hadalku meel lehe;
Dusha boogta laga dhayo
Aan mililka loo degin
Dawadeeda lama helo.
Darbaddii qabiilkiyo
Hadduu doogtay nabarkii,
Gacantii wax duugtaay,
Dufan baad u baahnayd!

Afartaa dheh: "Deelleey!"
Deji oo rogaal celi.

Maska xuub-dillaacsaday
Dabarkiyo mareegtii
Dar Ilaahay uma furan;
Goortuu ris daaqee
Dibbiruu maqaarkiyo
Ka dallacay hugiisii,
Waa duluc ujeeddo leh.

War jiraa dareenkii;
Danyartaay, waxgaradkaa!
Intaad tahay darkaa wadhan
Ee layska dawdabo,
Darxumadaa ku nooloow,
Anna aan dagaallamo!

Afartaa dheh: “Deelleey!”
Deji oo rogaal celi.

Xiddiddada dawaafka ah
Ee hoos u daaddegey
Dhulka uma dalxiis tegin,
Dantoodaa fogeeysoo
Digarogashadoodii
Didibkay qasbeen oo
Dardar iyo awood bay
Gebiyada ku dumiyeen
Buuraha ku didiyeen.

Waa duluc ujeeddo leh;
Dakanada qabiilkiyo
Kala fridhku deyr iyo
Derbi adag hadduu yahay

2.7. COLKA WADHAF MA LAGU DEYEY? (1/1/1980) 45

Kuuna diiday socodkii,
Intaad duluglahaad tahay
Dabatada ku nooshahay
Waa daabac kugu yaal
“Ha la daayo!” iyo hees
Duco iyo habaar iyo
Amar dawlo kuma baxo.

Dib u raac ujeeddada,
Inta ciiddu dihin tahay
Dhaqaaluhu daleel yahay
Dadna kala sed roon yahay,
Weligaaba duudduub
Dusha ubax ka saarsaar
Daqar waa halkiisii.

2.8 Madax Goodir (4/4/1980)

Sida kor ku xusan, sannadkii siddeetankii horraantiisii ama dabayaaqadii sagaal iyo toddobaatankii waxa dalka Soomaaliyeed ka curatay tixdii la magac-baxday *Deelley*. Tixdaas oo silsilad ahayd, waxay ka koobnayd maansooyin ay is-dhaafsadeen abwaanno Soomaali ihi. Waxa xoog looga dooday dhibaatoyinkii dalka markaas ka jirey iyo ciddii ka mas'uul ahayd. “Ninba ceesaantii ceel keen.” Rag taliskii Siyaad daafacay iyo rag cambaareeyeyba waa la lahaa. Waxaase ka aakid ahaa inay kelidii-taliyihii ku soo baxeen hal-abuurro isa soo gunaanaday, oo fool-xumooyinkiisii farta ka saaray. Isna wuu u qaadan waayey. Mar wuxuu ku taliyey in la soo qabqabto. Marna in qaarkood la laayo. Ugu dambayntii wuxuu ku adkaystay in *Deelley* la mamnuuco.

Halkaas kolka wax marayaan baan waxaan xusuustay sheekadii “Boqorkii Geesaha Lahaa” iyo dhex martay ninkii u xiirayey ee iinta ogaaday. Arrintaas ayaanay maansadu ku salaysan tahay.

Mar aan gaban ahaa beri
Galab aan adoogeey
Geed uu fadhiyi jirey
Sheeko kooban kaga guray,
Wuxu yidhi guyaal hore
Boqor geeso laa jirey,
Oo goostay weligii
Inaan iinta lagu garan.
Fule waa geddiisee,

2.8. MADAX GOODIR (4/4/1980)

47

Wuxu goorba hubiyoo
Gedfo oo cumaamado,
Gadh-xiir baa sirtii helay.

Godob buuse taransaday
Garashadu u sabab tahay
Nin gefaana laga dhigay.

Hadduu gaabsan waayana
Inuu gawrac jiro maqal;
Hadba giirka loo kici
Goldooladuu helay
Inay gudubto loo diid.
Isna waa gartiisee
Liqi waa gasiinkii
War guntamay la fool-qaad.

Hadba gaadhka meel dhigay
Dadka uurka googa'ay
Sida garac ka wada qari.

Sidii naag shinkeed go'ay
Ganacyadu hambaabuqe;
Gabbashada micin mood.

Goobyaaalka laylkii
Kolkay gama' is-waayeen,
Gelin dhexe rugtiisiyo
Gurigii ka soo bood.

Gudcur beegsay duurkiyo
Geliyada dugaagga leh.
Mugdigii galaydhkiyo

Garanuugta kala dide.
Wuxu gabi-dhacleeyaba
Kolkii waagu “galac” yidhi,
Geed hoosti faadhfaadh;
Sida bahal god dheer qoday.

Dabadeed gafuurkiyo
Gadhka ciidda saaryoo,
Intuu fiirshay geesaha,
Goofkii xogtuu helay
Gaagaabsi ugu sheeg.

Dulucdiina gaadhsii:
“Inu boqorka goojaa,
Madax goodir leeyahay”.

Hadda igama geyside,
Waxaad iga guraysaa
Sheeko beri la ii galay.

Geesigu warkiisii
Ku cabbudhay kolkuu ganay,
Garbahiisa laga duul;
Gebigiis fudayd noqoy.
Goobtiina aasyoo
Ka hurgufay go’iisii;
Galbay oo ka sii socoy.

Ka gadaalna meeshii
La ye goorti roob helay,
Geesaa ka soo baxay.

2.9 Hashii Cosob (1980)

Sannadkii 1980 ayuu Taliskii Siyaad olole ku qaaday wuxuu ugu yeedhay “suuqa madow”. Wuxuu magacaabay Guddida Cidhib-tirka Suuqa Madow. Nin aannu saaxiib ahayn ayaa ii yimi oo ii sheegay in guddidaas lagu daray. Isaga oo ku faraxsan ayuu iiga warramay siday u qabqaban doonaan “tuugta”. Markii uu iga waayey xiisihii uu iga filayey ayuu sababta i weyddiiyey. Waxaan uga warramay in taliska adeegsanayaa uu laftiisu yahay suuq madow. Isaguna ka mas’uul yahay dhibaataada oo dhan. Waxaan kale oo ugu daray inaan guddidiisu far saari karin ragga la naas-nuujiyo ee ka ganacsada suuqaas isaga ah. “Waxa la doonayaa” baan ku idhi, “inaad soo xidhxidhaan jeeblayaasha yaryar, si la inooga jeediyo meesha eelku yaallo.”

Codkii dadka baahan
Caroogga saboolka,
Adduunka ku ciillan
Anaa cudha haysta.

Anaa Cabdillaahi
War-geys u ah caydha.
Caloosha danleeyda,
Anaa cabbiraaya.

Anaa carrabkayga
Xammaalku cabbaayo,
U diiday cir-weyne
Inaan ku casuumo.

Gafuur cadho yeelki

Intaan cosob-raaco,
Wallee is-ma caayo.

Waxsay tahay caawa
Calaacalimaayo.
Hal baa curanaysa;
Ufaa caranaysa;
Malaa cir da'aaya
U sii ah calaamad.

Ciyoowga higgooday
Wuxuu ka cif-leeeyey,
Colaad ka horreysa
Cagaar hiri doona.

Haddeerse caleenta
Xagaagu caddeeyey
Cimraa u run-sheegay.
Dhurwaaga ciyaaya
Cabaadku naf weeye.

Cadceed-galabeedku
Godkay cidhif joogto
Dan bay ugu ciiri.

Wax taasi la cayn ah
Cadaawe jabaaya
Haddaan helo ciidan.

Intaa cuti koow dheh
Su'aal yarna ii cug.
Ayaa ku cadaadshay?
Waxaad dhaqday deyr-cad

2.9. *HASHII COSOB (1980)*

51

Ayaw jaray cawda?
Shabeelki Cagoole
Hadduu dad-cunoobay
Jidh caato ah doonay
Caddiinkana diiday,
Hadmaad u cadiigsan?
Hadmaad ka cad-goosan?

Haddaad caqli leeday
Intaad cilmi-baadho,
Car suuqa madoobi
Cidduu yahay soo hel!

Cagaarka la leefay
Cirroolaha baahan
Ciyaalka jal beelay,
Hablaa carcaraafay
Cibaarada joogta
Canaanta ayaa leh?

Ma jeeblahan cawlan
Ayaa ku curyaanshay?
Kumaa cadawgaa ah?

Nin kuu cudud-sheegtay
Dhashaadana caydhshay;
Nimuu camalkiisu
Jar dheer kala ciiray;
Nin ceebta korkiisa
Caddaan ugu taalla
Aroorba cid saara,

Maxaad u cawaansan?

Fulaa cararaaya

Maxaad ugu ciidmi?

Dhiqlaa ku cunaaya

Intaad ka cabsooto,

Maxaad naf cagaagan

Islaan cimri-goys ah

Cibaado sabool ah

Culayska u saari?

Miyaan cadda-loolka

Habeenki ciyaarta

Carruurtu ku heesin:

“Maroodi cadhoole

Haddii col la sheego

Cadaadda-ku-meere

Hashii Cosob waa tan!”

2.10 Qiyaame (1980)

Markii lagu jabiyeey dagaalkii Itoobiya (1977) ka dib, waxa bilaabmay burburkii taliskii Siyaad Barre. Inqilaabkii 1978 fashilmay, ee lagu af-gambiyi gaadhay ayaa isna jaah-wareer ku sii riday. Durba waxa la bilaabay in jagooyinka halbawlaha ah reerka kelidii-taliyaha loo wada dhiibo. Ruushkii baa la eryey oo Maraykan baa halkiisii la geliyey. Dhaqaalihii baa burburay. Qabyaaladdii iyo naas-nuujintii baa si sidii hore ka qaawan loogu badheedhay. Markii waxba socon waayeen ayaa waxa food-saaro laga dhigtay in “kacaankii leexday” oo loo baahan yahay in la toosiyo. Waxa 1980 lagu dhawaaqay wax loogu yeedhay “laba-kacayn” oo la ina yidhi kacaanka ayaa dib loogu cusboonaysiinayaa. Xisbigii la ina lahaa dalka ayuu hoggaaminayey iyo hay’adihiisii ayaa la hakiyey. Waxa dib loo soo nooleeyey wixii la odhan jirey “Golihii Sare ee Kacaanka”. Iyada oo la isku dayayo in la ina dhacsiyo in waqtigii askartu talinayeen xaalku hagaagsanaa.

Maansadan *Qiyaame* arrintaas ayey ku soo baxday. Waxaanay dadka tusaalaynaysay in taliska gabbalkiisii gaabtay; gefafkiisuna ay wax la sixi karo ka culus yihiin. Sida Diintu ina bartayna waxa la yidhi: marka Qiyaamaha la gaadho kutubta ayaa qallasha; qalimadana waa la rafacaa; toobaddana lama aqbalo. Haddaan soo ururiyo, waxa tixdan dulucdeedu tahay inay talo faro ka haadday; oo aan hadda wax la qaban karayaa jirin mar haddii suurtii la isu afuufay.

Qoys baa la yidhi
Wuu qadhaaban jirey,

Qayb-wadaag ahaa;
Beri qadafka iyo
Quudhsigu yaraa,
Qoonsimaadna jirin.

Way qashiin baxeen,
Qalab bay heleen,
Qabyo korodhay iyo
Qorshaa meeshi yimi;
Durba qawqab dhalay.

Qori-tuuradkiyo
Qoondaysigii,
Keli-qayte iyo
Qaadaa-ma-dhereg,
Noqde laba qabiil
Oon qira-heshiin;
Daan iyo qadhiidh
Qoon aan is-bixin.

Hadda qayladiyo
Qacdu waa iyaga;
Waa qodax dhex taal
Qatanaha kaciyo
Qawlaysatada
Qawlaladu cad yiin.

Afartaasi qodob
Qabo Abu-Hadroow!
Qiso kalana hoo!

Ina Qaytihii

2.10. *QIYAAME* (1980)

55

Qallaxnaa ma garan?
Kii baha-dad-qalad!
Qayaashmaashki dee,
Qudbadaha badnaa!
Qabbaabaalihii
Durba qaati noqoy;
Qarraaq doonidii;
Qusur oodan jiidh;
Qiiraqirihii
Hadba doc isku qaad
Iyo qar iyo buur.
Qarnigii cilmiga
Qubanaha is yidhi
Ku muquuni qori;
Qallef iyo ba'naan
Iyo Quuflihii
Qaab laga il-baxay.
Qaran idil ku yee,
Qof hadlaa ma jiro.
Qaadaa-dhig talo;
Qardajeex ku eeg;
Qablanyoo la diid;
Qobtolyoo furfuran;
Qolo-qolo u shiri;
“Heeso qaada!” yidhi;
Ku qaboobi waa.
Qasan xaa jigii;
Wuxu qaadhanaa

Ee qoor casaa
Qabqablaa u baxay.
Hadba qaarad aad;
Quruumaha colka ah
Kala qari is yidhi;
Lagu qabay ma dayn!
La qaniin ma garan!
Qibladaha kunka ah
Midna qiil u waa.
Qarafadi ku xiiq;
Ku qadyoo ku noqoy;
Ku qasaar ku faan;
Ku qatalan baryada
Ka qatoobi waa.
Qaydkii yaraa
Iyo qoor-tolkii
Qaaliga ahaa
Sicir jaban u quudh.
Alla-qabay misana
Inu qaawan yahay
Qiran waa Fircoon.
Qorrax foorartiyo
Naf xabaal qar taal
U jaxaas qardhaas.
Qod gaboobayoo
Ka qalloocday meel
Qofka toosi yidhi,

2.10. *QIYAAME* (1980)

57

Waa daad-i-qaad
Oo xumbaan qabsaday.
Goor qiyaame kacay
Hadda qiiradiyo
Qoomammadu bilaash.
Qalimadi la laab;
Kutubtii qalale;
La quraan Dijaal;
Quntay Daabbaddii.
Miisaanki qaran
Kafadihi qotomi;
Qaan-sheegti keen:
Dambi la isku qaad;
Oo qire dadkii
Inu Qawdhan yahay:
Xawaldaar qandhadh ah
Arasayn qufulan;
Kabo-qaad dorraad
Gumaystaha qudhmuun
U qabbaani jirey;
Maantana Qurxoon
Gabadhaan qudh-go'a
Kaga furay Qarqoosh,
Ku dumaalay qori
Qasbay oo kufsaday.

2.11 Gashi (1980)

Yuusuf Xaaji Aadan Cilmi, ninkii yaqaan baa yaqaane, waa taallo. Wuxuu ka mid ahaa raggii gobannimadii u soo halgamay. Wuxuu kaloo ka mid ahaa macallimiintii ugu horreysay ee wax-barashada dalka ka bilaabay. Sannadkii 1980 ayaa wuxuu jeclaystay in loo beddelo miyuusiyamka (Rugta Dhaqanka) ee Hargeysa, si uu reerkiisa ugu dhawaado. Wuxuu sidaa ka codsaday wasiirkii Hiddaha iyo Tacliinta Sare ee xilligaas Axmed Ashkir Bootaan. Isna wuu ka diiday inuu ka aqbalo, isaga oo ku marmarsoonaya inaan Yuusuf xilkaas qaadi karin.

Waxaan la kulmay odaygii oo aad uga xun jawaabta kaga timi ninkaa wasiirka ahaa. Waxaan ka joojiyey warqad uu cadhadii rabay inuu u diro Maxamed Siyaad. Anigoo u sheegaya in isaga laftiisu yahay xuddunta mushkilladda. Waxaan u ballanqaaday in loo abaal-gudi doono maalinta dawlad xaq ihi dhalato.

Guclo been ah, gaalleef af-daran, gawdhis iyo duudsi
Lib-gad iyo ammuur wada gurracan, geesi la illaawo
Giddi xalay waxaan Yuusufoow, gurayey taariikhe.

Gedgeddoonka waayaha haddaan, gaar u
falanqeeyey

Intii goob la soo maray intii, guluf la heenseeyey,
Hadba goosh ha joogtee wixii, guulo laga keenay
Dadku uma gudboonayn sidii, loogu hawl galaye.

Gambigiyo colaadaha hashii, rag isu keen gaysay
Gilgilkii ka dhacay qaalintuu, galawgu dhiillaabay;
Gidhligaannadii aawadeed, la isla gaadaayey

Hanqadhkiyo gariirkii markay, geesna qaban
weydey;

Gaameeloleeyey markay, ololka googowsay
Ee geel-jirii maali jirey, gogosha hayn waayey
Gurmadvii ku kacay baad ahayd, “gii” da maataada’e.

Waxay geli-fardooddaba markii, la isku soo gaadhay
Guryo-keente Maan-deeq intaad, gaydh u dirirteene
Allaylehe abaal baw gasheen, gabiga Soomaale.

Waxse iyaba waa guul-darree, gorof ku maalaaya
Oo aan Gobaad loogu tegin, gaalo-ka-hadheene;
Adigiyo genkaagii halgamay, waa ka garanuuge.

Gorayey dad-weynuhu hashuu, gacan ku soo hooyey
Gooraan nimaan raadin baa, gaawahaw sida’e.
Waa taa candhadi giigsanayd, daysay godolkiye.
Hays odhan wax gaaraa ku helay, garasha-dheeroowe
Gasabkoodi may helin raggii, kula gudboonaaye.

Garab-saar-dabtii hore raggii, Ferenjigii gooyey
Geestaa haddaan dhigo intii, hore u geeryootay
Gabadannada waa kula qabaan, gaaggi soo hadhayee.

Gadoodkii Asayliyo Markaba, waa la gaasiraye
Gurdankii Tog-dheer iyo la qari, Giib raggii dilaye.
Axsaabtii gumaysiga nebcaayd, labadi geesoodba
Gurrac bay u mariyaan waxay, goolal dhalayeene.

Hadba gobol ha faansheen intay, doc u gorgooraane
Guntii waxa ah taariikhdu ma leh, baalal googo’ane.
Meeshiyo Ganaaniyo ilaa, geliyadii Saylac

Gabi shicibku waw wada dhammaa,
gayf-u-dirirkiie.

Gefka dhacay haddaad Yuusufoow, gama' la
diidayso

Ayax guuray baa kaaga tegey, eelka gaamuraye;
Galabtuu baxaayeey ahayd, dhab ugu googooye
Nimankii ka gaashaaman laa, waanay garanayne.

Gaadiid ayuu kaaga tegey, lagu-ma-guuraane
Gadh-wadeenna wuxu kaaga dhigay,
garab-ku-daaqiie;

Geeddigi dharaartii la raray, gaadhi waa nolole
Sidii bay u guud-saaran tahay, gibishu awrtiie.

Goor dhawse waxan maagganahay, nabar an
gaystaaye

Mugga waan gadodee kolkaan, gamasta dhiiggeeyo,
Een geed ku xidho booli-doon, goohu wuu damiye
Ha degdegin gashaan kaa qabaa, waanan gudayaaye.

2.12 Run (1984)

Waxa runta la yidhaahdaa waa dhabbo miinaysan oo aan had-dana laga maarmin in la maro. Imminkadaa aynnu joogno bo-qollaal baa daraaddeed u xidhxidhan. Boqollaal kalena inay runta sheegeen keli ah ayaa loo deldelayaa. Maansadanuna iyada oo guud ahaan runta ka faalloonaysa, ayey haddana si gaar ah u taabanaysaa sidii taliskii Siyaad u necbaa.

Runcey lagu neceb;

Lagu rookee;

Layska kaa reeb;

Ristaad daaqdaba

Lagu raad-goob.

Fule kaa roor;

Ruxrux-doon iyo

Ra'iis daalin ah,

Midna kuma rabo.

Ninkii kuu roon

Dambi lagu raro,

Ribo iyo been

Loo rakaabsado,

Xabsi lagu rido

Rasaas lagu furo,

Raxantiisoo

Oodda loo rogo,

Oo ka-reeb iyo

Rajo laga dhigo,

Raxanraad iyo

Rafaad kugu muday.

Mase riiq-gabo

Nimaad Ruuneey

Raatubtiis tahay.

Rafiiqaaguna

Hadduu rubad-go'o,

Adaa rimmaneey

Raage kale dhala;

Ruud biraad tahay.

Aarka raanta leh

Ee ruqaansaday,

Adaw kala raray;

Oo rabbaaskiyo

Reenka ugu wacan.

In raqdaa wadhan

Rag la leeyahay,

Riddo-kululeey

Kuugu rixin waa.

Oo Riyaaloow

Hilbii Reexaan

Ruqsay kelidii;

Manuu raad-gadan.

Wuxu reemaba

Ruqruquuskiyo

Rudhmadiisii,

Rifrif-tuurkiyo

Rafad-dhabadkii,

Raamsigiisii

2.12. *RUN (1984)*

63

Dhegta raarici;
Oo “rig”tii mood
In rakaaddiyo
Raaxo-dhaadhiga
Reerku wada qabo.

Waa la raystiyo
Rayidkuu dhacay
Been ku raashimi.

Oo ribiishyada
Ricirtuu naco

Risiq moodiyo,
Eey rabbaysani

U raxleeyoo
Madaxaw ruxe.

Kana raaride;
Raaska oo nina

Ra'yigoo nina;
Iyo raantiyo

Rabbiniimadii
Fircoon lagu rogay.

Isna Reemaadh

Waa wax rubuc yare,

Nagu-raagtiyo

Rookarookada

Ku-rusheeda ah,

U riyaayoo

Rarrabtiisii

Raar dugsoon mood.

* * *

Dhulku kula roor!
Risiq lala cuno
Run la qaawiyo,
Ruux la garab dhigo
Xaq la raadsado
“Reebban!” buu yidhi.

Rasuul inu yahay
Raxmaan soo direy
Dadna wada rabo,
Riddo iyo been
Geli raadyaha;
Ka riwaayadi
Rakhiisnimo-hadal.

Reerka oo wadhan
Raxmaad ugu baaq;
Ruqday beeshii;
Wax la rooraba
Dadkuu rarankiyo
Godkii lagu riday
Uu ka soo raray,
Ayu Raabboow
Isna rubad-go’e,
Rawax lama-dego
Raasba meel furey.

Af-rambaadhsane
Uga muu rayn.

2.12. *RUN (1984)*

65

Misna rucuskiyo
Rucdiguu dhigay,
Roobka gudhay saar.
Mar riyaha maag
Oo ku raad-gaday.

Isu-reemaha
Rajalaha kulul
Rimi waayiyo,
Awrka raray hiif.
Adhi-raacdana
Rajci wada yidhi.

Marna raambaha
Raaniyaashiyo
Ranki baandhee.

Mar rugteennii
Raygan kula xidid;
Oo dhulkaba rahan.
Marna Ruush aad
Oo nin raaciyo
Reer galbeed cay.

Mar quraan-ruug
Raahib kelidii,
Habeen rubuc hadhay
Rabbi baqiihiis
Rukuuc ugu jira;
Oo Rashiidoow
Ilaa ruuggiyo
Rays-ma-gaadhada,

Ilmaduu rogay
Isku wada raday
Waran ruubsii.

Marna Riiraash
Salaad raatub ah,
Oo ruxruxashiyo
Ka ah godob-reeb,
Raalli-gelin iyo
Riyo-wa-nifaaq
Riyaad kula toos;
Oo riyaalkii
Nafta kula roor.

Marba si u reen;
Marba si u rami.

Wuxu rooxada
Rooxarooxada
Ruxo taagtii,
Oo ruxaan-ruxo
Ruxmi weydoo,
Laftii raaraco
Ruugi kari waa.

* * *

Adna Raandhiis
Runta cabataay,
'Beeni raad ma leh',
Kaamanay rayn!
Rayfalkeeduna

2.12. *RUN (1984)*

67

Waa rash aan dhicin;
Iyo Ruuneey
Riddo biigoo
Yeeke lagu rogay.
Nin rakaabsaday
Rambas weeyaan.

Nin kastoo roga
Nin kastoo rara
Roob kastoo da'a,
Raasa-maaleey,
Raad hadhaad tahay,
Rinji aan go'in!

Adna raray-yahaw!
Jidku waa raran;
Raysna waa weli;
Jeer raxmaad da'o
Oo rag kala baxo
Ragaad waa ceeb;
Raaxo waa maya.

2.13 Ergo (30/4/1992)

Sannadkii 1991 ayaan dalka dib ugu laabtay ka dib markaannu iska xorreynay “Faqaashii”. Waxaan wada maray magaaloyinka Berbera, Burco iyo Hargeysa, aniga oo ku faraxsan guulaha shicibku gaadhay. Hase ahaatee rayn-rayntaydii waqti dheer may qaadan. Markiiba waxaan ku war-helay in dagaallo sokeeye Burco ka bilaabmeen. Haddana waxaa ii xigtay Berbera ayaa la isku garaacayaa. Waxa intaa ii dheeraa wararka kale ee naxdinta leh ee Xamar iyo dhul kaleba igaga soo duul-duulayey. Waxaas oo dhagar ahna waxaa ka dambeeyey kooxo dano gaar ah iskaga hor-yimid; oo maslaxaddoodu gashay inay dadka isku dhuftaan. Aniga oo ka tiiraanyeysan dheg-xumida guud ahaan Soomaalida haysatay, ayaan kuwaan markaas dhex joogay maansadan kula hadlay.

Qul acuudu billaahi
Idaajaa nasru-laahi;
Arraxmaan iyo Qaaf iyo
Alif-laam-ra sirteediyo
Waxan maanta Alhaakum
Ilhaamkawga bilaabay,
Hadraawoow in dhawaydba
Sidaydii ma ahaynoo;
Waxaaneey nin arkaaya
Waxan uunku u jeedinoo
Kelidii anfariirsan.
Waxaaneey nin arkaaya
Maanka laagga ogsoonoyo,

Asaraarka dhex yaalla,
Isha laacu u muuqdo.

Waxaaneey nin arkaaya
Ummaddayda tasawdayee
Usha loo qaban waayeyee,
Anigayga biloowoo,
Abwaankeedi ka seexdayee
Wax-aqoonki tabaysa
Af-weynoo laga reeyana
Ujeeddawga dambaynnin.

Waxaaneey nin arkaaya
Mar kastoo ayax guuro
Inuu eel ka tagaayo;
Weliba aad uga sii xunoo
Libintayda af-duuba.

Waxaaneey nin arkaaya
Ayaankaygi shin-dhaafayee
Markii loo injirastay,
Oomanoow daba-keenkiyo
Isagoo ducanaaya,
Dirqiga weysha ku ooftayoo,
Idinkoon qof maqneeynnoo
Indhihiinu shan yiin,
Mar labaad ambanaaya.

Waxaaneey nin arkaaya
Ula-jeeddo habawday;
Ididdiilo hungawday
Aayatiin kafad saaran.

Waxaaneey nin arkaaya
Oodda geel laga qaaday
Ugxaan taal gundihiisiyo
Ayaan nool naxdin joogta.
Aheey way iyo ciil!
Ummalkayga “hiq” dayda!
Calool-ooyga naftayda!
Ilmadayga da’aysa!
Imtixaanka i haysta!

Ma dhulkay ashtakeeyey?
Ma cirkayga ajooday?
Ma baddaygu ugaantay?
Ma abdaanan lahayn?
Ma dab baa igu oogan
Anigu aan isku daarey?

Islaantii curadkeeda
Markay eeydu cunaysay
“Ax” dorraad odhan wayday,
Kolkii ay arki wayday
Wax gudooy ku illoowdo
Noloshii inankeeda,
Inay maanta u ooydo
Inteday ku sugaysay.

Oori weerku ku raagayoo
Geeridii odaygeedu
Afaafkay ku bannaysay,
Ninkii awdi lahaa
Isagii fadhataystay,

2.13. *ERGO* (30/4/1992)

71

Yaanu eerso nidhaa?

Ninkii aasan yiqiinay
Hadduu aarsaday maanta
Ufanayskina guurey,
Iyana wayga su'aale;
Toloow yaa colka eegga,
Loo abaabulayaa?

Toloow yaa ilma daydday
Ummaddayda u loogay
Ilmadoodii ka raystay.

Yaa u aano ah maanta,
Utuntayda hallawday?
Eebadayda ku fiqan
Ayaantay kululaato,
Kaan ku eeran lahaa.

Yaa u aano ah maanta
Farta aammintay keebkiyo
Birta layska aslaayiyo,
Galkay diidday ableeydu?

Yaa u aano ah maanta
Mar labaad ubadkeenna,
Sidii eey la guhaadshay,
In ilkaa lagu qaado?

Unugtii shalaytoole
Isku meesha u jeedday
Imminka yeyska hor-geeyey?

Laba ooryo-walaal iyo

Ilmaadeer is-muquunsha
Lama sheegin adduunka'e,
Marka aan ugu liito
Mar aan eedda sokeeye
Ilmahayga ku waayiyo,
Mar aan aaye-la'aanta
Seeddigay ugu aaro oo
Walaashay asay qaaddo,
Mar hadday aqalkayga
Haddii layga adkaadiyo
Haddaan raystay idhaahdaba
Marlay oohin u tay,
Bal maxaan istaafiday?
Afartii gar-jahoodba
Haddaan soo wada ooday,
Xaggaan geela irmaan iyo
Kolkay ooshu harraaddo
U aroorinayaa?
Saw anuu gacmahayga
Kuma dhaabin ishii
Berri loo irkan laa?
Wixii aan ku if-waayey
Kuna aakhiro-seegay
Durba saw ma illaawin?
Ubaxaan xinjirtaydiyo
Ka abqaalay jidhkayga
Kolkii aan is-awaadhay,
Udaabtays iyo ciin iyo

Odax saw kama goosan?
Hadduu geedki abaaday
Kolkuu oomaba dhiigga
Ubadka looga shubaayey,
Saw ataar li'i maaha?
Gadhloow awr kala guurtay
La-arkee mar kaleeto
Inay ool ku kulmaane,
Hadduu uur kala guuro
Saw ammuur culus maaha?
Ololii halgankeenna
Cukusoow arah-guulka
Dhib waxaan u adkaystay,
Waxa aan is-lahaa
Mar uun baad arligaaga
Iyadoon Faqash joogin
Kula iidi dadkaagee,
Kolkii waagu iftiimay
Sidaanay Ina Dhoorree
Usarkaan ka dhex toosay
Indhahaw daranaa!
Marka duul asal-guuro
In Ilaah ka biyeeyo,
Dadkoo yaalla abaar
Haddii roob iba-dooxmay
Ku bashiishto agtayda,
Intaan soo ordayaabaa
Darku sii engegaa!

Abuur baan ku tabcaa;
Irfidaan geliyaa;
Iniin baa ku ridaa;
Udan bay bixisaa;
“Gooso!” baan is-idhaa
Waa la ii arfacaa!

Abley baan ramiyaa;
Afeeyaa shirrabaa;
Adhaxdaan is-jaraa;
“Oogso!” baan is-idhaa
Af-weyntaan u dhacaa.

*Afartaa shax dheh maanso;
Afkaa laysku jagaaye
Saw ma qaadin irmaan?*

Ambaqaadka kaleeto,
Berigii isticmaarka
Taladii la il-duufay
Burbukaad aragteen iyo
Hadday keentay inkaarta
Aynnigaygu ku naaftay,
Allanay tusi waayey
Anna maanta gefkaygu
Inuu aasayo miino
Ubadkayga u taalla,
Fardawseey ma arkaayo
Rajadaad ulaneeysey
Waxaan looga inaabsanoo;
Haddii aad amakaagtay,

Sidaasaabad itaalka
Ku ayaan badan-teeye,
Aafo waa tan dambaysoo
Ifafaalaha muuqdiyo
Ishay leedahay maanta,
Waxba yaan af-gobaadsane
Intay doonto ha gaadho'e
Aramaa qarxi doonta
"Eedayeey" la yidhaahda oo;
Dharaar baa iman doonta
Haddaan Eebbahay caymin
Afku uu hadal daayo.
Dharaar baa iman doonta
Dab munaafaq istaadhay,
Sida aayar-gubtaa
Ama duur olol taabtay
Arligoo dhan dhammeeyo.
Dharaar baa iman doonta
Iyadooys wada wayday
Oodda loo rogi doono.
Dharaar baa iman doonta
Imaaraadka sidooda
Ninba aag ku go'doomo.
Dharaar baa iman doonta
Dadka Sool iyo Awdalee
Aadanoow hakrateen,
Raacdadoodu adkaato oo
Lagu raadsho ilays.

Dharaar baa iman doonta
Irsiqa laysku cidhiidhyo oo
Wax la oonto la waayo.

Dharaar baa iman doonta
Mujrim oogo madooboo
Islaam sheeganayaa,
Agab-laay hambadaada
Isa sii kabo-raacsho.

Ku darsoo Axmed Doolloow
Waxaaneey xog-ogaaloo
Hir fog baan arkayaa;
Orna waan maqlayaa;
Waxna way urayaan;
Amminna waan gabyayaa;
Nin abwaanana waan oo
Ereygiisu tuf leeyey.

Haddaydaan i addeecinoo
Ergadaan ahay maanta
Ka abaal-ka-dhacdaan,
Ilaaheey ballankii
Ibtilaa dhici doonta;
Dhulkay Eeyro ku fooftona
Afrikaan madmadoow iyo
Ajnabaa degi doona;
Iyagaa talin doona;
Orgonkaad didiseen baa
Dib idiin qabsan doona oo;
Dharaar baa iman doonta

Engeg laysugu xiira oo,
Heeco diidday ilmaa
Qasab loo aqbalsiiyo.

Ciyawgaa alwanaayiyo
Tukaa “uu”da hayaana
Ways calool-og yihiinoo;
Qaasinoow, abti, hee dheh!
Galaw aammusi waayey,
Haddii aan wax aqaanno
Uma aawana beesha.

Daruuraa ibo-beeliyo
Afaggaalaha naaftiyo
Kolkaan moorada eegay,
Laaxiggay ku aroortiyo
Minka faalka inkiiskee
Ku af-yeeshay ximruu,
Haddaan eegga la baajin
Waa sidoo abadaa.

Haddii aad addintaan oo
Indhaha dhiig laga keeno,
Idinkoon sidan dhaamin
Inaad guul urisaanna
Waa wax aan la arkaynnin.

Afartaa shax dheh maanso
Afkaa laysku jaqaaye
Saw ma qaadin irmaan?

Hadday heesi ab leeday

Ama loo oday-sheegto,
 Ilaa Xaawiyo Aadan
 Isir baan u lahaa.
 Weligay abidkayna
 Anoon jiiftada haadinoo
 Isha aan ka dhammaynnin
 Uummiyaa kuma soorin.

Imminkay wada leeday
 Muu abwaan wax yidhaahdo'e,
 Idahaaban diraacda
 Sumalka loo oggolaanine
 Haddaan aammusay waayo?

Qajeelaanse arooryo
 Haddaan lays inkiraynnin,
 Mankoo uunsaday deyr
 Dhirtu ay arrad-beeshiyo,
 Cadceed loo indho-kuulay
 Ufo roob subaxeed
 Araar kaaga sameeyey.

Qajeelaan hal-abuurka
 Anigoo ka shufeer ah,
 Afarraydu jug weeyee
 Selef kuugu istaadhay.

Qajeelaa tix aroos ah
 Satiyaal leh aleelyo
 U afsaaray fiyaan
 Qajeelaa sida iidda

2.13. *ERGO* (30/4/1992)

79

Iigu soo ururteenoo;
Iyadood farihiina
Arrafoo kale mooddo,
Murtidaan odhan doono
Rag u sii ulxiyaystay.

Intii aan kugu oomay
Haddaan geed ooleeyo,
Mar horuu ereygayga
Haahay ballankii
Ku ugbaadi lahaaye,
'Oohow' dayda dadkayga
Rabbi baa ka asheeday oo;

Wuxuun baa indha-buuxsha
Nin adduunyo u haysta
Ab-tirsiinana sheegta;
Af-qalaadna yaqaana oo
Isticmaarki la ceeshay.
Aynigaan ahay oo dhan
Wax aqoon ma bidaan,
Maxaa aabbaday yeellay
Siyaasaanu ahayn
La shaqaystay Afweyne
Ama gaalka ag joogayoo
Afminshaarku barteen.

Aheey way iyo ciil!
Umalkayga "hiq" dayda!
Calool-ooyga naftayda!
Ilmadayga da'aysa!

Imtixaanka i haysta!
Anigays maqli waayey;
Orod baa la i leeyey
Oolna waw fahmayaa.
Ayaamays gurayaana
Waygu fool-adag yiin.
Aheey way iyo ciil
Aaminaay, magaceey ba'!
Asaagayay igu wiirsay
Inantaydu gumawday
Ka irdhoobay shisheeye
Ku eedoobay sokeeye
Ehelkay ka qalooday
Cidna aammini waayey.
Ummul-dooxa Tog-dheer iyo
Ragga Shiikh ku idlaaday
Ee Aroori ku le'eday,
Looma-ooyaha Saaxil
Anigaa ku tol-beelay.
Cidna eersanna maayo oo
Inkaar baa igu biirtay
Anigay isu gaystay.
Dharaartii Alle keenana
Ayni ii kordha mooyee
Aqli iima siyaado.
Mana waayo-arkaayo
Wax kastood akhridaan.
Waxaaneey Alle-doori

Seed dhanaani ku oolin.

Muddadaan il-darraana

Ayadoo soddon dhaaftay

Weli eelka salkiisiyo

“Uh”da boogta nin saafa oon

Mar uun “haakah” idhaahdo

Indhahayga ma saarin.

Addinka dhaawac ku yaallana

Haddaad oofa ka dhaydo,

Asbaroo wax ma dhaamo

In yar aad ku nafiifo.

Talana way ashiddawday;

Nin abbaaray la diid;

Nin abraarayna mooyi

Meelu beesha la aadi.

Arrin-keenna gabnaw

Aqbal-keen godliyaana

Arligii kuma noola.

Alif koow ku qalloocday

Alboqruu ku dhibaaye,

Mar horraan ka afeeftay

Af-weynoo laga reeyo

Inaan guushu ahayne;

Bidhaan baad aragteen

Baadidiini u eege,

Iyadii u qabtaane

Istiqlaalki Sitiinki

Onkodee di'i waayiyo
Tanuna waysku itaaloo;
Abshirtii waqlasheediyo
Axankii tacsidedaa
Isku maalin ahaa.

Af-laggaaddana maaha
Haddaan maanta idhaahdo,
Odayaashi la doortay
Anigoon kala reebin
Irbad dhuub gelin waaye;
Iska daa wax kaleeto
Ammna noo sugi waaye;
Waxna aad uga liita
Ilaah bay dili doonee
Kuwa buuraha aaday.

Isku soo wada xoori oo
Is-ma dhaanto dhasheed iyo
Meeshu waa ulo miidhanoo
Ul la qaato lahayn.

Arrin laysku khilaafay oo
Ujeeddooyinka dhaw ah,
Obocdeenni wadhnayd iyo
Ictiraafkii maqnayd iyo
Ku illaawi dan guud.

Abeesaa laga sheegay
Markaan aadmiga firsho
Aar-gudaan is-idhaa;
Markaan Eebbe jalleecana

Awlaadsaan is-idhaaye,
Waxaa eeg garan waaye
Waxan eeg ka sokeeya.
Rag hadduu is-af-dhaafo
Aayatiinna wadaago,
Afkaa laysku gartaaye
Is-afwaajiya maaha;
Isu soo ura maaha;
Adigoo hebel diiddan
Eryo reer hebel maaha;
Is-ugaadhsada maaha;
Udahaaga cun maaha;
Isku soo wada duuboo
Inqilaabna xal maaha;
Anigaygu gudhaane
Wax la eegto ka weyn.
Anna waano ku xiiqay;
Dharaartii alla keenana
Abhis baan ku jiraa;
Far baan boog ka ag dhaw
Ka ilaalinayaayoo;
Hebellaysu uraaya oo
Ananaw rahmanay baan,
Weli maynnu adkaane
Inoo aayara leeyey.
Mudacyaan afafkooda
Anigoo leh gariirto
Isku aadinayaa

Arji baan dirayaa;
 Aleen baan ruxayaa
 Geneyoow dhega awdan
 Irridaa ku tumaaya;
 Sidaasanan adduunku
 Bal inaan ahay liid
 Anigoo gudo aawan
 Hay aqoonsado leeyey,
 Waxaan fool-eryayaa
 Hal aan awr ku salaaxinoo;
 Is-moogtii wax ma dhaamo
 Iyadoo la dalaagay
 Weli haanta aslaysay.

Afartaa shax dheh maanso
Afkaa laysku jaqaaye
Saw ma qaadin irmaan?

Nin raggii ereygiisana
 Astaan buu ku dhigtaaye,
 Rabbaw eex ma tiraabine
 Aqoon haygu cadaabin.

Ambaqaadka kaleeto;
 Ishaa maanta bidhiiqdiyo
 Ogoobeey libintaydana
 Rag baw haysta ilaaqe,
 Hodaneey marna aabbo
 “Axa-yaa-waddanii” iyo
 Axsaan layguma siinnin.
 Halyey-yaa ku idlaaday;

2.13. *ERGO (30/4/1992)*

85

Ubad baw luga-beelay;
Adduun baa ku dhammaaday;
Qabar baa ka adeegay.

Anigaa rag u liita oo
Ooridayda siddeed gu'
Kama soo ag-wareegin.

Innagoo kala daadsan
Nin iddiisa u qooqay
Cirkuu roob ku og-yeeye,
Awaydii qudhahaydeen
Aawadeed ku god-seegay
Awgayow taladayda
Ku addaadurin maayo.

Ilaahay ka sokoowna
Annakaa leh awoodda;
Oggolana-ma-doonno
Intuu taago unuunka
Nin yidhaahda anaa ah;
Af-weynaannu ka diidnay.

Nin kastoo anafooda
Nin kastoo laba-eefa
Nin kastoo is-afuufa
Annakaa ka shanayna.

Lays amaahinna maayo
Axmed-weyso-caddaw
Ciddidaa uskaggeeda;
Ha ogaado nin moogi.

Mar nimaan u il-duufay
Mar labaadka Ilwaad
U ardaa dhigan maayo.
Nin intuu axdi qaaday
Oofin waayeyna daa.
Ololii lagu naaftay
Kuwii uubta qodaayeyee
Iblayskii ku ladhnaa
Iyagu way garcadeen.
Anna xaasha nin iin leh
Wax inaan ku idhaahdo
Uma quudho afkayga.
“Uf” qabiilka anaa leh;
Wuxuun baa ku adeegta
Nin iskii kartidiisa,
Isagoon cid ku tiirsan
Isu taagi karaynnin;
Una haysta ateero
Ayaantuu dambi geysto
Laga hoos galo eedda.
Ayid waad is-xigtaan iyo
Idinkaa isku reer iyo,
Aqligii Lixdankii
Maanta iib geli maayo.
Sidaan aamminsanaynna
Wuxuun baa ehelkii ah,
Abkuu doona ha sheegto’e
Dadka kaan af-aqaanee

Si wax ii la arkaaya ay
Na midayso ujeeddo.

Waxaan laysku ogayn
Ninkii hoos ka unkaana
Aftidayda ma haysta oo
Ansax maaha wixiisu.

Arligaynnu ku noolee
Beryaa qaar u ekaa
“Irama daatil-cimaaddii”
Aayadaa lagu sheegay,
Awaaraa ka kacaayiyo
Ninka maanta ortiisiyo
Oohintiisa maqlaaya ee
Ka adkaystay gob maaha.

Arliyooyna “hiq” daadiyo
Orgigii la shidhaystay
Uubataysku ka weyne,
Innakoo xalay baad-le
U eegaynay hillaaca,
Waxa awrta xidhiidhsan
Loola aadayo baas-le
Wax baa nooga iftiimay.

Dibna loo igman maayo
Nin ishaafalataysta oo;
Isagooy nala jooga
Arwaaxdiisu “Walaayiyo”
“Idaa-fayta” ku nooshoo,
Ilinaw dabanteeyoo

Abidkiiba karreeb ahoo
Dhulka aan wax ka oolin.

Rabbi baana na uuntayoo
Annana taag uma haynno
Ayaan-nool hirdi joogta oo;
Markay kooxi orgootaba
Ma asooli karayno'e,
Abaal baan ku qabnaaye
Ammaan uun ma hellaa?

Afartaa shax dheh maanso
Afkaa laysku jagaaye
Saw ma qaadin irmaan?

Sidaasaanan itaalka
Ku asluubsanayaayoo,
Wixii aan odhan laaba
Mar aan maanta ahayn iyo
Ar-dambaw dhigo leeyey.

Waxsaa buu Alle keenay
Waxaan loo adyadooninoo,
Aayaheennuba maanta
Ilig liiq-liqanaayiyo
Indhal buu sudhan-yeeyoo.

Sida xaal u eg-yey
Ama waynnu adkaanoo
Wax jireynnu ahaan,
Ama waynnu idlaanoo
Dib laynoo arki maayo'e.

2.13. ERGO (30/4/1992)

89

Iyadoo wada saaran
Ummaddeennuba doonni
Ku asqoowday bad-weyn oo,
Injinkii ka duqooyay
Ayaa-reer-hebelaay
Afka waygala weyntee,
Haddii aad aqli leeday
Agoontaa loxoskaa
Horta ood u yegleel.

Ubbadaasi jabaysa een
U uus-miirtay darteed,
Dib waxay ka ahaataba
Ishii cawri taqaan iyo

Ka ilaali wed mooyee,
Wax kaleeto illoow!

Asalkeeda bannaanna
Maalinteey il-xun-tay bay
Ilaah caymiya leedee,
Markaad xeelli ammaan ah
Kula eeratid beesha eed
Aammusiiso rasaasta,
Waxa aad ulanayso
Annakaaba ku siine,
Innagoo sidan dhaanniyo
Adeeroow gacalloow,
Ayaanteeda ha gaadho!
Hadduu Eebbe yidhaahdo,
Luga aan isku taagno.

2.14 Daba-taxan (5/1/1997)

Dagaalkii sokeeye ee uu Abwaanku ka digayey, wixii uu sheegay iyo wax ka sii daran ayaa dhacay; afkii baa hadal daayey. Burco, Berbera iyo Hargeysa ayaa dagaal sokeeye ka dhacay. Wakhtigaas dagaalku dhacay wuxuu Abwaanku ku maqnaa Afrikada Galbeed. Kuwii uu ka digayey ee danta gaarka ah lahaa ayaa dagaalkii horkacay. Dadkii ayaa dabka la saaray oo wixii looga digayey ayaa ku dhacay. Dabadeedna nabadayn iyo in la dhex galo ayaa bilaabmay. Mar haddii abwaanka ergonimadiisii dheg loo jalaqsiin waayey, dabkii uu ka digayeyna lagu dhacay, wuxuu bilaabay bal intuu nabadeeyo, dabadeedna wuxuu tiriyeey tixdan hoose ee *Dabataran*. Sida ka muuqata magaca tixdana waxa abwaanku ina tusaalaynayaa in dhibku weligiiba soo taxnaa. Waxay la hadlaysaa shacabka oo leedahay hebel iyo reer hebel mushkiladdu ma taagna, ee wax ma noqonnaa mise dib baynu u noqonnaa? Wuxuuna ku bilaabay sidan:

Haddaan gabay dan uga baxo

Ama dhaafo dooyada

Dacar igu hulaaqdiyo

Qalin-daar ma waayee

Maantana Abdeeqow,

Wax i “dubuq” yidhaa jira.

Duulka aan u naqayana

Dhedaa saaran lagu dedey.

Dabbaalnimana kama aha

Dagan maahsanaantiyo

Wixii laga dagaallamay

Wax u dooriyaan jirin.

Anigana dac-gudhantii

Gacmahaygu diirmoo

Weli dowliskaygii

Dirri buu ku dhacayaa.

Dalcadduna ma dheeree

Nimaan kaba dareen qabin

Inuu dayn ka maqan yahay,

Ayaan doono lagu karin.

Wax u diiddan baa jira

Faraskana durduradee

Haddaan talada lagu darin,

Inuu duulimaad galo

Ama orodka deeddamo

Doollaal ha eegina.

Dun baa meel ka xidhan weli

Goldalooladiinnuna

Door bay ku leedahay.

Digdig iyo mutuhis iyo

Dul-ka-xaadis mooyee

Bal si daawo loo helo

Darsa eelka lama odhan.

Danni baana igu jira

Inaan hoosba loo deyin

Sengaa daalay meeshuu

Ka damqaayo heensuhu

Ama dhaqanka dabatadu

Ka dabraaya qarankii
Shalay doolka ugu yimi.

Dillaacuna wuxuu fiday
Markii looga sii daray,
Ee cudur darmaan galay
Laga gubey dameeraha.

Dulucdeedu waxay tahay;
Dawga aada Boorama
Kuma geeyo Daafeed.

Xeerkiyo dastuurkii
Loo dejaana kuma fulo
Ummad aan dambi aqoon.

Anna shalay, Sandoonow!
Dadka maan habaarine
Dayro hore sed kama foga
Deeqna waa u dhowdee,
Dubaax loo kor dhigay ciid
Doqon baan u garan hiil.

Degel ba'ay nin yiil shalay
Oo digo-gub sahansaday
Maantana diyaar u ah
Lama-dego in loo raro
Oo nolol ka deel wadhay
Nin dabiib la leeyahay
Dhiig ku duuli maayee,
Dardartii haddaan dhimay
Wax i daaray baa jira.

Ilmihii dammiin ihi;
Iska daa abwaanoo
Wuxuu diiqad geliyaa
Habartiisii dihaatee,
Diiwaannadaydii
Haddaan duubtay yeelkay.

Inaan dararo maantana
Xil baa igu dirqiyayee,
In aan deexdo maan rabin;
Deelley mudduciyo
Ciddii ay dacweyn layd
Noo ducee la leeyahay.

Inta xadhig la diirtee
Midba derejo leeyahay
Dabar iyo mareeg iyo
Daba-gelis ma noqon karo.

Dulucdeedu waxay tahay;
Mar haddaad is dubateen
Aniguna danjire ahay
Wixii uu ka digay dhacay

Oo duudka laga jabay,
Intii aan ku digan laa
Beelahan dabsaarka ah
Ama ciil is dabi laa,
Dan baan mooday keligay
Inaan dibinta ruugoo
Dibaddaan u suudalay.

Afartaa dheh, “Deelleey!”

Dig siiyee ku soo noqo
Demmenaha warkiisii.

Raggu waa is dili jirey
Dibna wuu u kaban jiray
Duubiguu ka naaftee,
Weli dunida lama arag
Cudur aan dawo lahayn
Doqonniimo mooyee.

Naas dumar mid kee buu
Horraad iyo dambeed yahay
Isku moora duugtee,
Bal hadduu dirkaba yahay,
Wixii dhacay ma daw baa?

Nimaan ul iyo diir nahay
Oo dareen na kala galay
Ama daad na kala xidhay
U dabaalo mooyee,
Ma dariiq kalaa furan?

Inkastooy dakano timi
Dubka iigu yaal baa
Ii dubaaxinaayoo,
Inuu ii darsanayana
Daah igama saarnoo
Anigaba docdiisii,
Dabayl bayga haysee,
Walaalkay hadduu diday,
Naag duddaa la celiyaa
Amba maan ka daba tago.

Dadka geelba sibir godan
Dembi looma saaree
Nin dembi lihi hadduu jiro
Oo daanta kale yahay
Boqollaal ka daran baan
Aniguba ku dayrree,
“Dibso!” maan idhaahdoo
Dabadhoonka geel iyo
Dabadeed la soo hadho
Dhallintiyo duqaytida
Inta daacaddee badan
Diinaari oo kale.
Dulucdeedu waxay tahay;
Isku duubni baa shalay
Lagu daabay gudintee,
Dhilataye maxaa dan ah?
Afartaa dheh, “Deelleey!”
Dig siiyee ku soo noqo,
Hebellada dulsarka ah.
Waxa daaf bogsiin kara
Ninkii dooxa eelkee,
Dilka waxa balaysimay
Dulmigii la kowsaday
Calankaa deldelayoo
Qarankuna ku dumay shalay.
Ku darsoo xorriyaddii,
Kooxdii af-duubtay
Keligood u dihintoo,

Lama arag gu' da'ayoo
Anigiyo doc wadhatada
Dushayada ku hooree,
Durbaduu curtaa baa
Gees loo duwaayoo
Dabadeedna mooyaan
Meel uu ku dactal dhabo.

Dulucdeedu waxay tahay;
Sidii gaalka loo diray
Ragga rag ah daruuraha
Dabayshaa u rimisee,
Xaggayaga dudduuc iyo
Ducashay ku fooshaan.

Wixii dalag ka beermana
Waxa loogu daw galay
Diir aan hanbayn iyo
Ayx daba-ka-yaab qaba
Oo gaws-dambeedyada
Dufankaw basaasiyo
Dalqadooda mooyee
Ninnaba u danaynnayn.

Mana laha dadweynuhu
Daribtays la dhacayaan
Nin sidaa u daya oo,
Duqii qabay islaantaa
Nagu sii dardaroo
Iyagaa hilibaha duban
Da' yar oo ku korayee

2.14. DABA-TAXAN (5/1/1997)

97

“Ha loo daysto” lagu yidhi.

Deegaanba awr baa
Ku kor doobinaayoo,
Waxay daawadaan hebel
Lagu yidhi dartiin baa
Duubka loogu xidhayoo,
La yidhaahdo, “Kama-dege”;
Durbaan bay u tumayaan
Intuu dooddiyaayoo
Hadday cidi danqaabtana
Dirir bay ka xigayaan;
Nin daardaari kara ma leh;
Marka uu duryaa baa
Laga daba qufacayaa.

Dadna waa hangoolkii
Maalin cidi dan leedahay,
Dalmarow la tabi jirey.

Maantana deyaankiyo
Digta kuu baxaysaa
Dushayday ku dhacayaan;
Dulin iyo qaniin baa
Igu deeddamaayoo
Dalooshuu is leeyahay
Ninba meesha ugu dagan
Ee dubkayga tuubbada
Degdeg looga sudhan karo.

Mana digigixoodoo
Duumadii qabiilkiyo

Maan-dooriyaa jira
Dedanaha sidayda ah
Damqashada ka bi'iyoo
Diciif loogu talo-galay.
Dulucdeedu waxay tahay;
Halkuu duro qaniinyada
Doolli baa afuufee,
Duurxulkaa igaga kulul
Daannada i gaadhoo,
Cudurdaar waxaa jira
Dakharkaad qabtee hore
Cay kungu sii dara.
Afartaa dheh, "Deelleey!"
Dig siiyee ku soo noqo
Demmenaha warkiisii
Dadka waxa ka soo dhacay
Duruustii la barayoo,
Daarihii burburay shalay
Waxa maanta kaga daran
Iimaan darnaantiyo
Nabaad-guurka diintiyo
Kaga dhacay damiirkoo
Dal waxaan ku noolahay
Saddexdii dalaagood
Lagu furay dadnimadii.
Dal waxaan ku noolahay
Runtu arag darraysoo
"Daaddihi!" la yidhi been.

Hadday dunida ceeb tahay
Dus-duskiyo khiyaamadu,
Noo dabeecad weeyaan.

Nin dillaala mooyee,
Degmadaan ku noolahay
Nin “daryeel” yidhaahdaa,
Dulli buu ka qoran yahay.

Hebel laga ducaystiyo
Mana laha nin dooroo
Dayaxii u soo baxa,
Daamur baa la mariyaa.

Mooralkaana laga dilay
Danabyadii u kici laa,
Markii geela loo diray
Ninkii maqasha daayacay.

Ardayguna dedaalkiyo
Dugsigii hadduu gabay
Dilluu meel ka haystaa;
Waxaan daah ka saarrayn
Isagoon diktoor noqon
Inuu derejo tolan karo.
Oo doollar heli karo
Ama dayday noqon karo
Dabalaab ka xoogsada.

Hadday dunidu ceeb tahay
Dulmi loo badheedhaa
Dalkayaga ma libiqsado.

Nin kastoo dakano galay
Qoluu dabada geliyoo
Denbi dhacay mas'uul ma leh.
Markaad hebel duqaysaa,
Reer hebel damqanayaan.

Ninkii dood ka keenana
Dicaayado raqiis iyo
Waxaa lagu didsanayaa
Cid baa kaa dambaysoo,
Ninkii dooxi kara boog
Looma waayo daabaqad
Iyo qaar la daba gala.

Dunbuqayga hayska leh
Waxa loo dudduwayaa
Inuu yoolka dactal maro
Anna waan dhug daranahay.

Ninkii daynka iga qabay
Indhahaan ku deyi laa
Waxa aan u dabayaa
Mid sidayda dulugle ah.

Dab baan huri is leeyahay
Daadna waan ku furayaa
Markaan dami is idhaahdana
Gaas baan ku darayaa.

Daratiyo kud iyo caal
Kala dooro mooyee,
Marna waxa dubuurta ah

2.14. DABA-TAXAN (5/1/1997)

101

Ma idhaa ka digo rogo.

Deggenaanna uma dhalan
Dubbahaygu soo maqan
Lagu sii dareemoo,
Jeer dakharku igu dhaco
Kama sii digniin helo.

Darayana Allaa baday
Xaynta ii dareertoo
Intaan Daawad lala tegin
Uma baran daryeellee
Digdigtaan ku fiicnahay
Markay dhacanto dabadeed
Lagu baadi dooniyo,
Dugayeyda dhiillada.

Belo daaman-qabasho leh
“Daba qabo” nin yidhi baa
Ragna ugu aqoon daran.

Dulucdeedu waxay tahay;
Nacas hadalku kuma duxo
Doobir iyo nasiib badan
Oo shil Eebbe uga digey
Mooday inuu dedaal iyo
Dardartiisa kaga baxay.

Afartaa dheh, “Deelleey!”
Dig siiyee ku soo noqo
Taladii lagaa deday.

Dhabaq dooday baa yidhi:

Damcad lama wadaagee
Dano aan ku qabo baan
Dacarta uga guud baxay.

Anna waxaan ku dabo karay
Nimaad hal isku diiddeen
Dab cas lagama bixiyee
Ku dar talada weligaa
Docaa idin mideeyee.

Sida geel dar loo horay
Iska daba rakaataa
Dimuqraadi lagu yee,
Dermo harag sakaaroo
Isu daysta mooyee
Is dul buuxsha laga wacan.

Cod nimaan ku diri karo
Col haddaan u soo dumo
Waxuun bay u daran tahay
Ka dambaan halkiisii
In la doorto jecelahay.

Nin ku yidhi i daw mari
Duudsiguu tirsanayoo
Laga daaya mooyee
Wixii kaleba doog iyo
Dacar bay ku huriyaan.

Jirka deyrta hooriyo
Dirirrada gu'gii baa
Dunidaw sinnaynoo,

Cadli baa wax doojee
Wax kaloo rag deeqoo
Dadka lagaga eed baxo
Nin u doonay heliwaan.

Markuu buuxay doobigu
Nin danaystey keligii
Markuu daatay kula dhimo
Dhego uma daloolaan.

Nin dariiq xarriiqdaa
Garan kara dayowdee
Dhidarkii ku kacay danab
Doc kastaaba waw toos.

Nin dhegaa dabooshoo
Indhaa duubtay maqal iyo
Ma dareemo muuqaal.

Nin wax diiday oon wadin
Wax kaluu ka door biday
Wuxuu doonayaan jirin.

Degta qaran badh lagu sido
Badhna reerka soo degay
Yahay reerka daba yaal,
Hadduu kaaga jiro damac
Mid horaa ku dumay shalay.

Dulucdeedu waxay tahay;
Intaad Deylo qalataan
Inaad daraar ka maashaan
Dubaaqay ka weyntee,

Dadkaygaw mid soo gala!
Afartaa dheh, “Deelleey!”
Dig siiyee ku soo noqo,
Duulkan soo gadaal baxay.

Shalay daalinkaan riday
Dal baabu xukumayee,
Qaar daaqi xoolaha
Dekeddiyo madaarkii
Iyo dawladnimadii
Sarriftaa ka daba yimi;
Oo sida dawaarlaha
Ninba dhan u dillaacsaday
Degmedii ciddiisoo
Keligii ka diiq yahay,
Dabna wuu ku haystaa
Iyo dayday tababbaran,
Dakhli baa ka soo gala
Deriskana wax kuma falo.

Dhego ma leh war kama dego
Indho ma leh wax lagu dayo
Nabaddana dan kama laha.

Maydna way dul yaallaa
Aan duug is leeyahay;
Inuu igu dilaacana
Haddaan daaho la arkee.

Cudurkuna ka doco weyn
Dallacaad la bixiyiyo

Halka laga dayaayoo,
Dufan-jecel la koriyoo
Ka da' weyn dhibaataadu
Duro iyo Dhegdheer iyo
Diin baa god goray galay
Goray baa god diin galay
Iska daba wareeggiyo
Hebello isu duur-xula.

Dulucdeedu waxay tahay;
Nin dawee la leeyahay
Denbi uu badh leeyahay,
Xalka doon la leeyahay
Isaguu u daran yoo,
Inuu daaro ma oggola
Daarraanta mililka leh,
Anna dayso ma oggoli
Deebaaqda igu mudan.

Talaa maanta ii daran
Talo duug ka hadhi karo
Oo dalabta lagu saxo.
Talo aan la duri karin
Talo aan dib loo arag
Hebella isu dooddiya
Oo shicibka dala'sada.

Waxaa maanta ii daran
Horta Nabadda doocaan
Nabad loo diyaar yahay;
Nabad diradiraaliyo

Nin dan lihi ku quustaan;
Nabad weysla daallee
Degganaansho lagu helo.

Waxa maanta ii daran
Inaan daaro ololkii
Ragga iga danbeeyaa
Ninba dogob kor dhigi laa.

Waxa maanta ii daran
Qaran haga dadweynaha;
Qaran damal sidiisii
Noo dallaalimeeyoo
Soo taabta darafyada;
Qaran aan dir-sooc jirin
Qaran aan ahayn dulin
Nabad-doonka beeshiyo.
Raacatada dulsaar ku ah;
Qaran aan dirsada oo
Anigaysku kay dirin;
Qaran iigu soo dara
Aan iiga sii darin;
Qaran gudaha daafaca
Dibeddana aqoonsi leh.

Isku soo dabaal oo
Waxaan doonayaa qaran
Qaran dhaama kii dumay.
Dulucdeedu waxay tahay;
Diiri waa matoorkii
Dabka laga filaayee

Doorkan waxaan hubsanayaa,
Inuu leeyay daynabo.

Afartaa dheh, “Deelleey!”
Dig siiyee ku soo noqo
Ragga doorashada raba.

Ninka deyrtan maanta ah
U darraystay madaxnimo
Uba diidi maynnee,
Horta mee dadkii iyo
Dalkii uu xukumi laa?

Nin la yidhi na daadihi
Haddii layska dabo galo
Oon doohba cidi odhan
Damac waayi maayee,
Maxaa ii dammaanad ah
Haddaan Dahabo bixiyaba,
Inaan lagu durdurinayn?

Maxaa ii dammaanad ah
Damman wayska huruddaa
Xeerkii loo dejinayyo
Inaan qalinka lagu dagin?

Maxaa ii dammaanad ah
In dastuurka qiil jiro
Markay damacdo lagu furo?

Maxaa ii dammaanad ah
Nin doonaa ha mehershee
Inuu daacad yahayoo

Ajeenda u dahsoonayn?

Maxaa ii dammaanad ah
Qaran dumay inuu yahay
Nin daluun ka bixin kara?

Maxaa ii dammaanad ah
Dabka inuu ka dhigi karo
Dabatadu ka siman tahay?

Ma deggena badweyntuye,
Maxaa ii dammaanad ah
Duufaan hadduu kaco
Inuu doonni noqon karo,
Seebab lagu dabaasho leh?

Calankaan dorraad helay
Dafo igala booddaa
Kula maqan Dagaara e
Ninka doobta ridayaa
Sida haad ma duulaa?

Dulucdeedu waxay tahay;
Midho daray haddaan beri
Duudduub ku liqi jirey
Doorkan waxaan habsanayaa
Dirxi inuu ku hoos jiro.

Afartaa dheh, “Deelleey!”
Dig siiyee ku soo noqo
Digniintaan ku siin jirey.

Dayo iyo sabeennaha
Daawo kama dhexaysee,

Haddii loogu daw-galay
Inaan dacawga weeraro
Malaa waxa ka door roon
Inaan doqonka eersado
Duunyada ku aamminay.

Ninka daabaddiisii
Duur-joogta aan geyin
U maxlalay dan kama lihi;
Waxsaan dood ka leeyahay,
Dhashooduu dafirayee,
Waxba yuu dirkood-ba'a
Dameeraha ku hiifine,
Geenyaduu ku daray baa
Dihatee ha eersado
Darmaantiisa hebedka ah,
Een daayin abidkeed
Baqal dugul madow oo
Daba-keena mooyee
Da'na aan wax khayr qaba
Hoosteeda laga deyin.

Dulucdeedu waxay tahay;
Ha ka uriso meel daran
Hal diiddani maqaarkee,
Dacarow, waxaa run ah
Hadday riya dub leedahay
Dabaday ku qarin layd
Dadna barasho uma hadhin!

Maantana deyaankiyo

Ha ka doonnin meel dheer
Digta kuu baxaysee,
Kala-daadsanaantiyo
Habkii duunyo dhaqatada
Iyo kala-dambayntii
Lagu dayan lahaabaa
Isku kay dul haystoo
Jeer oo dad aan helo
Dawladnimada hanan kara,
Daw baan u leeyahay
Inaan dabada giijee,
Kuumaan dardaarwerin
Kuuna dayrin maayee
Wuxuun baan ka digayaa
Inaanu u daruurayn
Cirka aad inuu da'o
Ku ducee i leedahay.

2.15 Sidaasaa La Ahaa (28/10/1979)

Waa dabbaaldeggii sannadguuradii tobnaad kolkii saraakiil ka tirsan ciidamada Xoogga Dalka Soomaaliyeed, 21.10.1969, xukunkii iyo awooddii waddanka gacmaha ku dhigeen oo la wareegeen. Talisku waa u ‘damaashaadkii guulaha Oktoobar’, dalkuse waxaa soo wajahay marxalad cusub oo culus iyo bilowgii burburka iyo dagaallada sokeeye. Geeraarku sawir cad ayay ka bixinaysaa xaaladdii uu xilligaas qaranku ku jirey, ha noqoto xag bulsho, dhaqaale iyo siyaasad intaba.

Xalay baan saqbadhkii
Dadkoo geeddi ku soogan
Sardhadii ku riyooday.

Nin baa siidhi tumaayay,
Suuldhabaale horseed iyo
“Soo kacaay!” iyo hiif iyo
Canaan baa soconaysay.

Dumar baa sawaxmaayay,
Sulub baa ololaysay,
Awr la saaray rarkii baa
Sannaadhkoodu baxaayay,
Ubad baa seelaayay,
Soobir baa qarqaraayay,
Dabayl baa sanqadhaysay.

Dadku waa sillanaa
Sakatay ku jireen
Gaadiid-qaad lama siin

Safrad baa lala toosay,
Surmi baa la ahaa
So'du way ka fogeyd,
Socodkaa ku adkaa
Safan baa cedhibgooysey.

Suudi wuu jirranaa,
Siraad way arradnayd,
Garayskay isku soohday
Siddahaa u go'aayay,
Waxna way saninaysay
Geyaankay ka sasaysay
Horaadkay sasabaysay
Sidii wiil yar sabaysay,
"Seexo!" ay ku lahayd,
Isna saakimiwaa
Sir hoosaanu lahayne
Hadba wuu sanqanaayay
Maradaa ka siqaysay.

Sidaasaa la ahaa,
Beeshu waa sunsumaysay
Sengaa qaar eryayeen,
Qaarna way siqayeen
Siigaday ku hafteen.

Nin baa saan u tumaayay
Sabo uu ku furaayo,
Halkuu saacu ku yaallo
In qaniin ka sokeeyo
Midna muu sixihayn,

2.15. SIDAASAA LA AHAA (28/10/1979)

113

Seetaduu iska goostay.
Su'aal muu oggolayn
Sumal baa hor ordaayay
Baadisoo ci ku ool
Hadba soof u gelaayay.

Dadkii baa ku sulaaqmay,
Dhashii baa surbacaadday,
Salkaa loo dhigiwaayay
Sahankaa ka xumaaday,
Sacadkay barkadeen,
Samir bay cuskadeen.

Alle sawrac xumaa
Silloonnaa kasmadoodu,
Mar uun may siqsiqaan,
Saamigaaga la boobay
Haddaan soodh la adeegsan,
Baryo yaa isku siiya?

Jeeroo siigga cadhaysan
Laga saaro ugaadha
Ama beesha sadhaysan
Sahankeedi yimaado,
Hashu wayska siddaaye,
Maxaa loo sidkayaa?

Cutub 3

Guluf

Siddeed tixood oo ka faalloonaaya halgankii hubaysnaa ee lagala hortagay taliskii naxariista darraa ee Siyaad Barre.

3.1 Keena-diid (7/9/1989)

Xabbaddii Waqooyiga ka bilaabantay 1988 ayaa gobollada oo dhan ku baahday 1989. Waxa laga kacay gobollada dhexe, Jubbada Hoose, Muqdisho iyo meelo kale. Ummaddii la iska hor-keeni jirey ayaa garbo-siman noqotay. Dabkii baa carriga wada gaadhay. Kolkaas buu keligii-taliyihii go'aansaday inuu mucaaridka hadal u furo. Adduun! Hadda waa nimankii uu "afarta injirta leh" odhan jirey. Maansadan *Keena-diid* waxa dulucdeedu tahay inaan wax wada-hadal ah ama dib-u-heshiisiin ah oo suurto-gelayaa jirin. Waxay dalbanaysaa in laba mid la soo galo: in xukunka la iska dhiibo iyo dirirtu sii socoto.

Maansada dab baa laga helaa, duraha jiilaale
Dareenkiyo waxaa lagu shidaa, daacaddoo qudha'e;
Niman baa dubaalado macmaca, olol dugsoonayne
Mar haddaanay daynabo lahayn, diirsimaad
ma lehe.

Baqal waa dameer waana faras, daawashada guude
Isagoo dirkaba shaabbahuu, dooca gaar yahaye;
Geenyada nin doonaaba koray, looma awr-dayine.

Daridiyo Hadraawoow naxwaha, laaxinkaa dila'e
Kuma daro ninkii fara yaqaan, ararta deel-qaafe
Dhegtaa diidda meeshay xarfuhu, dalab ku
yeeshaane.

Ragga laga dambeeyee murtida, daajiyaan ahaye
Dadku waa u weysaysan jirey, Deelleysaan furaye;
An daleeyo caawana miday, hadal ku daayaane
Dawi Ina Gurraasoow safruhu, Dubay ha geeyeene.

* * *

Kuwa samaha inay doonayaan, dunida gaadhsiiyey
 Dar kaloon aqoon bay wiglada, ula dan leeyiine
 Mindhaa Daado iigama fadhiyin, dib-u-heshiisiine;
 Hadday nabadi doocaan ahayd, laysu dacareeye.

Waxa lala dardaarmaa qofkii, wax u dambeeyaane
 Wuxu dayso leeyahay ma garan, Deex wedkii helaye.
 Israa'iilna waa loo dalbaday, dabar-go'aygiye
 Mar haddaan doc ii nooli jirin, wawga darayaaye
 Iyagaa dardaar-werin jiree, yaanay dacaroone.

Dab wax guba dabbaabad iyo jiib, doobta ka
 higgooda

Inta dawlad taagteedu tahay, waa la ii dumaye;
 Wixiiyoo dayuurado onkoda, nala dul gawdiidshay
 Dhulka cidi ma daaqdeen siday, damacsanaayeene
 Rabbi doobirtii iyo rag baa, lagaga doogaaye.

Sidii duur la gubay bay carrada, qaraf ku daareene
 Lama-dego waxaa Herer ka dhigay, dil iyo laystaane;
 Dabayl baa ka foodhiday Tog-dheer, degelladeediye
 Dummaddooda weeyaan wixii, moora-duug
 dhacaye.

Iyagaa khalqiga dayriyee, yaan la daydayine
 Raggii calanka deyrka u ahaa, dide Cubeeshoowe
 Kolkii loo dub-nixi waayey bay, dabarka goosteene.
 Dubur iyo wuxuu Hawd ka galay, shicibku Daadayse
 Dul-cad baa xeryaha looga dhigay, duluglahoodiye.
 Haddaanaan dagaalamin nafluhu, nama daneeyeene

3.1. KEENA-DIID (7/9/1989)

117

Darmo lay fidshaa kama horrayn,
dooraddaan dhigaye.

Dawo laguma raadsheen raggii, loo darraan jireye;
Dubbahaygi weeyaan hadduu, dumay gidaarkiiye
Intii baan dad ii soo shiriyo, daanya-qaad helaye
Intii baan dul-saarkii ka baxay, laygu duudsiyaye
Intii baa sidii dawladeed, lay dabbaal-degaye;
Digta kaaraheey geelayaga, doolay mahadsheene
Ducana nooma kicin jeer warmaha, laysku
deeddamaye.

Dhibta waw dul leeyahay hadduu, ruux dan
leeyahaye

Annakana diraacdiyo colkii, noogamay darine;
Ninna danabyadiisii ma tebin, haadku daaligaye
Daar iyo wixii maal burburay, duudsi baan qoraye.
Wixii daranba Geneyoow wax baa, kaaga sii darane
Intay daabka haystaan mindida, nololi waa diufe
Waxan duunyadaydii u hurey, mar ad is-daysaane.

Intaan nabadda daafacay haddaaan, col u
daruureeyo

Mar horaan danteey gaadhi laa, Cali-durraanoowe;
Wakaa fooshay daalacan xaqeey, dedan ku sheeleene
Waxa deeqay warankii dhegtii, diidday waanada'e;
Goortii duduuciyo "kir" tii, lagala soo daalay
Loo gurey dameeruhu usheey, dabac-yaqaaneene.

Imminkay la deedaabayaan, dakharradaydiye
Waa dabatadoodii waxaa, daadsan kaymuhuye;
Sidii deero lagu yeedhay bay, dabada jeedsheene

Dulucii islaamaha la eed, Ina Ducaaloowe.

Iyagoo “dig”teedii Tog-dheer, weli dedoonaaya
 Oo doogihii Herer qabaan, Saylac soo dagaye.
 Ummulaha kuwii dooxan jirey, Daalo laga saarye
 Warku durug Kismaayana siday, ugu dalaabeene
 Ka dabbaalan maayaan bad bay, dalaq
 yidhaahdeene.

Malmalkiyo dab-qaadkii sidii, laysu daba-qaaday
 Waagii dillaacaba naxdinno, dihin ma waayaane;
 Ma dambayso maantana hadday, Xamar ka
 daysheene
 Intii horeba daaweey lahayd, daannadaan dhigaye,
 Allaylehe haddaan doonnidii, qoomay dakhalkiye.

Nin kastoo dambeedsadayba waa, laga
 dambeeyaaye;
 Rag hadduu Dayuuroow laftiyo, duunka ka colloobo
 Mid uun baa hadday deedamaan, “dugay” ka
 raacdaaye,

Iyagoo dureertada ka jaban, dani hadday keentay
 Waa guul Ilaah nala damcoo, loo dadaal-galaye.

Kolkaan shalay inoo daaya laa, nabaddan loo
 daabtay

Dannigooda may gelin mar baa, loo darsanayaaye;
 Imminkay sidii doollar kacay, dahab ku raadsheene
 Anna waxan dalluuntawgu riday, rag is-dareensiye
 Jeeroo dabkaygii wax gubay, layma soo dayine.

Daw baan u leeyahay haddii, doorkan lay tebeye

3.1. KEENA-DIID (7/9/1989)

119

Waxaan degemsanaadaba markaan, diiray lay
baraye
Inaan duulin karo layla arag, samahay diideene;
Goortaan ku daadduumiyey, “dala” yidhaahdeene
Waa dulin suntiisii la helay, maanta dabadeede.
Noomaysan daaheen hadday, duuli karayaane
Waxay dib u fadhiisteen kolkaan, “deeliyaa” idhiye;
Alla-doori tiigtiiqsigii, door umuu dhaline
Gabbalkooda dumay waa shacbiga, waa u daalacaye
Anna wawga darayaa hadday, maanta dagan yiine.
Nimay noloshu deel-qaaf ku tahay, iima duur-xulo’e
Dhego waxay daloolen intaan, dakharku weynaane;
Waa taan dubaaq loo lahayn, dela-wadhkaygiye
Imminkana dillaacaan lahayn, meel dawaar maro’e.
Amba dhiig ma daadsheen haddii, daawo
nooshahaye
Badh-daloolka iyagaa ka dhigay, diin la aammino e
Waxan dirir guddoonsaday markaan, waayey
daw kala’e.
Dacalkaa Ilaah noogu xidhay, duul habaar qaba’e
Waa waxa dusuuddii guryaha, geystay meel darane.
Wuxuun baa hadday dawlad yiin, laysla dayi laaye
Ma oggola dad-weynuhu wixii, goostay daahyada’e.
Shilna wayna daan-weyn intay, duubka xidhan yiine
Dabaday ku qarin layd hadday, riya dub leedaaye
Waxba yaan gal soodhkii dafiray, lagu ma-diidayne.

Wax dhaaxaan durraansaday Rabbigay, daraygay
yaalline
Dillo ma leh haddooy ii jabeen, naqas ka sii daaye
Dihan maayo caawana hadday, duco yidhaahdeene.
Iyagoo dareeriyo inay, dunidu ceeryoonto
Inoo doora labadaa mid dhaha, hadalki oo duuban.

@SOMALIBOOKS

3.2 Waaya-arag (1/1/1983)

Markaannu halganka hubaysan ku biirray, waxaannu billownay inaannu indha-indhayno siyaasadaha jabhadaha lagu hagayo. Durba waxaannu dareennay qabyaalad iyo wax-kala-riixasho aan loo fadhiyin. Waxaannu aragnay madaxdii qaarkood oo aan garaadkoodu dhaafsiisnayn, taliska Siyaad oo ay ridaan oo iyagu halkiisa galaan. Markay halkaas wax marayeen ayaannu, aniga iyo Hadraawi, go'aansannay inaannu dadka u warranno. Markay taariikdu ahayd 1/1/1983 ayaannu duubnay cajalad baaq ah, oo xog-warran ah, iyo laba maanso: *Dallaalimo* (Hadraawi) iyo *Waaya-arag* (Gaarriye).

Maansadan *Waaya-arag* waxay ka faallootay hoggaankii S.S.D.F.¹ oo ay Waa-suge u bixisay iyo hoggaankii S.N.M.² oo ay Waa-dhawr u bixisay. Waa-suge habeen buu intuu seexday ku riyooday, isaga oo xilli barwaaqo ah Villa Soomaaliya³ ku jira, oo lagu dhex waardiyeynayo. Wuxuu nimcadaas ku jiraba kolkii waagu baryey ayuu is-arkay isaga oo gawaan cidla' ah jiifa. Wuu u qaadan waayey. Markaas buu maradii haab-haabtay oo gaadhi halkan jooga shidhka u galay, si uu riyadiisii u rumeeyo oo uu Villa Soomaaliya uga soo dhex tooso. Hase ahaatee isaga oo aan meeshii gaadhin buu jar kala dhacay. Waa-dhawrna kitaab aanuu rumaysnayn iyo wardi been ah buu dadkii horqaa-day. Mase ku guulaysan inuu taageerayaashiisa isku wato si uu dantiisa u gaadho. Waa tan maansadii:

---

¹Somali Salvation Democratic Front, Jabhadda Badbaadinta Dimuqraadiga Soomaaliyeed.

²Somali National Movement, Dhaqdhaqaaqa Waddaniga Soomaaliyeed.

³Villa Soomaaliya waa rugta madaxtooyada Soomaaliya.

Haa, waa wadhiisii
Sardhadii walaqnayd,
Wiswiskiyo waswaaskii
Wiishkii la tegi jirey
Hurdadii la wici jirey,
Ee damaca waalani
Keenada ku wadi jirey.

Caawana la weesaaq
La wandaafiyoo duul
Lana soo walaanwali.
Wuxu sheed ka halacsaday
Ummad weer ka wada siman
Oo waabab hoos tuban
Iyo guri wacdaro qaba
Oo meel barwaaqo ah
Gunta waadi kula jira.

Oo wiil badraaniyo
Wiilwaal garoomo leh,
Lagu waardiyeeyoo
Deyrku waayir leeyahay.

Ooy godolki waa-beri
Shimbiraha wishiirriyey
Heeso aad u wacan iyo
Waay-waayo saareen;
Webiguna dhegaha nabay.

Oo xareedda wadhan iyo
Waqallada ransanayaa

3.2. WAAYA-ARAG (1/1/1983)

123

Warka hoos u dhigayaan.

Oo weedhka karantiyo

Warihiyo jidhaamaha

Onkodkii ku wayraxay;

Danabkuna wisiisiyey.

Oo seer-ma-waydadu,

Waraqyada baldhiidhiyey

Ku dul-weehanaysoo;

Intay dhigatay wiiqii

Wax xillaysku dhigayaan

Qorraxduna 'wac' soo tidhi.

* * *

Riyo been ah weeyee,

Isagoo wilwiladiyo

Wigladaas ku jira buu

Waa-suge baraarugay.

Mise wuxu kor yaallaa

Wambarkiisi gaabnaa!

Wajaqyoo maraanmaray;

Weeqaaq hareeraha;

Waylaalistii ma leh.

Waaheelku sahansaday

Ku wareer hummaaggii;

Werwer baa ku kowsaday;

Weerar buu u halabsaday;

Waagiina maba sugin.

Weli waa allayl dam ah;

Habeen waaxi nooshahay
Mugdi gaasha-weyne ah.
Gaadhiga warraahana
Waalashiyo waxaa go'an
Waayirrada indhaha shida.
Isna waa wadwaad falan
La-wajaaf habeen leh.

Laga waani biimaha;
“Waar aayar!” lagu yidhi,
Soo joogso laga waa;
Waayeelki loo direy,
“Walag” way ka quusteen.

Wax kalaa ka salag lehe;
Wiyil qooqan heensee,
Baabuurki weetee.

Si aanuu waqti u lumin
Wade kalena loo helin,
Waddadii taraarsii
Wabadaran afka u saar;
Qarda-jeex waraaraha
Waalalowte kala dhacan.

Weeraarta ximanka leh
Wabataqanta oo idil,
Waaxyaha rakaabkiyo
Ragga uu wasaashaday
Ku waydaaray buuraha.

Waarwaarri oo luud;

3.2. WAAYA-ARAG (1/1/1983)

125

Dalcadaha waddaranka ah
Dib u soo walaandee;
Hadba wiil ku taakee
Una loog waraabaha.

Wuxuu 'wadhadhac' leeyoo
Wirdi maalin oo layl
Hadba doc isku waababa;
Wuxuu qaw ka weecdaba;
Wax la yidhi, Hadraawoow!
Maantaa war joogaa;
Wiriq oodan buu galay,
Shilna wayna Daan-weyn.

Xaggu gebi wed baa yaal
Wadhfiyoo ka soo noqoy,
Mise weger, xagguna gebi
Guntu 'walac' isugu timid.

Imminkay war-geysyada
Bogga hore far waaweyn
Si wanaagsan ugu taal:
'Wax la waayey, Geelloow,
Ninkii waalan baw duda!'

Laye weedadawgii
Ka wareegtay xee gadu.

Waxse laga werwerayaa
Doc-wareemadkuu dhigay
Ubaxuu wadnaha jaray;
Soo-ma-waabtayaashii

Badi haadka loo wadhay.

Inta wiil yar naafo ah

Inta hooyo weer xidhan,

Waayeelka debed-baxay,

Waxa jaah-wareer dhacay,

Bal Il-giirba weyddii!

Aaway walacsankii Mudug?

Warandaci Nugaaleed;

Aaway warasadoodii?

Nugulkiyo hor-weyntii

Warihii biyeysnaa.

Aaway wacanayaashii,

Dhiiggooda waqafka ah,

Baabuurka lagu waday?

Cakuyeey wah iyo ciil!

Khalqiguu wakala-rogay

Qaar baan war laga hayn.

War-dadabiyo been iyo

Waxna waad xujoowdiyo

Wanjil bay ku xidhan yiin.

Waranweerki qaarkood

Waddankay ku laabteen.

Badhna way waqaafeen

Debeddeey wareegaan.

Badhna waranka loo daab

Badhna loo dardaar-weri;

Badhna waabay waasheen.

Inta waadhka jiiftaa

3.2. WAAYA-ARAG (1/1/1983)

127

Iyaguna wacaal ma leh.

Waxsay wadhi ka joogtaa,

Wajar iyo Hadraawoow!

Waxoogaygi soo hadhay;

Waqtigiina diga-rogay.

Wacdarihi Dheg-dheer iyo

Waa baa waxaa jirey

Canuggii ka weynaa;

Suul cayn ka waantoow

Ragna waa is-wajahay.

Waabeeyo-qooshkii

Woohoowdi lagu garay.

Nabad-doon qabiil wada

Badhi-wale xisaab sida,

Habar-wacashadii iyo

‘Way’diyo ‘tolla’ay’dii

Ka soo waadday sheekadu.

Arrintuna ka weel-godan;

Waaga aynnu eegniyo,

Aabbaa wax soo sida,

Naas-weyn-ba-dihintii.

Wax la wadaba xaajada

Garay weyd inuu yahay,

Waddo halaq-mareen iyo

Waxaraha in lagu qalo

Shilal meesha ugu wadhan.

Nin la liiday wala-arag;

Jabhadkiyo waddanigii
 Welwelkii ku sii korodh.
 Wiigba wiig u sii dhiib
 Dirirtii ka waran-jiid;
 Cadawgana wax yeellee
 Misna wiiqi kari waa;
 Kelidii waddari waa
 Walaalkiina lama jiro;
 Garo oo wax baa si ah.
 Waxay talo ka joogtaa;
 Hashaydii wed baa dilay,
 Waxna waa u wehesheen.

* * *

Waa-dhawrna talo ma leh
 Wax ma dhaamo Waa-suge;
 Wuxu weliba dheer yahay
 Wardi xeeli daba taal.
 Waa horuu Islaamkii
 Kun wadiiqo kala baxay.
 Weriseey judhuu yimi
 Wuxu yidhi: “Waqooyiga
 Dadka kale wadeecada
 In kastooy wadaagaan
 Walaxaase yara jira.”
 ‘Weger iyo ka waasacan!’
 Oo show wadaadkoow,
 Baroortaadu weyshiyo
 Orgigaba ka waaweyn!

3.2. WAAYA-ARAG (1/1/1983)

129

Wuxu yidhi: “Waqooyigu
Wax gaaruu tirsanayaa;
Hadday tahay wakaalado
Haddii ay warshado tahay
Hadday tahay wasiirrada,
Waa laga sed weyn yahay.”

Wuxu yidhi: “Waqooyigu
Meesha iyo waagii
Waddankooda fiicani
‘Wallo-weyn’ u gacan-galay
Calankana wareejeen
Waa dhaxal-wareeggii.”

“Weeye” baa la wada yidhi,
“Hadda noo wad sheekada”.

Loo guux warkiisii
Wanankiina loo loog;
Wabaxyoo durduurtii
Nimankii isaga wacay,
Ee weelka buuxiyo
Waalada u wada dhigay;

Nimankii si wada-jir ah
Iyagoon wax weyddiin
Gadh-wadeenka uga dhigay
Kuna waabay sharaftida;

Nimankii yar iyo weyn,
Sida walad xalaaleed,
“Waa yahay” ku wada yidhi

Una qaaday weesada.
Iyagoo walaalo ah
Nimankii warkaw direy
Cududdoodi kala wiiq.
Durba weli siraatiyo
Wacad-qabe u kala saar;
Qolo qolo u waageer
Edegyana u kala waab;
Wacyigooda naafee
Iyagaysku wayrxi
Kana saalax-waatee.
Waxaan loo fadhin iyo
Ku wareeg abaar-dhawr
Kana weecay dawgii.
Waxa taas ka sii daran
Diinkuu ku yidhi waa,
“Orod oo doc-wadhatada
Waaleed dab uga keen!”
Weli waa la sugayaa.
Wixii uu waraaq direy
Cidi weeye may odhan
Ka naf-waa adduunkii.
Waaqlina halkeedii
Wayliina ood ma leh;
Waadaashi lama helin
Weerihina kama hadhin.
Waayeelna hiir-daa
Waydaarte xoolii;

3.2. WAAYA-ARAG (1/1/1983)

131

Misna waqaqadiisii
Dhal waraabe kuma korin.
Wahabkiina sii baah
Waa-dhawrna sharaf-dhaca
Isagaa isugu wacan.
Meeshiyo Wajaaliyo
Ilaa Wooble iyo Surad,
Dadka alif-wax-maaliyo
Wax buu leeyey labadaba
Isagaa ku wada yidhi.
Hadduu beri war weynaa
Arag weyd ah baw xigay.
Docda kale dad-weynii;
Waleecaadki kama bixin
Waaya-aragna waa yahay.
Waxa meeshan yaalliyo
Waalaloowga beenta ah
Horreey uga war-keeneen.
Welef iyo xajiin iyo
Anaa kaa wakiil iyo
Qabiil lala waqdhoochiyo
Iyo filimkan wiirsiga,
Nin kalaa San-weynow!
Waa hore u wada jilay
Wafana ugu sii daray
Iyo weliba dhii-dhii.
Waxay talo ku goosteen
Ninkaan taada weynayn

Adna tiisa weydee.

* * *

Dunidiina wool iyo
Wasalaalaq baa jira;
Nacab baa hubkays wada
Ku waddaray dhammaanteed;
Xasillooni lays waa.

Geeskana bad iyo webi
Waayir baa ku wada xidhan
Weli nabadi kama dhalan.

Afraxoowse weligeey
Yididdiilo kama webin;
Maxaa wacay ayaamuhu
Waa falal is-wada tara;
Taariikhdu wecel ma leh.

Wakintiyo dekaankiyo,
Wayraxa dan haw gelin!
Sar-wejida kadoodiyo
Ha ku dagan wisiisiga,
Wacwacdeeda haw bixin!

Kolkay sayga waydaba
Sidaasay u wahantaa
Una waalalowdaa;
Dadka qaar waswaas iyo
Wahan ugu abuurtaa
Washna uga tidhaahdaa.

Iyagoo tar-wadhayoo

3.2. WAAYA-ARAG (1/1/1983)

133

Talo cayn-wareeg tahay,
Ayey “way” da dhiillada
Waqal roob sidiisii,
Durba fool-waliil iyo
Rajo heenso wadatiyo
Wallac ugu af-goysaa.

Weligeedna waa ugub
Wageed waa u diga-rogad
Xil-wareejin joogta ah.

Haddii dogob wajaaf rido
Sidaa kuma wasiir go’o;
Walcan baa ka daba kora
Wisin hawlihiisii,
Iyagoo wax lagu daray
Gur-ma-go’an u sii wada.

Hadday wiriftay caawana
Waa laba-wajiilalay
“Ha samaato!” wada dhaha.

Kulka Waa-bariis iyo
Waxa shiday Warfaa iyo
Minka xalay Wansiix galay,
Warasoow, tus baa jira!

Is-wadhaanwadhkeediyo
Waqaaqanka muuqdaa
“Wadhlo” waa geddeedii!

Wahankii gilgili jirey
Waddacaadda goorteey,

Habeen ‘wii’da loo riday
 Waddadaw banneysee,
 Waashmaan sidiisii,
 Waa-beri ku daba jira
 Waydaaro leedahay.

Waa waayadeedii;
 Wacays bay siddaa iyo
 Waa wiil la odhan jirey.

Dad-weynoow, u magac-bixi!
 U wan-qalo, saboolow!
 Dan-yareey, u weel-tolo!
 Walamsade, ka daydayo!
 Yaahuu, wax-daran-liqe!

* * *

Waxan uga dan leeyahay
 Hadduu ceelki wada dumay,
 Ilaa tan iyo waagii
 Waadaanta lagu waday;

Maalkuna wiyiirtiyo
 Wasakhda iyo biirtii
 Ka wayiigay oo nacay;

Anna waanadaydiyo
 Taladiyo wax-sheeggii
 Wadhi aan ka taransaday;

Waddankiina halis iyo
 Waranweer ku sugan yahay
 Wadhan yahay dirkaygii;

3.2. WAAYA-ARAG (1/1/1983)

135

Waxa igu wallaahi ah,
Doc aan uga wareegaba
Colkaan wadhaf ku dayayaa.

Wadno-qabadkan lagu furay
Dadka waan ka wadayaa;
Wahdi baan u rarayaa
Kob wanaagsan oo ugub.

Kolla waarimaayee,
Bal inuu war iga hadho
Haddaan waayo sii jiro,
Wahsanmaayo Yaasiin.

Wagan baan ku taag nahay
Wajib baanan leeyahay,
Wax-ma-haystayaashiyo
Dulmanuhu wadaagaan.

Wax-yaqaanna waan ahay;
Nacabkayna weligeey
Wehelkayga lama simin;
Waqtigana anayska leh.

Dhegtaan weedhu geli karin
Waran baan ku furayaa;
“Wir!” ninkii is-bidayoow.

Waanwaanse kama tegin;
Waxa aan u taag nahay,
Jabhad lagu walaal yahay
Waxdad aan ninnaba milin
Wacad lagu heshiis yahay

Weerarkeeda oo mid ah
Waddadiisa oo sugan
Wadartoo go'aanka leh
Nabad waarta Geeskiyo
Hanashada dad-weynaha,
Sidaa iyo war yaridaa,
Wax-weyddiin ogaalkeey.

@SOMALIBOOKS

3.3 Gar-naqsi (25/4/1983)

Muddo ka dib, kolkaannu halganka hubaysan ku biirray ayaannu af-garan waynay halka wax loo wado. Waxaa noo soo baxday inaan Af-weyne ridistiisu mushkilad weyn ahayn, ee ay su'aasha ugu darani tahay: maxaa lagu beddelayaa? Hoggaankii siyaasadeed wuxuu ku guul-darraystay inuu soo ban-dhigo bar-naamij cad oo qeexaya marxaladda ka dambaysa taliska macan-gagga ah. Markaannu ku dhaliilnayna annakii bay dagaal nagu qaadeen, siiba kolkaannu soo saarray baaqa aan kor soo sheegay. Waxay dunida noo mariyeen inaannu nahay “calan-cas” dadka gaalaysiinaysa. Maansadan iyada ah arrintaas baan kaga gar-naqsanayey. Dadka ayaanay u taallaa inay xukunkooda ciddii qaldanayd ku ridaan.

‘Gug’ baa laysku yidhi
Gibin baa la naxay.
Geesaha la deyey
Qaddar gaaban baa,
Qorraxdiyo geyiga
Dayax shaw dhex galay.
Misna goojo-been
Wax yar gaadmadii
Minu noo gabbaday
“Gudub!” baannu nidhi.
Maantana ged kale
Iyo gole-ka-fuul
Guubaabin ugub;
Gabay laysku shaxay

Goob iyo far-daar,
Iyo gaaraguuf
Jare iyo af-guran
Kanna waa gudbane
Gunud Abu-Hadroow.

Diiwaanna geli
Geeraar nin weyn,
Murti gaaxsanayd
Gabay shalayto jirey
Oo galabta nool;
Ahna gogol-dhiggii
Berri guul ku maqan.

Boqollaal kun goor
Gabay laysku dayey
Oo aan naf-gu'in.

Gabay gabay ku taxan
Iyo gabay haddii
Sida geed la jaro,
Gur-ma-go'an u baxa.
Jabhad goohay ciil
Gabay qaylo-dhaan
Ugu soo gurmaday.

Waa gabay hadduu
Nin gaboobay naco
Gabankiisa suga.

Gabay say la tahay
Waa lagu gurruci,

3.3. GAR-NAQSI (25/4/1983)

139

Ama waad ku guban
Uga gaabsanayn.

Waa gabay shirkii
Isagiyo Garruun,
Af-garooci nabay
Markii loo gar-naqay,
Golihii ka yidhi:

“Waxaan garanayaa
Haddii ay gef tahay
Galab aan fogayn,
Inaan meel garbo ah
Laan gebi ku taal
Geelawga digay.”

“Waxaan garanayaa
Haddii ay gef tahay
Galab aan fogayn,
Duddun bahal-galeen
Sir-ma-qabe hadh galay
Oo gama’ ku jira,
Halaq gaadayiyo
Inaan good ka hirey.”

“Waxaan garanayaa
Haddii ay gef tahay
Galab aan fogayn,
Inaan Geed-canjeel
Taladii Gurdumi
Tii lagu goblamay
Gacalkawga digay.”

“Waxaan garanayaa
Haddii ay gef tahay
Galab aan fogayn,
Nin gadaangadkii
Wax markuu gurracay
Dadka giigay yidhi:
‘Iyagaa i gabay!’
Inaan beenta gudhan
Ciddu kama geydee,
Ha ku goosan! idhi.”

“Waxaan garanayaa
Haddii ay gef tahay
Galab aan fogayn,
Inaan geeshi idhi:
‘Gole lagu hirdamay
Haddaan dirir-gobeed
Geesiga xaq leh
Dadku geeso qaban,
Inaan goob dagaal
Guul lagala hoyan.’”

“Waxaan garanayaa
Haddii ay gef tahay
Galab aan fogayn,
Nidar inan ku galay
Nin damboo giblada
Sidii Guul-wadii
‘Hay-hay’ la guro,
Inaan gooddi iyo

3.3. GAR-NAQSI (25/4/1983)

141

Dib gafuur-xidh kale
Ugu suurto-gelin.”

“Waxaan garanayaa
Haddii ay gef tahay
Galab aan fogayn,
Arday guunki hee;
Kala-geynta baray,
Kala-gurid qabiil
Kula galay dagaal,
Inaan gari Allee
Kuma gaadhid! idhi.”

* * *

Gulufkiyo dabrada
Goolaftankiyo
Galawgaysu ciyey,
Halgankeenna guud
Inu yahay gadood
Gaashaan-dhig iyo
Gobannimo-u-dirir,
La garwaaqsay taa.
Ma danbaanse galay?
Haddaan gole ka idhi:
“Gudhubaa-gadhaa
Afan wada gurracan,
Aar-goosigiyo
Aragtida ‘geb’ta ah
Kuma badiso garo.”
Guban iyo Nugaal

Gaaroodi iyo
Godankii Saraar,
Geyigaan ku koray
Gacalkayga dega
Inaan gooyey daa.
Waxse aan gensaday
Inaan guul-darrada
Kaga gooni-dhigo;
Tiiyoo Gediyo
Dadka Gaalkacyiyo
Geel-jiraha Af-madaw,
Gabayooxa iyo
Gasariirku simay.

Goonyaha Tog-dheer
Meeshiyo galbeed
Ilaa buurta Golis,
Dadka gu' iyo deyr
Gamashiga ku nool,
Godobtooda maqan
Xaasha'e ma gadin.
Waxsaan layla garan
Iyagiyo Gal-dogob
Haddaan laysu geyn,
Sidaan labada gaan
Midna gaar ahaan
Guuli ugu dhawayn.

Guud-caddaadigiyo
Gadh-castaysu timi

3.3. GAR-NAQSI (25/4/1983)

143

Guurtida la wacay,
Xaajadeenna gabal
Inay goyn karaan
Way gacan iyana.
Ma danbaanse galay?
Haddaan gole ka digay
Xilligays geddiyey;
Xiddigaha gudiyo
Dayaxii gar-dhalad
Inuu tooman galay
Oo tiro-gedmaday.

Hasheennii Galoof
Gabnadii Cadhool,
Gaban-xooradii
Gabtay wiilashii
Gaawaha u siday;
Afartii gudhnaa
Markii loo guntaday
Inay giijsmeen
Anigoon gadayn,
Ma gef baa haddaan
Nin markuu u galay
Gol-qaniinid iyo
Guja-maal ku dayey,
'Godlanmayso!' idhi.

Adduun gaabtay iyo
Gu' xumaadka dhacay,
Ninka ceel gun dheer

Gundhadiisa jaray,
Culustana u galay
Inu garangartiyo
Guunyada u shubo;
Ee aanse garan
Foostada gunta la'
Horta sii gufee
Intaan geelu iman.
Ee gorof biya ah
Giddi maalin-layl,
Hore iyo gadaal
Hadba gees u wada,
Far haddaan ku goday,
Ma dambaan ka galay?

Gole-joog-wanaag
Geenyada shirraban,
Iyo gaariyeey
Gabadhii tiraba,
Laba iyo hal goor
Guurba guurki xigay
Meel baas gashee,
Hooyadeey gacalo
Iyadoo gambo leh
U garaadsatee,
Marna gaalku qabay
Marna boygi Giib
Iyo gaadh-hayihi,
Midba gaar ahaan

3.3. GAR-NAQSI (25/4/1983)

145

Ganacdeeda dilay.

Maanta ooy Gobaad

Intay guri lahayd,

Sannad-guuradii

Boqol gaw ah tahay,

Ninka guud-haldhaa

Gayaxeeda raba

Galabtana mar kale,

Inuu gaabsi iyo

Gogol-dhaaf ku furo,

Go' haddaan u riday

Ma dambaan ka galay?

Markii guun furaba

Haddii godadle kale

Geed-fadhiisi yahay,

Garba-duub horriyo

Gensina iska jirey,

Aniguna gabyaa

Xil gubaayo ahay,

Oo aan Gobaad

Wixii kula gudboon

“Tasho gooshkan!” idhi,

Ma ii gaalnimaa?

Haddaan kuu gabyaba;

Kuu godob miyaa?

Ma ka aar-gudaa?

Ma go'doomi baa?

Ma gondaha jar baa?

Ma ha gaagaxaa?
 Ma guhaadiyoo
 Ha ku gaabsadaa?
 Ma ha guuxin baa?
 Ma inaan gudhaa?
 Hadal waa gunnee,
 Ma gar-diidnimaa?

* * *

Afartaa ka gudub.
 Aan gunaanadee
 Ninka gelengeshiyo
 Giriyaad cid-la' ah
 Gabbalku ugu dumay,
 Ee gegi bannaan
 Gibilkiisa oon
 Waxba guud xigin,
 Gocashada naftiyo
 Gocondhada barkaday;
 Ee galaha iyo
 Gawraha huwaday;
 Ciilkana gogladay.

Gureyoow waxaad
 Ku tidhaa Gandood:
 "Ma goblamin xilligu
 Galshadii ma madhan;
 Gurgurkiina weli
 Gibishii ma furin;
 Geeddiga hakaday

3.3. GAR-NAQSI (25/4/1983)

147

Wuu gaabiyee
Uma noqon gadaal.”

“Hayska gaabiyee
Wuxu gaadhayaa,
Kollay guri ka roon
Gubadkaad ka timi
Kana geedo badan.”

“Gubuxsiga waqtiga
Ninka gedo-yaqaan
Gedgeddoonka hee
Gorodda uma lulo.
Gol-dalooladiyo
Gebi-dhaca yarkii
Ma gilgilo nin weyn.”

Giir iyo hadduu
Cirku gedef madoow
Isku soo gambiyo,
Gudcurkiyo mugdiga
Kama gaws-qabsado.
Waxaan garanayaa
In habeen galaba
Waa ‘galac’ leh iyo
Hadh gadiitay xigo.

* * *

Dunidana ka gees
Bari iyo Galbeed
Giddi uumiyaa
Gaal iyo Islaan

Gacal baannu nahay.
Mana kala godbiyo
Gar-darriyo ciddaan
Godob ii lahayn
Ee nabad-gelyo leh.

Wax-tarkii gunno ah
Nin kastoo gargaar
Ii geysan kara
Annakoo gudboon,
Isagana guddoon.

Nin i gaasiriyo
Intaan guulka ahay,
Nin i garab-qabtaba
Wixii lay gashado,
Nidar waxan ku galay
Ka gadaal markaan
Guryo-samo ku furo,
Ninba gumaradii
Siday gobi ahayd
Inaan ugu gudaa.

‘Waraabana nin ganay
Iyo kii galladay
Kala garay’ layee.

3.4 Saxansaxo (17/10/1987)

Sannadkii 1987 ayaa hoggaanka S.N.M. iska hor-yimi. Golihii Dhexe ayaa laba u kala jabay. Wax go'aan ah ayaa la qaadan kari waayey. Waxaan u malaynayaa in khilaafkii waagaas ururka dhex yiillay, uu ka mid ahaa sababihii Itoobiya ku qanciyeey inay taliskii Siyaad la saxeexato "heshiiskii" 1988; waxaad ku darsataa inay nimankii hoggaaminayey S.S.D.F. iyagana hore uga caal-waayeen.

Maansadan waxaan ka hor-akhriyey shirar ay magaalada Herer ku lahaayeen golayaashii dhexe ee S.N.M. iyo S.S.D.F. Waxaan ku nuuxnuuxsaday wixii laga sugayey iyo waxay ku sugnaayeen siday u kala fogaayeen. Aniga oo xusuusinaya dhibaatoyinkii waqtigaas dalka ka taagnaa ee muranka dhexdooda ihi illowsiiyey.

In dhawaydba suugaanti gabay, maan siyaakhadine;
Ma sar-goynnin bayluulidaan, siinadayn jiraye;
Saxansaxo kamaan tolin tixdiyo, heesta saxar-qaade;
Intaan suursanaa baa inaan, seexday lay filaye;
Saskii Deelley buu mooganyeey, nin i saluugaaye;
Shamacyadi siraadnaa ayaan, Siinlaydi ahaye;
Soke shiishka loo dhigo ayaan, sare u qaadaaye;
Suud iyo Waqooyaan ihiyo, qaranka Soomaale.

Waxa lagu saleeyaa murtida, socodka waayaaye;
Waxba kuma leh saynsaab-wanaag, duciyo saadaale;
Haddaan danab sanqadhin Gaarriyaan,

soohin maansada'e;

Ma sunnaynnin weligay anoon, kicinnin sayruuqe

Mar haddaan suntado waa inay, siigo ligantaaye.

Tabta seer-ma-waydada ayaa, lay sid-tiriyaaye;
 Sibiq ereygu iigama dhacee, waan u sahanshaaye;
 Kolkaan meel u sibir-saarayaan, selefka taabtaaye;
 So'da waxan abbaaraa kolkaan, saanta bixiyaaye;
 Kolkaan saafi karayaan naxwaha, "sara" idhaadaaye;
 Sabool baa ducdee luuqda waan, igadh-salaaxaaye.

Saakana Hadraawoow murtidu, saayiraad ma lehe
Haye-cala-salaa iyo *haddeer*, ereyba waa saace
 Soddonkiinan iyo maamulkaan, suul ku godayaaye.
 Sacab ciid ka maydh yidhi dundumo,

suulashaa baxa'e

Solimayso waanadu dheg aan, uba samaysnayne
 Maantana sursuurtaan ka digay, gelise saantiye.

Shir aan guul ka sugayaa ma jiro, Ina San-weynoowe
 Onkod samalaheed igaga daran, saac-ma-bixiyaane
 Sagaalkaad murmayseenba waa, saymo-lagu-reebye.

Surduwada dhexdeeda ah hadday, saarto nacabkeeda
 Mar horaan siraadkii ka damay, daari laa Surade
 Nin bahdiisu suuqaw gashaan, saajac noqonayne;

Ilaah baa dabkoodii sandahay, soocankaan diraye
 Saddal-caaligii loo fadhiyey, suurta-geli waaye;

Inta hebelba Ina Saalaxoow, hebel sadhaynaayo
Een laga sal-gaadhayn mar qudh ah,

dooddu waa sino'e.

3.4. SAXANSAXO (17/10/1987)

151

Anna samihi aan waday badh baw,
qaatay sada-doone
Badhna inan suntaba qaybiyeey, ii suxlinayaane
Sidaan laysu baran bay u tahay, Saydiyoow marage;
Anigoo safkaygii ah weli, kana sal-guuraynnin
Lama qabo suldaarada ninnaba,
shaadh-ka-siibka ahe.

*Afartaa sedkii Aadan Sheekh, sahaydi Koosaar dheh
Waa iga salaam Awrrayaal, aan ku soo simaye;
Intaan suursanaa baa inaan, seexday lay filaye
Cirka dhiillo-saareenku waa, sahansahaygiye
Goortaan salkaadhiyey wataa, seleshay fiintiye
Afar kale waxaan uga socdaa, wayga sixitaane.*

Boqol sano ka badan bay maqnayd,
sidigta Maandeeqe

Hadba gobol ha saareen inuu, gaawahaw sido'e,
Subax keliya igamay qaldamin, sibir-udgoonleeye;
Intii sacab ku maashoo dhan baan, sax u aqaanaaye.

Waxba yaan laftuu yahay Sursuur, seefta loo ramine
Cidna kuma samayn tuu ku falay, Saalaxoow Gedo'e
Ifka seeji aakhirona wuu sahayday qaarkoode.

Qajeeluu dab-saar inu ka dhigo,
suubshay falawgeede

Goortuu sokeeyiyo tol iyo, seeddi kala geeyey
Anna aan ku saaqiday inaan, sawdka garansiyo,
Ee dani u seetaysay bay, daba saqleeyeene.

Laxawsiga haddaan siri ku jirin, Sedeha uu waalay

Yamyamoow Siraad Yuusuf baan, silic-

maryaaddeene;

Sariirtay habeen nool ninkii, qabay su'aashaaye
Iyadaba sidaa looma dayin, sacab-wadhkeediiye.

Cumarkuu sarreeyaha ka dhigay, dib u suldaareeye
Waa tuu surwaalkii ka furay, Sulubki gaabnaaye,
Isagiyo Suxuurkuu wataa, waa u siman yiine
Mar hadduu suldaanku isu baqo, saydhi caanaha'e.
Ma yaqaan siddiiq iyo tol iyo, Jodobaw saaxiibe
Wuxu Samatar eersaday kursiga, maalintuu sigaye
Taftii Suubban baa lagu gilgilay, Ina Saleebaane.

Shilkii soonki dhacay baa u digay, qoyski Salasaare
Maslax wuxu saddiqay waanaday, siisay maamadu'e
Waa kaa sallaankii qabsaday, Aal-sacuudiga'e.

Inta hebelba hebel saaranyee, dhiriq ku saydhaayo
Iyaba waa su'aal idin hor taal, sidad ka yeeshaane.

San-dulluu ku keenaa kuwuu, soohdimaa dhigaye
Dhallin-yaro silsiladaysan, buu simay xuduudaaye;
Iyagoo safradi waa shiddee, sabar ka liicaaya
Oo sirinsirqa ah bays helaan, soo-ma-waabtaha'e.
Anna salabka wiil raaf ku yimi, uma saliidayne
Soodh aan la rabay baa cuskaday, saaruqdii Xamare.
"Sin u baydh" kumaan odhan hadduu,

seedka bixin laaye

Goortaan ku saaqiday inaan, sawdka garansiyo
Isna haad i siin waayey baa, suuga loo nacaye.

Inta hebelba hebel saaranyee, dhiriq ku saydhaayo

3.4. SAXANSAXO (17/10/1987)

153

Iyana waa su'aal idin hor taal, sidad ka yeeshaaane.

Gumuciyo colaadaha sanqadhay, sabada qiiqaabtay
Cadawgaa saraayaha lalaban, saara guutada'e;
Waxa sadhada loo beerayaad, sahashanaysaane
Sabbaynmayso doonnidu haddaan, dhiig
sunsumahayne;

Surinkaad ka meertaba miyiga, soobir baa wadhane
Waana dhagax sintiisii ka baxay, seeska kayga ahe;
Hashuu gurey sarwaanshaan ahiyo,
gees-kastaba-seege
Haddaan saac kalaw bixin qorshaha,
Sudhato doonayso

Wax ka sayrimaayaan shaabigan, saaran daawaha'e.

Nin siyaasad liitaaba waa, suu ahaan jiraye
Anaa mariyey soofaha magliga, rag igu saafeene.
Kuwaan saamahaw riday ayaa, qoorta lay sudhaye
Sagag bay ku le'edeen colkii, Saylac furan laaye;
Raggii qodaxda ila siibi laa, haadka lagu soorye
Hadba waxan saliilyoonayaa seedahay mudane.

Inta hebelba hebel saaranyee, dhiriq ku saydhaayo
Iyana waa su'aal idin hor taal, sidad ka yeeshaaane.

Lix gu' baan Safeeriya fadhiyey, Sool anoo rabaye
Lix gu' baan ku sii soco ku jirey, oo ka soo soco'e;
Subulaha galbeed iyo lix baan, Sibidhlay taagnaaye;
Saax-dheertan taakada jirtiyo, Saawba waan gabaye
Siyaabliyo iniintaan ku riday, Suuftu may bixine.

Oohow kuma sal-dhigo geel haddaan,

Inta hebelba hebel saaranyee, dhirig ku saydhaayo

Iyana waa su'aal idin hor taal, sidad ka yeeshaane.

Sooryada badhkeed waa cuwaaf, laysku sabayaaye;
Sargafyada xajiimaysan iyo, solayga qaamaysan
Waxay sama-fal ugu sheegayaan, siinta godobaysan
Geed-saar ku maran bay rabaan, inay samaystaane;
Waana sababihii aawadood, Saaxil loo gadaye.

Sal-dhigyada ciyaar looma fidin, taniyo Saysheele
Samariinku waa baadi-goob, moolka siqayaaye;
Meeshiyo Suweys ways hayaa, siliggu Booboowe
Cirka qamar-sanaacigu dushuu, kaa sawirayaaye.

Inta hebelba hebel saaranyee, dhiriq ku saydhaayo
Iyana waa su'aal idin hor taal, sidad ka yeeshaane.

Damba-same ha naawilo fulaha, dhigay sulaaxiye
Gobannimo haddaan loo sardamin,

saani lagu waaye;

Sakal bay dhex taallaa xornimo, surin cidhiidhyoone
Soodh baa ballaysima dhegtaan, sawdku gelihayne.

Sanca waxa Imaamkii qallibay, soobirkuu dhacaye
Waa tii salaad lagu kallahay, Jananki Soodaane
Kuma seexan Fayruuq rag baa, seeska kuu qodiye.
Keenada kuwuu sudhay ayaa, sababay Shaahiiye
Isagiyo Safaaggiisi bay, sun u walaaqeene.

Hitlarkii ku saabulay wuxuu, saadsaduu helaye
Muu mahadin Saadaat markuu, bixiyey Siinaaye
Samowsana wuxuu eersadaa, Saandaniistaha'e.

Sir-ma-qabe ka sheekee ninkii, boqonta seeraaye
Innagana siqiir-gawracyadu, waa sidoo kale'e;

Safxadaha haddaad kala furtaan, bogagga sooyaalka
Sadarrada ku yaal waa tibaax, dhabanka Saygoone.

*Inta hebelba hebel saaranyee, dhirig ku saydhaayo
Iyana waa su'aal idin hor taal, sidad ka yeeshaane.*

*Afartaa sedkii Aadan Sheekh, sahaydi Koosaar dheh
Waa iga salaan Awrrayaal, aan ku soo simaye;
Intaan suursanaa baa inaan, seexday lay filaye
Cirka dhiillo-saareenku waa, sahansahaygiye;
Goortaan salkaadhiyey wataa, seleshay fintiye
Afar kale waxaan uga socdaa, wayga siritaane.*

Saxariirka keliday ma qabo, simay dad-weynaaye
Surbacaadka bari Aadanoow, bogoxna saameeye;
Soomaali oo idil ma jiro, samo nin sheegtaaye
Laf siniinta oo aan dab gelin, siinka laga waaye.

So'dii Caynabood looma shubo, saakin Cumaroowe
Dal-sankii nabaad-guur dhulkay, Sigad
ku beerrayde;

Suubaanta ciiddii ahayd, kuma siyaabtaane
Kama sofo geelii hor-weyn, Sud iyo Hiiraane
Soolashuu ku dalandooli jirey, suudi baa maraye.

Goortuu salool waayey ee, subaxba reer maalay
Ee irmaanka lagu saafay buu, siinad-doorsamaye
Saddexdii marraa iyo ma laha, suudhi udugayde

Dhulka geed-saraadkii ka madhay, saacna la is-daaye
Sumalkii idaa laguma daro, saaran jirey waaye;
Way seben-xumaysteen lo'duu, seejay dirirkiye
Iyadaa siqiirka u ahayd, sed ay ku ooyaane

3.4. SAXANSAXO (17/10/1987)

157

Kolkii samadu iba-beeshay bay, socotay geesleeye.

Wuxu saniyey mooyee carriga, siiggi ka idlaaye

Maroodiga Siyalaw Hawd ka galay,

way sindhidhiyeene

Subag lagama lulo Biixiyoow, seenyo iyo ciide

Sengihii Nugaaleed Taleex, kuma fan-saaraane

Caraboow Sanaag maydigii, waa ku saranseere.

Sammad baa Shabeellooyinkii, looga suudalaye

Sisin kuma tabcaan beer-waluhu, Juubadii Sare'e

Kolkii webiga laga seertay bay, saraci dhaafeene.

Farraar Yeed ku sugan buu ku yaal,

Surad gadhkiisiye

Intaan samayda Beled-weyne taal,

salay ka baadhaayo

Inuu saawir yahay waan hubaa, waranka Sooyaane.

Haddii seerahaygii la galay, waan ku soo simaye

Kolkii aan siqsiqi-waayey baa, keeno lay sudhaye

Sacu dibiga Quulloow kolkaan, seerday buu dhalaye.

Wax dhan buu Sabciinkii ahaa, saaq-dhegooluhuye

Imminkana siraad laguma helo, saanjad rooti ahe

Sed kaleeto daayoo ma jaro, shilinku saabbuune.

Qashin-saydh ayaan ahay u wadhan,

sayladaa Yurube

Qabyaduna wax-soo-saarka dhacay,

bay ka socotaaye.

Adhigii sawaaqiga ahaa, saadir geli waaye

Baydhaba safrihi uma kacaan, soofka geyn jiraye.

Sogsoglaydi Boorama cuntadu, waa ku suququule
Garow sixin leh waayadan martida, laguma soorayne
Salaadoow canbuuliyo la waa, muufo suugo lehe.

Sonkortii la miisaami jirey, suubbiskii ma lehe
Laas-qoray tuniyo saaraddiin, saafan la is-daaye;
Barnidii saraayaha baddee, soogan baa xidhaye
Sidii murug Khaliijkii u galay, sebigi loo waaye.
Qarafkaayo sigaarkii ayey, sicirki laaleene
Haddaan lagula saayirin qaxwaha,
toban ma siiyaane.

Saddexdii dhadhaar buu ka degay, dherigi saarraaye
In dhawayd sambiiil lala ma gelin, meel sariibad ahe;
Eeyguna siniintii ka waa, suuqi hilib-laaye
Bisadaha sidaasaa ka dhab ah, siqaya kaymaaye.

Cashuuraha siddeed-laabmay waa, saaca waayaha'e;
Bankiyada dul-saarkii kolkuu, saqafka soo taabtay
Sarrif eegga kuma kaydsadaan, saalax-waatuhaye;
Kolkii jeeggi socon waayey bay, god u samaysteene.

Safrad iyo shaqaalii wataa, suuqday gaajaduye
Waxa yarey saxeexaana waa, saymo-lagu-reebye;
Sacab iyo af kama soo hadhaan, silicay qaataane
Xasanoow Allaa Saatiree, dhimay saboolkiye.

Haddii samada roob lagu og yahay, waa la sugi laaye
Sibiq baa carriga looga baxay, Cumar Salaadoowe;
Raggii calanka seeska u ahaa, seetaduu jaraye
Kolkii saan la daba jiiday buu, soocankii baxaye;
Suwayd iyo waxay daadsan yiin, tan iyo Sayloone

3.4. SAXANSAXO (17/10/1987)

159

Qaar baa saqaafii ku galay, Soofiyeetiga'e
Wax Sawaaxil lagu sheegayaa, duul "sujuuwiya'e".

Berri-carab Sablaalihi iyana, samo ma sheegtaane
Sunuudday u rogayeen la waa, beri sabeenaaye;
Batroolkii Sacuudiga sidii, dhagaxa loo saaray
Dadku sooryo uma raadsadaan, xaaji sida maale.

Farraar Yeed ku sogan buu ku yaal,

Surad gadhkiisiye

Intaan samayda Beled-weyne taal,

Salay ka baadhaayo

*Inuu saawir yahay waan hubaa, waranka Sooyaaane;
Haddii seerahaygii la galay, waan ku soo simaye
Kolkii aan siqsiqi waayey baa, keeno lay sudhaye
Sacu dibiga Quulloow kolkaan, seeday buu dhalaye.*

Sannadkii xumaadaba dar baa, sahayda naanayse;
Ragga siinka bawdada marsaday, way sajiilan yiine.
Kolkii dunidu siriq-roortay buu, suulay dhaqankiye
Ninba sidu u noolaan lahaa, suubbi falawgeede;
Sinadiyo dhac iyo beentu waa, saaca waayaha'e.

Jahli lagu salliday baa shacbigan, saaray heeryada'e
Kolkii taajka loo sudhay ayuu, simay dad-weynaaye;
Sagaaluhu fas weeyaan kolkaan, yeeke soconayne
Janjan baa subbeehiga 'cidda' ah, lagu salaamaaye;
Cilmigaan tacsiyad siinayaa, Muuse Saxarowe.

Dhallinyarada seegseeggu waa, saaca waayaha'e
Kolkii camal la siin waayey bay, suuqa tuban yiine
Dumarkuna sinnaan waa la'yiin, suginamaayaane.

Sebiyada gidaarrada hurdaa, waa sabuul dhadhayee
 Saglan waaye loomana oggola, inay saqiiraane;
 Iyagoon lix sano gaadhin bay, wada sakhraameene
 Waxay xabagta ugu soogan yiin, waxay saluugeene.

Nin safaarad Eebbahay ka galay, sananka meeraaya
 Oo sujuudda lagu gawracaa, sebenkan waa koowe.
 Kafadaha cadligu saaran yahay, abid ma soormaane
 Saddexdiiba waa talis ku furay, Sulubaw xeerkiiey
 Isagays ka saamaxay sharciga, suuxdimaa qaba'e.

Sakaaraba iddeed aas is-tidhi, saalo gegi taale
 Dhaqaalaha sabbeeyee og-yiin, inay suldaareene.
 Suuf baa dadkana loogu gurey, dhegaha Suudoowe
 Suugaanta waxa loo bah-dilay, boogta yeey sarine;
 "Sorgogobi" Amxaarkaw yaqaan, Soobbe oo kala'e
 Ganacsiga silloonkii rag buu, saaray heegada'e;
 Dar aan subax kallihin baa durtaba, seertay
 dundiye

Ina Xoosh hadduu salaqsan jirey, wuu siyaadsadayee
 "Socda" baa la yidhi waydin kaa, suxullo-gaabtiye.

Cunta-sixirtay waa diir hudhmada,
 aan ku saxanayne

Ma saruurad-gooyaan waxay, siibayaan muruqe
 Salkii xeedhadoo muuqda bay, suunka sii furiye.

Dabaylaha waxaa loo sakhirey, Nebi Saleebaane
 Waa niman samayn kara milyaar, saacad gudaheede
 Wax kastaba markii loo sahleey, sare u kaad-jeene.

Samadana kameey iman waxaa, rag isa siiyeene

Iyagaa saqiirkayga baday, suufta gaajada'e
Saamigaygi baa laga tabcaday, sarahan dhaadheere.
Samirkuna Hadraawoow wanaag, iima soo sido'e.

*Farraar Yeed ku sogan buu ku yaal, Surad gadhkiisi-
iye*

*Intaan samayda Beled-weyne taal, Salay ka baad-
haayo*

*Inuu saawir yahay waan hubaa, waranka Sooyaane;
Haddii seerahaygii la galay, waan ku soo simaye
Kolkii aan siqsiqi waayey baa, keeno lay sudhaye
Sacu dibiga Quulloow kolkaan, seerday buu dhalaye.*

Dadku uur-samaantii ma laha, la isku soohnaaye
Sin-bannaadii baa luntiyo, saafinnimadiiye
Saaxiibka labadii ahaa war is-ma siiyaane;
Sanqashiyo waxaa door la biday, suul-dhabaalaha'e
Sankaa laysku tooydaa ransiga, sida ma-yeedhaane
Salaaddaan xitaa laysku xidhan, subaxda iideede.

Tusbax go'ay sidiisii kolkii, uunku kala saydhmay
Xeegada ninkii loo sallaxay, saani ugu laadye.

Markuu shalay Sandheeroow dabrada, Mudug
ku saaraayey

Sahankuu ka meersaday inaan, hiil u soo socone;
Sahal uma xasuuqeen haddii, garab la siin laaye
Waxa loogu saasbulay iyaba, sagan-ku-daaqiye.

Maantana sarraafkii wuxuu, seemayaa Golise
Salabaha Hargeysiyo Burcaba, waa ka siman yiine;
Saddexdaa irdaha loo xidhaa, suuqa galabtiiye
Inta siidhi loo tumo ayey, tiro ku seexdaane.

Sinji-xumada hoosaa ka daran, waxay

ku suubshaane

Inta laga salooshoo dhan baa, lagu sameeyaaye;

Soomaali waw koow da'deey, silic-dilyeeyaane

Sar-wejiga dad nool baa ableey, lagaga siibaaye

Surka daamur waxa loo gashaa, sulubyadoodiye.

Nin xishoonayaa oday sirqo ah, gacan ma saareene

Soddohaha raggoodii uu xidhay, kama sinaysteene

Saqajaanku ceebaha xilka leh, kama sarriigtaane.

Sentiyada habraha laga furtay, sado u haystaane

Saq-badhkaa irdaha lagu tumaa, reer sagaal qadaye

Duluciyo waxaa lagu socdaa, siliska naagaaye.

Ragga sibiqda loo laayey ee, yeeyda lagu sooray

Eey waranka siiyeen ka badan, saaca geedaha'e.

Waraabaha sirjiga meerayee, soofka didin waayey

Sararaha rag waaweyn kolkii, hadiyad loo siiyey

Ee uu sin-dheertii cunuu, daylo saamaxaye.

Cirka haadka seeraarku waa, suxul-mariiqoowe.

Soddoggii waraaqduu u direy, Moorgan socodsiye

Sidaamiyo Abboow buu ku furey, suuqyadii Herere

Sabbanoow nimaad tahay u dhimo,

waa Sahyuuniyade.

Sirtaa laga ilaashaa qofkii, sawd Waqooyi lehe

Xilka qaranka loo wada sidaa, laga sifeeyaaye;

Iska daa sareedada dhulkooy, ula sinnaadaane

Xitaa Siingasiinguhu intuu, helo ma siiyaane.

3.4. SAXANSAXO (17/10/1987)

163

*Farraar Yeed ku sugan buu ku yaal,
Surad gadhkiisiye
Intaan samayda Beled-weyne taal,
Salay ka baadhaayo
Inuu saawir yahay waan hubaa, waranka Sooyaane;
Haddii seerahaygii la galay, waan ku soo simaye
Kolkii aan siqsiqi waayey baa, keeno lay sudhaye
Sacu dibiga Quulloow kolkaan, seexday buu dhalaye.*

*Salka xaajadaan laga unkini, ma laha saan-qaade
Mar horaa sallaankii u jabay, "Maxay Saleebaane"
Dan baa tidhi sacii Faarso nacay, keli saloognoowe
Saadada raggii sheegan jirey, waa sukii weliye.*

*Maantana Samaalaha rag wado, "Sooray"
baan idhiye
Ninkii 'Dawladdii Sacad' raboow, iima seemanide
Saambuusihiis laga addimay, waa sidaad tahaye;
Soddohdaa ayaa kuu darrayd, say u eeg tahaye
Sasar iyo mindhaa awlal way, kugu samaayeene
Dhidar seel ku kacayoow hortaa, jireba siigeeye.*

*Afartaa sedkii Aadan Sheekh, sahaydi Koosaar dheh
Waa iga salaan Aurrayaal, aan ku soo simaye
Intaan suursanaa baa inaan, seexday lay filaye;
Cirka dhiillo-saareenku waa, sahaansahaygiye
Goortaan salkaadhiyey wataa, seleshay fintiiye
Afar kale waxaan uga socdaa, wayga sixitaane.*

* * *

Saddex laba u gee, laba ka goo, saxar ma doorshaane

Toban iyo siddeed iyo sagaal, saayid iyo naaqis
 Senti keliya labadiisa dhinac, hay suluuluxine;
 Sheekadu ka weyn saajinkiyo, gaalka saynta lehe
 Halkan bay sunsumayaan dar aad, sudhato
 mooddaaye.

Waxba yaan rag ii kala sarrifin, sawrac waaxid ahe
 Shaadh kastuu sitaba waysku jaad, laba-ku-
 seebshuuye;

Soddon baan tirsanayaa intuu, sahanku laalaaye
 Weli Saan-cadkii igama tegin, aan sagootiyaye
 Magligii Salaax lagu dilaa, qoorta ii sudhane.
 Lixdankii siddii ii ekayd, layma solinsiine
 Gabadhii sitiin een ka furay, saaxirkiyo tuugga
 Dumaasheeda waw wada sinnayn, aniyo Suul-cayne;
 Hadduu seed dhanaan igu og yahay,

kama sinaysteene
 Imminkaa salkiisii hirdiyey, sahashigaygiye.

Buluuglaha sudh mooyee maxaa, hadhay
 ma suurayne

Inaan sigib-tiraa layga dhigay, socodki dheeraaye;
 Geeddiga rag baa ii sakhirey, soomalhaadka ahe
 Kolkii suulka lay goday ayaan, dhigay sulaaxiye
 Niyad-samidi waagaa jirtaan, wax iska saaraaye.

Nin sahiyey ku noqo baa u furan, laba sujuudoode
 Imminkaan qallihi soomayaa, sula habboonaaye
 Dib baa siigadii looga tumay, soodhadh baalidaye.

Dadka qaar salleeluu la yahay, sawdka baxayaaye
 Saska waxa cadaawaha ku riday, soo-ma-waabtaha'e

3.4. SAXANSAXO (17/10/1987)

165

Shaxshaxoow dagaallada socdaa, waa
sed aan qabo'e;
Sanqadhuu ku nool yahay shacbigan,
saaran daawuhuye
Kuwa nacabku salabaynayaa, sahayda guulaaye;
Sakaraadka waw baan kurbada, lagaga siibaaye
Xabsiyada sumuucdiyo warkaa, loo sid-tiriyaaye;
“Qac”da seeftu aabbaha goblamay, waa u samirsiise
Shahiidkaan dabkaan sido qabriga, ugu siraadaaye.

* * *

Ku darsoo intaan sigay intaan, talada saameelay
Waxa badan intaan sugay intaan, seegayoo badane.
Sacna raaf dambuu igu hayaa, saacna waa weliye;
Ha yeeshee Siciidoow ishaan, saaka ku arkaayo
Ma sahlana ammuuruhu haddaan,
saafay moorada'e.

Maantana sidii waagi bay, leexo sidataaye
Sinta waxay ku haysaa mar kale, siiqyo foorara'e,
Sibqataye ninkii daadiyoow, kaama saamixine
Ninkii xadhig-suryeeyoow waxaa, socota taariikhe.

Wax-wax baan safaad gelin haddii, lays xiniin-saro'e
Siddaha xuubka caarada wakaa, aayihii sudhane;
Soddonkiinan bay tahay inaad, suubbisaan talo'e
Saqaf baad tihiin Kaahinoow, seesku dhiig yahaye
Sahan-yahaw maqnaa beelihii, waydin sugayaane;
Ninna sawd ma yeesheen haddaan, saynta loo buline
Salka geed ka hurayaad tihiin, saar ka guud baxaye
Hayin aynnu wada saarannahay, baa hor socotaane

Surraddiisa idinkaa u xidhan, saab hadduu jabo'e.

Surma-seegtadaydii horiyo, sogordahaan eeday

Laga yimi sinsaarooyinkiyo, saymahaan galaye

Maantaba sisibi waa jirtaa, yaan sibiibixane.

@SOMALIBOOKS

3.5 Hagarlaawe (1984)

Waxa isa soo taray weerarradii mucaaridkii hubaysnaa ku hayeen Siyaad Barre sannadihii 1983 iyo 1984. Sidaa aawadeed, wuxuu xoog uga dagaalamay inaan Soomaalidu u midoobin. Wuxuu bilaabay inuu iska hor-geeyo labadii qabiil ee ood wadaagtaba, isaga oo ka faa'iidayshanaya goldoloolooyinkii jabhadaha. Waana sababihii huriyey colaadihii sokeeye ee berigaa carriga Soomaaliyeed ku baahay. Arrintaas ayey tixdanuna ka dhalatay.

Hal madow araar iyo maanso
Harawaati roob iyo mawjad
Murti iyo higgaad nabad-doon ah,
Waayahan haddeer ku salaysan
Ahna diirad keebka hagaysa
Berritana nin nool u hal-hays ah,
'Haye cala salaa' mar kaleeto
Dhoodaanna heestu ha gaadho.

Ma og tahay Hadraawi ma kuu war?
Ma og tahay habaaska dalluumay?
Ma og tahay hor-weynta la qaaday?
Ma og tahay in Hawd laga guurey?
Ma og tahay gabdhaha wada heermay?
Ma og tahay rasaasta habawday?
Ma og tahay hoggaanka la eeday?
Ma og tahay Hadraawi ma kuu war?
Ma og tahay "hiraay" da "wiraay" da?
Hadhaciyo bardaha laga caagay;

Haradiyo biyaha godobaysan;
 Naylaha haraaryadu laysay;
 Shimbiraha dhirtii hadhsan waayey;
 “Hiih!” diyo “hayaay!” da baxaysa.

Ma og tahay Hadraawi ma kuu war?
 Ma og tahay nacaybka la huurshay?
 Ooryaha asayda hagoogtay;
 Hooyada baroorta naf moodday;
 Aanada ilmaha ku hadaaqay;
 Dhalashiyo hablaha dhaxdin seegay.

Ma og tahay Hadraawi ma kuu war?
 Ma og tahay habaarka dhisaalan?
 Halasaha dagaalka sokeeye
 Dhallintiyo halyeeyada le’eday;
 Gacalkiyo hilibaha is-xasunqay.

* * *

Wadhi wadhi hoheey cakuyeey hoh!
 Habbisada dadkayga la saaray
 Haan-haanta loo kala soocay
 Ma-huraanka laysku lisaayo,
 Hurdankiyo gabaaro-gurdayska
 Halaq baa ku raad-gadanaaya.

Isagaa hubkaysugu dhiiba;
 Hanadada sidaa ku shidhaysta;
 Dabadeed hamuunta ku reeba.
 Isagaa habeen iyo maalin
 Godobtiisa reer huwinaaya;

3.5. HAGARLAAWE (1984)

169

Hadba shaadh qabiil u tolaaya.
Hindhisyaana saa qasab weeye
Dadku waa inuu hargab qaado,

Wadhi wadhi hoheey cukuyeey hoh!
Qoriyahaw hupsiino-la'aanta,
Qoriyahaw hawaawi-dhacaaga,
Qoriyahaw hinaase-la-boodku,
Jugtu waa waxaan la hagaasay.

Meeshiyo Hargeysiyo Juubba
Qoriyahaw halkaad cuskataaba,
Waa haar korkayga ku taalla;
Waa meel jidhkayga habaysa;
Dhaawaca anaa u hafeefta;
Giddi waa halboowle i qooman.

Wadhi wadhi hoheey cakuyeey hoh!
Umalkiyo naftayda hadraysa,
Hammigiyo sidaan u tol beelay,
“Hiq”du waa anoo ladi waayey.

Haybtaydi baa is-cuneeysa;
Garabkaygi bays wada heeray;
Maradaydi baygu huraysa.

Kugu-dhimayo-kaa-dhimay waa huq;
Rati heeryadiisa cunaaya
Hungo waa sidaan ahay maanta;
Dhanna hee dheh iima fayoooba.

Anigaa colaadda ku hoobtay
Wiil iyo walaalba ka hoogay;

Anigaa hugaygu i diiday.

Imminkana haddaan la heshiinnin

Hibashada haddaan la dawaynnin

Hebel-yaa-lahaa la illaawin,

Himilooy wallee gabbalkaa dhac;

Talo-faro-ka-haaddaay mooyi;

Calanyahaw waxaad tahay loo-hadh.

Anigana hadhow iyo faallo

Halistaa inaan ka afeeftay

Oo weliba hiif iga gaadhay,

Hagarlaawe, ii geli buugga!

Taariikhda aan wax hilmaamin.

3.6 Maddaacale (1984)

Maxkamadda tixdanu ku socoto ninka eedayshanaha ihi waa Cartan-yare. Waa wiilkii canugga ahaa ee aynu kaga soo hadalnay maansadii *Kabo-Caseeye*. Wuxuu imminka hor-taagan yahay caddaaladda, isaga oo loo haysto inuu lacag iyo qalab kaleba ka xaday baabuur uu nadiifinayey. Cartan-yare waxaas oo dambi ah wuu qiranayaa isaga oo ku adkaysanaya inuu xisti daraaddii sidaa u yeelay. Marka sababta la weyddiiyana midh aan loo fadhiyin ayuu ku jawaabayaa. Wuxuu caddaynayaa in ninkan ku mudduciga ihi, isaga oo askartii gumaysiga ka tirsan, uu aabbihii oo gobannimo-doon ahaa dilay. Mar qudh ah ayaa la is-wada eegayaa, oo la fajacayaa, maxkamaddana dib loo dhigayaa.

Waa muunidii hore
Qorraxdoo malliigyo leh,
Mina-subax kaliileed
Oo milicdu kulushahay.

Anoo maahsan weli baan
Af muggii hamaansaday;
Sidii ruux la miray baan
Indhihii maraanmaray;
Milshi baana igu jirey
Iyo murugo hoosoon
Sababteeda moogaa.

Arrinkana mucdiisiyo
Halkii ugu macaydiyo
Markii laysla oogsaday,

Tiiyoo la marayaan
 Anigoon macnihi helin
 Kala qaaday meeshii.
 Durba waxan miliilicay
 Oday miis ku foorara;
 Oo maryihi hiddaha iyo
 Maxamuudidii xidhan.
 Ahna malaha, Ciisoow!
 Intii aan muqlaysnaa,
 Ninkii madasha soo galay
 Ee “mood” la wada yidhi.
 Wuxu furey maxkamaddii.
 Oo madaxi sheekadu
 Waa iga badh-maqanyee,
 Walba uun mudducigii
 Intaasoo markhaati ah
 Uu marag u keensaday,
 Dacwad muran ka oognaa
 Intuu yarahe guud-maray,
 Ayuu yidhi, ‘maddaacale
 Maxaa lagu yidhaahdaa?’
 Oo wiil marqaafyo leh
 Murdisada ku sii goday.

“Cartan Maxamed Dhaashane.”

“Oo kuma ku magac-dheer?”

“Moogaan ku caan ahay.”

“Miyaad mehered haysaa?”

3.6. *MADDAACALE (1984)*

173

“Ragga macasha weyn baan
Gawaadhida u maydhaa.”

“Baabuurka midabka leh
Ee Meersandiiska ah
Waxba maal kol laga xaday?”

“Mayee, waan xusuustaa
Galab maalku dagan yahay,
Mar inaan yar tiigsaday.”

“Xaggaad marisay lacagtii?”

“Maalin baan khammaar dhigay.”

“Oo muraayad-haaddiyo
Marawaxaddi aawaye?”

“Saw taan masruufsaday.”

“Saa waa muftaaxiyo
Dacasyadi madoobaa?”

“Mooyaan gar-sooroow.
Xisti baan malaha dee
Uga tuurey meel daran.”

Oo miridh hakadayoo
Intuu sacabka midigta ah
Ku masaxay ilmadi qaar,
“Mooyaan” haddana yidhi.

“Iga daa munaafaqa
Hooyaday Mullaaxiyo
Aabbahay ku maqan yiin.”

Xaakinkii markaasuu

Isa soo melmelayoo,
     “Kuma maqale, yaa” yidhi.
     “Maxaa hooyadaa helay?”
 “Hooyaday maxaa helay?
 Maskaxday la’dahay, dee!”
     “Maskaxday la’dahayaa?”

Wuxu yidhi, “miskiinaa!”
 Oo murugo awgeed
 Hadba shaarub miiqoo,
     “Goormaa la maray?” yidhi.

Miciyaha intuu cunay
 Oo midab-geddoonsamay,
 Ayuu sheeko ma-hadhiyo
 Laga reebay maahmaah
 Meeshii ka sii waday.

Wuxu yidhi, “Macaaneey
 Waxay tuurtay maradii
 Milaygaan calool-galay.
 Markaasoo ku beegnayd
 Dhagax-tuur markuu dhacay.”

“Ingiriisku maantuu
 Muqdishoo la sara-kacay,
 Askartii ku meerreyd
 ‘Mariyaay!’ intuu yidhi,”

Ninkan igu mudduciga ah
 Oo saajin-miijii
 Marxuunkii i dhalay dilay.

3.6. *MADDAACALE (1984)*

175

Muggaasaanay hooyaday
Miyir ay is-daayen;
Anna Mooge lay yidhi.”

Mar qudhaa la oogsaday;
Oo lays miliilicay;
Midh aan loo fadhiyin baa
Murankii ku soo baxay;
Mahaasaana dabadeed
Lagu xidhay maxkamaddii,
Mar dambaana loo dhigay.

3.7 Dhahar ‘Hadraawi’ (17/9/1980)

Maansadan waxaa curiyey Maxamed Ibraahim Warsame ‘Hadraawi’. Waxay ka mid ahayd tixihii uu dadka ku guubaabinayey. Wuxuu anigana igu weyddiiyey dhawr su’aalood oo aan tixda *Dhederbi* ee soo socota kaga jawaabay. Marka aad iyada akhridid ayaad ta ka dambaysana fahmaysaa.

Dhamme Maxamed Xaashoow,

Ina Xaashi Dhamacoow!

Dhaadmada dareenkiyo

Dhacdada iyo waayaha,

Ninka ila dhadhamiyoow!

Jiilaalki dheeraa;

Dhulka xaabki ka idlaa;

Dhalmo-days cirkii noqoy;

Dabka dherigi saarraa

Dhagxantii bislayn waa;

In kastoo dhir yaab-liyo

Dhamac xoog leh lagu shiday,

Ma dhadhaab nuglaadoo

Sida dhaylo suulkiyo

Lagu goosto dhooshoo

Hilib laga dhigtaa jira?

Dhamme Maxamed Xaashoow,

Ina Xaashi Dhamacoow!

Dhahar waa ninkiisii;

Darajadu dhibtiisiyo

3.7. *DHAHAR 'HADRAAWI' (17/9/1980)*

177

Dhaawaciisa weeyaan;
Dhalanteedka beentiyo
Dhaymihiisu waa faan.
Shilka dhacay ma moogee
Isagiyo dhanqalatada
Dhacantaa u kala rogan.
Wuxu yidhi, “dhibaha jira,
Dadku baahi dhigatoo
Lafahooda dhuuxdiyo
Dhugateey la jiifaaan,
Arrin aan dhagaystoo
I dhacaysa maahee;
Waxa aad dhafoorkiyo
Dhabannada la haysaan
Maqasheey ka dhego-lee,
Hadday tahay dhaqaaliyo
Hadday tahay dhismaha guud
Ka dardaarmay dhawr jeer;
Hadal kuma dhabcaalayn;
Waxa weliba ii dheer
Dhambaalkiyo wareegtadu
Weligood is-may dhimin.
Anaa guusha dhaliyee
Dadka wada dhergaan idhi;
Waxa hadha dhigtaan idhi;
Dheddig iyo lab waan simay.
Dhuxdhux iyo faq hoosiyo
Dhagar-qabe ha joogtee,

Weli ruux dhammaysoo
 I dhaliila maan arag.
 Dhugashada kor-meerkiyo
 Dhaabbaddiyo faagaaraha,
 Dadku sacab is-dhaafiyo
 Dhagdhag iyo mashxarad bay
 Igu soo dhaweeyaan.

Dhan kastaba magaalada
 Inta ay sar dheer iyo
 Dhabbo iyo jid leedahay,
 Inta dheeh far-shaxan iyo
 Waxa iigu dhigan faan
 Dhaayihiinnu ha arkeen.

Dhug u yeesha maansada
 Dhubbad-qaadka heesaha
 Abwaan dhaatay suu yidhi:
 “Miyaa ruux i dhaamoo
 La i dhaafsho haysaan?
 Dhallinyariyo waayeel
 Dhabba aan u hadallee,
 Haddaan dhigo xilkaan sido
 Yaa u dhiibanaysaan?”

Dhamme Maxamed Xaashoow,
 Ina Xaashi Dhamacoow!
 Kolley buuxsan dhiilkii
 Toban saniyo dheeraad
 Lagu dhurayey ciilkoo
 Lugtu jeeni dhaaftee,

3.7. *DHAHAR 'HADRAAWI' (17/9/1980)*

179

Dhaadashadu ma sugan tahay?

Dhumuc iyo ma xoog baa?

Dhillowyahankan geedkii

Lagu beeray dhiiggiyo

Dheecaanka wadhatada

Dhexda tolow iskaga maray,

Dhirta maw ab-tiriyaa

Sida dhalashadeediyo

Dhaqankeedu kala yahay?

Mise wuxu ka dhigan yahay

Habartii mar dhoofta

Doonnidu la dhacante,

Badda dheelligaadiyo

Dhaxantiyo dabaylaha

Dhawawelen ka qaaddee,

Iyadooy dhaqaaliyo

Nafba kala dhaqaaqeen,

Ka dib dhawr ayaamood

Salka dhigatay ciiddee;

“Dhuloow, kaama kaco!” tidhi.

Dhamme Maxamed Xaashoow,

Ina Xaashi Dhamacoow!

Cashaday dhaharatee

Geelu dhimo hadhuubkee

Dhaqayyo galoof yahay,

Rag ka dhoofa baa jira.

Dhamac iyo hannaan iyo

Saddex dhaqan wadaagtoo

Isu dheelli-tirantaa
Dhuuni lagu bislaystaa,
Gaariyow, dhardhaarrada
Kol haddii mid laga dhigo
Rag dhuyaala baa jira

Maalintay dhanaan tahay
Rag dhirbaaxo quudheed
Inta ay ku dhaashtaan,
Xiddigaha is-dhalan-roga
U dhufaanan baa jira.

Inta qaran dhiskiisiyo
Dhidibkiisu taagnaa,
Dheeraad nin dooniyo
Nin ku dhega xaqiisoo
Dhacsanaayey baa jirey.

Dhederbiga colaadaha
Rag hadduu dhabiltamo,
Fule dhimashadiisaa
Dhawr jeer noqnoqotee,
Wax la yidhi dharaartaas
Ninka dhiirran geeridu
Isagay la dhalatee;

Hasha dhaxal-wareegtiyo
Dheeha furashadeedana,
Kelideen dhunkaashiyo
Higta caara-dhuubtiyo
Dhugta kuma go'aynee;

3.7. *DHAHAR 'HADRAAWI' (17/9/1980)*

181

Haddii laysu jilib-dhigo
Kumanyaal dhiggeennoo
Waxba dhawrsanaynoo,
Sida awrka Dhaameel
Dhoomuhu gubeenoo,
Dhibta kula wadaagoo
Isu dhaarsan baa jira.

Dhamme Maxamed Xaashoow
Ima Xaashi Dhamacoow!
Dhidarkuba xabaalaha
Uma dhaadhaceenoo
Kuma dhiirradeen ruux
Celin kara dhawaaqee,
Kolkuu maydka dhiilliyo
Dhaqdhaqaaq ka waayuu
Hore ugu dhawaadaa;
Dhinacyadiyo feedhaha
Muruqyada ka dheegtaa.

Kol haddii dhawaaqiyo
Dhiciisobay gabaygii,
Dheg-ka-maqal ha joogtee
Lumay dhaqan-galkiisii,
Sheekadu Dheg-dheer iyo
Dhoor-daalis noqotee,
Gaarriyoow, dhammaadkiyo,
Halka ay ka dhawdahay,
Dhakhso mawgu gudubnaa?
Bulbulahan dhabbacashada

Ku madhsaday dhallaankii,
Lafta dhabarka ka habsaday
Waayuhu dhirbaaxeen,
Dhaa-dhaada taahiyo
Dhuun-yeedhis mooyee
Sida kale u tamar-dhigay,
Beri buu dhinbiil iyo
Dhuxul dab ah ka kululaa
Weli lagaga dhawrsado,
Xaajadu ha dhabaqdee
Dhabba maw abbaarraa?
Dadka dhiillo culus iyo
Dhakafaar ma gelinnaa?
Dhagar maw badheedhnaa?
Wedka maw dhadhaminnaa?

3.8 Dhederbi (30/9/1988)

Maansada *Dhahar* ee kor ku xusani su'aalaha ay i weyddiisay waxaan ka jawaabay siddeed gu' ka dib. Waqtigaas oo ugu hab-boonaa isaga oo ku beegnaa markii ciidamada S.N.M. ay madax-madaxa isugu tuureen magaalooyinka Burco iyo Hargeysa. Sida la wada og yahayna nabarradii lagu gaadhsiiyey weerarradaas, ayaa ka mid ahaa dhaawacyadii ugu darraa ee taliskii Siyaad ka soo waaqsan waayey. Tixduna arrintaas ayey qaadaa-dhigaysaa.

Dhereroow waxba ha tarin!

Dhumuceey bar-kuma-taal!

Himilooy warkaa dhimay!

Afku wuxu ka dhawrsaday

Dhafooroow adaan qarin!

“Dhega!” maalintuu yidhi,

“Dhallin, saaddambaad garan!”

Sheekaduu korkaw dhigay,

Isba wuxu la dhaygagay

Dhagartuu ka digi jirey

Sidii looga dhayalsaday.

Dhuxdhuxdiyo faqii shalay

Muqdisho ka dhacay Herer

Beentiyo dhuhlayntii;

Dhadadiyo xayaabada

Nimankii dhab-dhabi jirey

Nimankii dhadhabi jirey

Lafba badhi kamay dhugan;

Ilaahayna kama dhigin.

Aniguna “dhug” tii baan
 Anigoo dhacdiidsaday
 Dhagidii ka toosoo,
 Geneyoow dhan loo dayo
 “Dhigta udubka diiddee
 Dhacday iigamay darin.”

Adiguna dhacclaaleey!
 Dhacle darayamuusleey!
 Dhacda-yahay labaad tahay
 Laba dhinac ayaad tahay.
 Dhaqan iyo dhur baad tahay.
 Dheddig iyo lab baad tahay.

Dhabba-yahay madaareed!
 Is-dhaaf-dhaafintaadiyo
 Dhaweyntiyo sagootiga,
 Gartay inad dhammaad iyo
 Dhafaneey bilooow tahay
 Dhafan-dhaaf isugu jira.

Aniguna dhex maan ihi
 Dhexdhexaad kamaan ihi
 Xaajadan dhan baan ahay.

Adiguna dhawaaqiyo
 “Dhammoow!” yeedhmadaad tidhi,
 ‘Ina Xaashi Dhamacoow!’
 Kuudhalay Hadraawoow!

Marka xiga, dhiggaygoow!
 Haddaan ahay ma-dhuuntoow!

3.8. *DHEDERBI (30/9/1988)*

185

Dhaadmada dareenkiyo
Dhibaabaha adduunyada
Ninkii kula dhadhamin jirey;
Ma dhawayn kolkaad tidhi:
“Dhidarkuba xabaalaha
Uma dhaadhaceenoo,
Kuma dhiirradeen ruux
Celin kara dhawaaqee”,
Wuxu “maydka dhiilliyo”
Dhiif iyo sidaad tidhi
“Dhaqdhaqaaq ka waayuu
Hore ugu dhowaadaa.”
Wax ku dhacayba waayadan
Dhasalaalaqii iyo
Durba xawliguu dhimay,
Inuu dhamac ku joogsaday
Dheeh igama saarree,
Waxba dhawrkan maalmood
Lug baa jeeni dhaaftoo,
“Dhalaw” tidhi ma maqasheen?
Qarankii dhiskiisiyo
Intuu dhidib ku taagnaa,
Dheeraad nin dooniyo
Nin ku dhegay xaqiisoo
Dhacsanaayey saa tidhi,
Labadaysu dhinac yiil;
Dhagartuna ka oognayd
Qardoofada dhexdooda ah.

Waxay dhaalacyeysaba
 Waxba dhawrkan maalmood,
 Dhoontii madhnayd iyo
 Dhaanjigii fatihi jirey,
 Isku dhace ma maqasheen?

Beladii shin dhaaftee
 Toban saniyo dhiidhii
 Intaa dhaysinaysee
 Nin dhursugayba raagsaday,
 In kastooy sid dheerayd,
 Laga dhali ma maqasheen?

Dhederbiga dadweynuhu
 Duufaanka kama dhaco
 Doonyaha dhirbaaxee;
 Waxba daadka dhirifkii
 Moosaskiyo dhufayskiyo
 Dhacantiyo gidaarrada
 Dhaadheer ka boodee,
 Shalay dhuun-castii Golis
 Iyadooy dharaar tahay
 Xarumaha dhexdoodii,
 Ka dhufsaday ma maqasheen?

Ma dhawayn kolkaan idhi
 Jiilaalka dhaharteey
 Dhalmo-daysay samadii,
 Ninkaa dhababtay ceelkii
 Ka dhexeeyey wadhatada
 Isna dhaansan maayee,

3.8. *DHEDERBI (30/9/1988)*

187

Wax la wadoba dhiiqiyo
Dhidarkii xabaalo-qod,
Qudhun ma uga dhaadhacay?

Deegaanyo dhabatiyo
Dhulka hadaw ma kaga kacay?
Cirku danab ma laba-dhigay?
Ma dhaqaaqday ciiddii?

Ninkii dhaatayee yidhi:
“Haddaan dhigo xilkaan sido
Yaa u dhiibanaysaan?”
Ninkii dharta mari jirey,
Ma ka dhabaqday xaajadu?
Wuxu dhawrka odhan jirey,
Ma ku daalay dhoorkii?

Dayro-dhaafyadaa galay
Waxaa dhaxanta loo go’ay,
Durba dhidid far waaweyn
Ma ka duugay dhabannada?

Ma-dhintoow Siyaaddii
Aabboow-ha-dhicintii!
Dhag-dhagtiyo mashxaraddii,
Miyaa geeso dhiigliyo
“Dhugcay” lagu sagootiyeey?

Dheecaan macaan iyo
Haddaan dhabaq ahaa beri
Dhadhankiisa loo bogay,
Maantaba dhurdihi mamay

Markay dhabi dhabteed timi
Dacar ma u dhadhamayaa?

Dhiddin iyo raggiisii
Deris adag ma loo dhigay?
Ma dhalaalay barafkiyo
Dhedadiyo hummaaggeey
Ka dhisteen mandaraduhu?

Afartaas war kala dhiman
Isagoo dhan waa sidan:

Burbur iyo dhibaabiyo
Dhafar iyo qaxootiyo
Dhudiyeey qasaaraba
Rag dhabiiltamaa lehe,

Mar haddaan hengelo dhigay
Dhimashana ka wada simay
Dhahar iyo ragna is-baray,
Allaylehe kar baa dhacay.

Hashuu gurey dhaloombiyey
Dhanna uma fayoobee
Kol hadday dhib ii tahay,
Waxa dhab ah Salaanoow,
“Haddaad dhimato geeridu
Mar ay nolosha dhaantee,”
Ceebtiyo dheg-xumadii
Dhugatana ha daacdee,
Bagaa rag uga dhiidhiyey.

Bagaa laysu jilib-dhigay;

3.8. *DHEDERBI (30/9/1988)*

189

Wixii lays dhacsiiyiyo
Bagay dhicisay beentii.

Hubka dhuunta ka onkoda
Iyo dhagarta miinada,
Bagaa dhabar-adayg iyo
Sahraay jiiibka laba-dhaca,
Dhenged iyo ableey iyo
Dhagax loogu babac-dhigay.

Baga бага Jikraha dhacay!
Baga бага dhulkaan labay!
Baga бага shilkaan dhigay!
Baga dhoomahaan riday!
Nimaan dhiili soli jirin
Bagaan dhiil yar ugu shubay.

Intay belo dhud leedahay
Dherer iyo ballaadh tahay
Waa la ii dhudhumiyoo,
Dheegoow adduunyada
Qabar ii dhinnaayoo
Dhacayaa ma noolee,
Bagaa laysku dhegegsaday;
Bagaa dhuunta la is-muday;
Bagaa nabadda dhaawacan
Cirka looga xero-dhigay.

Ma dhawayn kolkaan idhi
Wax buraashad lagu dhuro
Badi way ka dheertee,
Baguu Ina Dhal-baasoow

Dhulkiiyoon tin laga goyn
Xaaqinkii dhammaad yahay.

Haddii laaggi lagu dhacay
Dhaaxo aan ka digi jirey
Dhabarkana rag kaga jabay,
Anba layma dhaahine
Wixii dhumaya yeelkii.

Jiilaalka dhidibsaday
Xay-dhool nin maalaa
Damba-same ku dheeryee
Haddaan dhacarto ii furan.

Intaan dhoobbigaa ahay
Waxay dhiiqdo Maan-deeq
Dhal waraabe ula siman,
Waxba dhayda qubatee
Dhami-jire ku sama-qabay
Ku dhabriiran maayee;

Nin dhadhaaran jirey baa
Dhuuniga la waayiyo
Dherigaw darsanayee,
Kol haddaanan dhereg qabin
Dheglaydaan ku shubay waa
Dhan kastaba ha lagu qado.

Adiguna Dharjaanoow!
Maanshee dhurwaa-yahaw
Dhaadhaada taahiyo
Dhuun-yeedhis mooyee

3.8. *DHEDERBI (30/9/1988)*

191

Sida kale u tamar-dhigay;
Waaryaa Dhabaajuur!

Adigoo dhul-bi'iyee ah
In yar maad is-dhuubine,
Mar haddaan dhabtaadii
U ban-dhigay adduunyada
Wayso kuuma dhawrree,
Bahalkii isaga dhuro
Dhaqankaagi waxashnimo.

Dharka aadminimadee
Bixi kugu dhibaadda ah,
Dhilli toobal-caaraha!

Dhiillada waqooyiga
Ka dhisaalan maantiyo
Nin dhegaystay raadyuhu
Shilka dhacay ma moogoo,
Inaad gacan-ku-dhiigliyo
Tahay dhaylo-dubatiyo
Dinnaddii dhasheed-cuna,
Dhoorreydaa ogaatoo
Dhegi kuuma noolee,
Intaad dhigato haylaha
Xidho dhoollahaagii
Dhogortiyoo miciihihi
Iyo dabadi dheerayd.

Waxsaan loogu dhololo'in
Dhagar aanad nagu falin
Dhigimaysid maantee,

Ma cirkaad dhan soo ridi?
Wax ma dheera kaaruhu
Kuwaan shalay dhadhaabtiyo
Ku dhacsaday ablaydee.

Haddaad wiil dhug badan tahay
Anna dhoombirkaygii
Waxan geeyey dhuuntee,
Maantaba Dhabboosoow
Labadeenni dhinac bay
Xeegadu dhex taallaa,
Dhawr goolla kugu tage
Dheeshiina waa weli.

Cayn iyo Tog-dheer iyo
Dhamal iyo Hargeysana
Dhul-gariirka ruxayaa,
Adigoon is dhega-marin
Ilaa Dhoobay weeyaan.

Haddii dhawle kugu ciyey
Dhiddinoow fandhaal iyo
Waxba xeedho kala dhacay
Ha ka guud dhareerine,
Wax isaga dhig geerida
Waadigii ka dhaartee.

Jikraa kugu dhawaaqee
Dhakafaarka kugu riday
Cir-ka-soo-dhac maahee,
Nin dharkayn mud-mudayoow,
Waxaad dhigatay weeyaan!

3.8. *DHEDERBI (30/9/1988)*

193

Dhito biirtay weeyaan;
Carro dhabaqday weeyaan;
Bulsho dhiriftay weeyaan;
Dhirtaad xagatay weeyaan;
Mankaad dhadhisay weeyaan;
Dhashaad jalisay weeyaan;
Dhagax iyo dab weeyaan;
Dhamac iyo kul weeyaan;
Dhalashiyo haweenkii,
Dhaxdin seegay weeyaan.

Dhulkaad gadatay baa laban;
Dhidhkaad hurisay baa shidan;
Dhibkaad geysataa badan;
Laftaad dhuuxday baa jaban;
Luddaad dhilatay baa qalan;
Xinjirtaad dhigtaa wadhan;
Waxaad dhaaftay lama arag.

Adna nabadi kaa dheer;
Dhumisaye ha raacdayn;
Dhacantaye ka soo leef;
Dhambashaye nin qoomoow,
Hadday doonti dheeliday
Dhimataye ku taagnoow.

May ahayn dhug-laawoow
Adoo dhalo ku hoos nool
Inaad dhagaxyo tuurtee.

Dhubuqdhubuqdi weeyaan
Durba dhabana-haystuye,

Dhagar-qabe haddaad tahay
Bartay dhiigga wadhatada,
Anba dhuunta fadhatada
Bartay meesha lagu dhego.

Haddaan dhoohanaan jirey
Dhabandaadsanaan jirey
Daharoor baraarugay.

Dhaaxiyo wax badan baad
Adoon dhogor lagaa goyn
Dheegaggayga dubatee,
Dhafoor-taabadkii iyo
Dhukh-dhukhdiyo sidii hore
Dhici mayso dabadeed.

Waana dhaabad noo xidhan
Dhankayaga dad-weynaha
Intay dhoocil gaban iyo
Inan dhoor li nooshahay.

Annagoo dhibiijooy
Iska kaa dhibayniyo
Annagoo dhammaanaa
Isu kaayo dhinac taal.

Cutub 4

Googoos

Tixo badan oo mawduucyo kala duwan ku saabsan ayaa qaybtan ku jira sida tixaha *Siinleyda* oo uu abwaanku ku lahaa.

4.1 Aadmi (14/6/1973)

Maanso weeye ka hadlaysa qabka iyo islaweynida ku jirta banii-aadmiga oo u haysta wax kastoo dunida ka jira in isaga daraaddii loo sameeyey. Wuxuu koonka waxa jooga u qabaa isaga awgii in ay u jiraan oo u adeegaan.

Aadmiyahaw hallaysani!
Ambadyahaw wareersani!
Maqal ereyadaydoo!

Buuraha ag joogsoo
Amakaag daraaddii,
Ilmo gabax ka siiyoo!

Cirka sare u eegoo
Xiddiggaha astaysoo
Arag felegga meeroo!

Onkodkiyo hillaaciyo
Ufadaa dhacaysiyo
Uurada waraysoo.

Ololkeeda Gooraan
Aammus oo dhegeysoo
Shimbiraha la ooyoo.

Badda “aw”-da haysiyo
Waxa uurka ugu jira
Axadhoo garwaaqsoo.

Dhulka aad u baadhoo,
Webiyada ordaayiyo

4.1. AADMI (14/6/1973)

197

Daruuraha indheeyoo.

Oogada jalleecoo

Ciirada aroortiyoo

Dabaylaha af gara oo.

Uduggooda kaymaha

Urso oo jeclaysoo

Ku ilwaadso dooggoo.

U abtiri naflaydoo

Ayaamaha tilmaansoo

Aabiga bilaashka ah,

Waa inaad illowdaa!

Afaggaalayaashiyo

Cadceeddeenna oloshiyo

Awarka samada yaa yidhi,

Aadmigay u shidanyiin?

Ifkoon cidi ku uunnayn,

Miyaan Dirirku oognayn?

Urrradu miyaanay

Kaa ayni weynayn?

Ilayskooda goormaa

Loo daaray awgaa?

Hadmaa felegga oosha ah

Amar buuxa lagu yidhi

Ku ekaw dadkoo qudha?

Haddaad eegga madhataan,

Miyaanuu iftiimayn,

Sidiisaa ahaanayn?

Aadmiyahaw hallaysani!
Amarkaagu waa been!
Waxaad uur wadaagtaan
Ugaadhaa wareegtoo
Ugbaadkiyo caleentaad
Uur wada gasheenoo.

Uumiyaha dhammaantii
Ilma-adeer gudboon iyo
Isir baad tihiinoo;
Noolahaad arkaysaa
Waa ul iyo diirkeed;
Waa sida indhaha oo
Kolkay midi ilmaysaa
Ta kaleeto ooydaa;
Looma uumin keligaa
Inay kuu adeegaan.

Ammuuraha badh baa sir ah;
Sida xaal u eg yahay
Ujeeddadu ka xeeldheer.

4.2 Hayaan (1979)

Waxay maansadu halkan noogu sheegaysaa in cilmigu yahay horseedka nolosha aadanaha. Waxay dadweynaha u tilmaamaysaa oo farta ugu fiiqaysaa in aqoontu tahay lafdhabarka horumarka bulshada. Sidaa awgeed ayay ummadda ku dhiirrigelinaysaa, yar iyo weynba, inay ku dadaalaan sidii ay wax u baran lahaayeen oo noloshooda, mid gaar iyo mid guudba, u horumarin lahaayeen.

Hayaanku ma meel fog baa?
Hillaacu ma beegso baa?
Habeenkii socod miyaa?
Hadhkii ma ha seexan baa?
Waqtigu ma haloosi baa?
Ninkii hakadaa boqoolka,
Habaaska miyuu dhaxlaa?

Quruumahan hore u guuray
Barwaaqada haybsanaaya,
Intaad higsan layd gadaasha,
Hareerta ka raac miyaa?

Hadduu maalku kaa harraado,
Harooyinka gee miyaa?
Hurdada ku danseeg miyaa?

Adduunyada waa hadhkaasi;
Hirba hir daba socdaaye,
Hankaaga fogee miyaa?
Hawshaadu ku toos miyaa?

‘Hubsiiino hal baa la siistaa!’
Halkii daran baahidaada,
Hantida u qorshee miyaa?
Dantaadu ma haybi baa?
Aqoontuna hodan miyaa?
Iftiin iyo hibo ku ladhanoo,
Indhoolaha haga miyaa?

Waxaa cirka lagu hujuumay;
Waxaa dhulka lagu hubsaday;
Waxaa badahaas hugmaaya,
Bidhaansaday guntooda hoose;
Waxaa uumiyaa hanuunshay;
Waxaa cudurkii halgaaday;
Waxaa jahligii haleeley;
Waxaa gaajadii hirdiyey;
Horseed cilmiyeed miyaa?

Dadkaa heegada isgeeyey;
Dadkaa haqabbeelka gaadhay;
Hubqaad kaga dayo miyaa?

Ninkaa buurta roobku heley,
Gunteeda ka heesayow,
Figteedaa nolol habboon!

4.3 Tanaad (1972)

Waa maanso soo baxday markii 'Far Soomaaliga' la qoray. Wax-
aan ku maamuusayey dhacdadaas taariikhiga ahayd ee muddada
badan laga dhur-sugayey.

Caalinow, Ta' iyo Woow,
Bal tixraac halkaan maro!

Tukayaasha duulaa
Warka waysu tebiyaan;
Waa af-tahan qudhaanjadu.

Geeluna tawaawaca
Kolka biyaha loo tubo
Ways tibaax yaqaannaa.

Tigaaddaad arkaysaa
Kaftan ay taqaannay
Hoos-ka-tuur u leedahay.

Taaha adhigu waa hadal
Urtu waysku tooydaa;
Toggagiyo dabayluhu
Tookh bay la reemaan.

Tinkir buu aboorkuba
Toos ugu xidhiidhaa;
Daruuruhu tub gaadhay
Heesaha u tiriyaan;
Dhulku wuu tiraabaa;
Tuska roobka dayruhu
Onkod buu ku taamaa.

Waxay hoga-tusaysaa,
Afku nolosha waw tiir
La'aantiisna tuur iyo
Tulux lagama waayeen,
Tayo may lahaateen
Dhaqan lama tallaaleen
Qaran lama tusmaysteen,
Nin kastaa ha tookhee,
Far baa lagu tanaadaa.
Haddii qalinka loo tudho
Wax-qoraalka laga tago,
Lama taabbageli karo.
Waaq iyo Tinniix iyo
Bal Tin-caaro weyddii,
Soo tiri ayaamaha,
Taariikhda raacdee!
Afkaygow, tabaaliyo
Maxaad taws ku nooleyd!
Maxaad belo u taagneyd!
Shisheeyuhu tab iyo xeel
Muxuu kugu tuntuunsaday,
Tisqaadkaaga dhaawacay!
Maxaa gabay tilmaannaa
Maahmaaho toolmoon
Maalmuhu tireenoo
Qalbigaygu tebayaa!
Maxaa erey tafir-go'ay!
Maxaan maanso teeri ah,

4.3. TANAAD (1972)

203

Tacab ba'ay ka joogaa!
Sida ay u taxan tahay
Murtidaadu tabanaa
Teelteella badanaa!

Maxaa sheeko taabud ah
Tawraadi faallayn
Weli nebina soo tebin,
Kaa tasoobay oo lumay!

Ubadkaagu toos iyo
Maxay talada seegeen!
Maxaa taar mid soo diray
Ka kaleeto tuuroo,
Laba tulud wadaagtaa
Turjubaan u baahdeen!

Qoraalkaagu tacab iyo
Muxuu dhigay turxaannoo
Tartan ba'an aloosoo
Colba doc iska taageen!

Allaylehe tabtaan rabay
Haddaa lagu tixgeliyoo,
Tacluustii wadeecada
Caawaba ka togatee,
'Taw wiif' ka siiyoo,
Taltallaabso maantoo,
Murtidaadu waa toge!
Taageer hiddaha oo,
Sayidkii ku toosoo,
Taabsii xogtaadoo,

Ku tirow Balaayacas!
Soo toosi Haabiil!
Raage taranta gaadhsii!
U tukubi higgaaddoo,
Soddon tirada dhaafsii!
Toban shaqal ku geeraar!
Shibbannaha ku taakuli!

Hadal lama tasoobee,
Guddigii ku tiirshee
Kugu taxay xuruufaha,
Mahad iyo tahniyad sii!
Taalladay mutaysteen,
Ka dul-taag Cirjiidhyada!

@SOMALIBOOKS

4.4 Dhallaannimo Hufnaydaa (1973)

Habeen baan filim magaalada Burco ku daawaday. Guri baa waxa u soo dhacay budh-cad hubaysan. Ninkii iyo marwadii aqalka lahaa bay sariirtii ku dul-gawraceen. Waxay gacan la haleeleenna way qaateen. Cabbaar yar ka dib ayey gabadh yar oo ay dhaleen toostay. Xoolkii bay ka soo degtay. Markiiba waxay dareentay caruusaddeedii yarayd oo, shaw inta la isla jiidhay, dhacday oo meel ku sii foorarta. Iyada oon dhiillada kale ee dhacday dhaadin, ayey caruusaddeedii ku boodday oo dhunkatay; dabadeedna aayar iska seexatay.

Arrintaasi ayaa waxay i xusuusisay dhallaannimadaydii iyo wanaaggeedii; waana dulucda maansadu ku aroorayso.

Garo oo Hadraawoow!
Waxan ahay hayaanoo;
Hayin gibil-ma-diiddoo
Wax harraatayaynoo
Hoobal geed-adayg ihi,
Qarqarsiyey habeenoo
Hab-samaan kabaallada
Haamaha ku giijoo,
Wixii lama-huraan iyo
Surraddii habeeyoo,
Kabaddoo hariiryo leh
Hareeraha ka muujoo
Haybaddiisa yaabtuu,
Guradiisa hoy iyo
Hurin iiga dhigayoo,

Anigoon wax hadihayn
Hurdadii i saaroo;
Habqan ii baxaayiyo
Hardafkeeda beeshiyo,
Dunuunuca hor-weyntaan
Hugunkii ku toosoo;
Hogol biyo-dhiggeed iyo
Inay hawkar joogaan,
Inay dawga haystaan
Iyo inay habaabeen,
In hadhaa dambeeyoo
Higsad ay yihiin iyo,
In handaadub jira oo
Kii haleeli karayaa
Hananaayo maatada;
Halka laga qaxaayiyo
Hirashadu dhankay tahay,
In kastoon hawaawiray
Hadal buuxa waayoo
Talo wayga hoostee.
Garo oo Hadraawoow!
Heehaabad baan oo,
Waqtigaan halleeyee
Hore aan u lumiyee
Huubadiisi laacaan,
Hiirtaanyadiisii
Weli hibanayaayoo;
Hillaacii “dam” yidhi baa

4.4. *DHALLAANNIMO HUFNAYDAA (1973)*

207

Hiyigayga qaadee,
Maalmihii hulleeliyo
Dhallaannimo hufnaydaa!

Tiiyoo hir doogliyo
Reerku hooso yaalloo,
Seer-ma-weydu hoortoo
Haradiyo jidhaamaha
Calcalyadu hadhaysoo,
Aniguna habraha iyo
Ku dhex jiro haweenkoo,
Dadku ii han-weynyoo
Hawl lay direeynoo,
Hadhacooda kaymaha
Shimbiraha la heesoo,
Hanad kale inuu jiro
Haabkayga gelinoo,
Keliday halyey-yaa
Wax-kasku i haleelee
Dhallaannimo hufnaydaa!

Hooyaday dhabteedii
Ma hilmaami karo oo,
Horaadkii wacnaayeen
U hamuumi jirayee,
Hoodo laguma waaree
Heensaday duxdiisiyo,
Marka aan hintaaqmaba
“Hobbo”dii adoogeey
Hadba igu sabaayiyo;

Geyaankii hablaha een
La hal-maali jirayee,
Go'a ay hagoogtaan
Huwan jirey badhkaygaa,
Halaq baas sidaan ahay
Hadba iga ordaayee
Dhallaannimo hufnaydaa!

Hiirtiyo arooryada
Heegan baan ahaayoo,
Hadhka galay kulaylaha
Hanfi ima karaynoo,
Hiinraagga daalkiyo
Ma aqoon harraadkee,
Dhallaannimo hufnaydaa!

Haddii aan is-mara oo
Cadho hiifo gogoshana,
Hooballayda luuqdiyo
Heelliyo ammaan baa
Layla heellanaayoo;
Heensaha xanjeerkaa
Inta lay hadoodilo,
Laygu heesi jireyoo;
Waxa hadimo geystiyo
Hagardaamadeyduna
Hadur bay qorreydoo;

Anigoo ka haagoo
Surbiyaan hirqaday baan,
Markay ii hudhaanee

4.4. *DHALLAANNIMO HUFNAYDAA (1973)*

209

“Ham” dheh igu yidhaahdaan,
Hambadaydi aan nacay
Dib u haaban jirayee,
Dhallaannimo hufnaydaa!

Dunidani halloowdee
Heehaabanaysiyo,
Waxa lays halaagee
Hingaluhu bateenee,
Hilbahooda maatada
Haadda loo shidheeyiyo;
Waxa hiil ka joogee
Lays heeray boqontee
Bari-dhexe holcaayiyo;

Hubka laysu qaatee
Madaw laga hawoodiyo
Saan-caddaa habaarani,
Isku hanaq-go’een iyo;
Habaaskan daluumay
Waxa geesi hoydee
Hootadu wareentaan,
Isu haystay yahanoo;
Maan hadayn adduunyada
Waxa hoog dhacaayee
Dhallaannimo hufneeydaa!

* * *

Imminkaan habsooboo
Waqtigay halgaadoo,
Haydaar ayaamuhu

Inay igu habsiiyeen,
Illayn dhuur hadhkeediyo
Waa hadhuub carruurnimo,
Guntu ay habaysee
Goormaan hambaabirey?

Hiir-days inaan ahay
Doobtay hugmaysoo,
In hadaaqi uu lumay
Hanqadhkaad ku garataa
Maxaa helay codkaygii?

Buur ii hireysoo
Hortey-jire ka quustaan
Maandhe halabso leeyee,
Mar haddaanan gaadhayn
Maxaan ugu handanayaa?

Haatan dhalan-geddoomoo
Cadda-lool ma haybshoo;
Madaxayga haareey
Himiladu u yeeshoo;
Hammi bay lulaayoo;
In garaadku halis yahay
Hankaygii yaraa baa,
Kolba heer durkaayee,
Waa maxay habaarkanu?

4.5 Garaad-daran (1972)

Maansadan oo qaybo ka mid ah aan ka koray waa falsafadayn.
Waa muran aniga iyo naftayda dhex maray. Waxaanuu u dhacay
sidan:

Garaad-daran naftaydaay!
Geeri iyo nololeey!
Guluf lagu negaadaay!
Gabno laga dhergaayeeey!
Gabbal dunay habeenoo
Hadh gadiidan yahayeeey!
Lammaan aan is-geyinoo
Guri qudh ah u hooydaay!

Googgaada xaajada
Gaaxdeedu waxay tahay,
Maan garan xogtaadee,
Maxaad uga gol leedahay?

Ma wax gaar ah baad too
Goonidiisa jira oo
Garab aan u baahnayn?
Mise gobol dad-weynaha
Ka go'aynnin baad tahay?

Maadigaa ah Gaarriye?
Mise laba gudboonoo
Is-geleynin baad tiin?
Gurrac-loo-abuuryeey,
Bal geddaada ii sheeg?

Garaad-daran naftaydaay!
Gurey iyo cadceedaha
Isku gedo miyaad tiin?
Gacal miyaad wadaagtaan?

Bal Giriig warkiisiyo
Guutadii Fircoon iyo
Waxa boqor la gawracay,
Ama aad gariir iyo
Guri ba'ay u taagnayd,
Googoos u mariyoo;
Giddi waaxyahaygiyo
U galaydh xubnaha oo;
Midba gees u taagoo
Ka gur sheekadoodoo;
Malaayiin gu' oo tegey
Ku dheh gebagebeeyoo;
Geeddigoodi dheeraa
Mid kastaa guduudiga,
Halkay galabba joogtiyo
Goorteey kulmeenee
Gaariye sameeyeen,
Godolkeeda ii mari.

Garaad-daran naftaydaay!
Sida gacanka Waaheen
Hadba gaaf-wareegaay!
Arrin aad gorfeysiyo
Waxaad shalay u guuxdaad,
Maantana ka giigtaa

4.5. *GARAAD-DARAN (1972)*

213

Gol-daloolo yeeshee;
Miyaad dhalan-geddoontoo
Dib bay kuu gardaadsheen?
Ma runtaa gaboowdoo
Geedkeedu waareyn?
Guul-darradu dhankay tahay?

Guud ahaan waxaad tahay
Dadku kugu go'doonyoo
Isa waa go'aanoo,
Mid baad geesi adagoo
Gabbanayn la tahayoo;
Maan-gaab lumaayiyo
Mid baa ceel ganuuniyo
Kuu haysta gocoroo;
Mid baa kugu goblama oo
Gurxankiisu damihayn
Haddii saxar ku gaadhoo;
Gaadaa wax boobiyo
Mid baad good la tahayoo;
Mid baad garab laxaadliyo
Ruux guda abaaloo,
Loo galo wanaag iyo
Gaashaan la tahayoo;

Garaadlaay xogtaadii
Cidi gaadhi waydee
Dadkan kugu gabaabsiyey
Kumaa helay guntaadoo
Gacan-qaad la siiyaa?

Miyey gabi habaabeen?

Maadigaa wax gabayoo
Hadba geed is-mariyoo,
Goobba midab la joogoo
Gallibaxa habeenkii?

Garaad-daran naftaydaay!

In kastoon gucleeyoo,
Garmaamada haldhaagiyo
Gammaankaba ka jiiito
Cirka sare galaa-baxo,
Adigay la gooshoo
Iga gaabinaynoo,
Goobtaan is-taagaba
Adigaa galluubane,
Ma gashaygu baaqdoo
Lagu yidhi ka soo goo?
Mise gaari inan oo
Guur-u-meer ah baad tahay?
Maxaad gama' u diiddee
Iga daba-gureysaa?

Dambiyaal waxaan galo
Ama geysto fool-xumo,
Gabigoodba ceebaha
Aan gaar u leeyahay,
In kastoon is-gijjoo
Weji kale gashada oo
Dadka been ku gaasiro,
Adigaa giraanoo

4.5. *GARAAD-DARAN (1972)*

215

Gunta iimahaygoo,
Hoos ii guhaadshee;
Godobtiyo xumaantada
Inaad tahay ninkeed-gaba,
Maxaad iigu garataa?

Garaad-daran naftaydaay!
Gumaysaad ku nooshoo
Dadkaa kugu garaacdoo,
Guddoonkooda mooyee
Kaa gareysan maayaan
Waxad adigu goysee;

Maad galabsan hawlaha
Kugu gaardiyaayee,
Galbiskii adoogaa
Goco oo ilmeeyoo,
Hooyadaa u goohoo
Galabtay ku dihatiyo
Eerso uur-galkaagii.

4.6 Damaq Iyo Xusuus (1973)

Waa maanso baroor-diiq ah oo aan ku sii maamuusay markii uu geeriyooday abwaankii lagu goblamay ee Cabdillaahi Suldaan 'Tima-cadde'. Alle ha u naxariistee, wuxuu ka mid ahaa hal-abuuradii i saameeyey, ee aan rajayn jirey, intii aan yaraa, in mar uun Ilaaheey i gaadhsiyo darajadooda. Xilligii gobannimo-doonka ayaan magaalada Hargeysa ugu garaadsaday iyada oo gabayadiisa loo maalin- tirsado. Waxa la waqti ahaa oo sidiisa looga dhur-sugi jirey Cabdi Iidaan iyo Maxamed Ismaaciil 'Barkhad-cas'.

Xilli waliba deeqdii;
Xero waliba qaadkeed;
Gamaan waliba xooggii;
Tulud waliba xoorkeed;
Xeere-beegti garadkeed
Xaajana guddoonkeed.

Xog-ogaal tibaaxdii;
Xulad waliba qiiqii;
Maanso xarakadaynteed;
Xigsin Ina Suldaan galay
Xiisaheeda gaarka ah.

Geeriyee xijaabaay!
Xejiyaay fageeyaay!
Xaasha'e aftahannimo,
Haddii uu xabaal galay
Xeel-dheereheedii;

4.6. DAMAQ IYO XUSUUS (1973)

217

Haddii aan bud-dhigay xalay
Abwaankii xiddigin jirey,
Murtidii xag loo dayo
Xulashada ahayd iyo,
Xarragada higgsaaddii
Ayaa xarafka hoos-dhabi?
Faraskii xiddaysnaa
Xakamihi ayaa sudhi?
Codkiisii xarraankiyo
Ka madhnaa xabeebtee
Xuli jirey wadnaha ee,
Wixii xay ah daayoo
Xawaallada gilgili jirey;
Geelana xasilin jirey;
Xoor gudhay hadduu yahay,
Xaaddaydi yaa kicin?
Gabaygii xalaashiyo
Xaqa sheeg ha joogtee,
Dan ku xeeban jirinee
Xeelli-hadal ku caan-baxay;
Mabda'aan la xadi jirin
Suugaanta xaramka ah
Xushmadeedi yaa marin?
Xayndaabki maansada
Xanfaleeyda qaaddaay!
Haddaad jabisay xeerkaa,
Anna damaq xusuuseed
Adna dan iyo xeeshaa

Waa xabag-cadaadeed.

@SOMALIBOOKS

4.7 Damaashaad (1974)

Habeen Iid Ramadaan ahayd, ayaan laba nin oo igu dheeraa la soo hadal-qaaday halkii aannu ku baashaali lahayn. Waxay kala ahaayeen: Xasan Cabdi Ducaale iyo Cabdi-raxmaan Xasan-sheekeeye. Anigu waxaan soo jeediyey in la qayilo. Waase la iga diiday. Waxa la go'aansaday inaannu "Cawayska Juubba" tagno. Waxaanay ahayd markii iigu horreysay, maqal mooyee, ee aan caways iyo meel lagu qoob-ka-ciyaarayo indhahayga saaro. Maansadanu waxay ka hadlaysaa waxaan habeenkaa la kulmay.

Damaashaadka iidaha haddaad, Xamar dalxiisayso
Laysma diiqadeeyee naftaa, lala dadaalaaye
Anigiyo da'dii aan ku jirey, war is-dareensiinnay;
Habeenkaa dabkay shidan lahayd, doodda ka
aloosnay

Nin kastaa si buu door bidee, la igu diid tayda;
Cawayskiyo docdii loo badnaa, taladi loo daysay.

Degdegii taksiga raagsannoo, socod dabbaalsiinnay
Fadalkii dadkii naga wareer, dureyna qaadiinnay
Durbadiiba meeshii nimoo, soo daf nidhi Juubba.
Duq waraaqo noo jaray adduun, diirran naga qaaday
Dabadeedna hoygii galloo, gudaha daanshoonnay.

Waxan ahay dekaan ruux qabee, dabada meel saaray
Soo dege rafiiqii i waday, hadalna deeqsiyey
Dawo weeye shaahuye yarkii, debec u weyddiistay;
Isaguna xisaab door ahoo, soo dallacay xoog leh
Debeddiyo sigaarkii jabnaa, dib ugu xiisooday.

Isu dire dhambaallada indhuhu, danana faalleeye
Naxariis daraadeed qalbiga, la iska daawaysay
Afku daa waxaan reen ahayn, loona dacareeyey;
Midba inu dhex dego ruuxa kale, damacday laabtiisu

4.7. DAMAASHAAD (1974)

221

Habeenkaa ninkii dookh lahaa, dumarki
baandhaysay
Qofba dakharradii uu qabiyo, doogti lagu baanay.
Daba-gaab haddaan helo goli, kuma doqnoobeene
Aniguna daleeshaan fadhiyey, dib u muraaqooday.

@SOMALIBOOKS

4.8 Fad Galbeed (1978)

Galab Ramadaan ah ayaannu (aniga iyo Cabdi-qays) gaadhi ku tamashlaynay jidka u dhexeeya Kuliyadda Lafoole iyo Af-gooye. Waxaannu sheed ka halacsannay hablo midho ka guranaya beer ay lahayd Warshaddii Khudradda ee I.T.O.P¹. Markiiba baabuurkii ayaannu joojinnay. Gabadhii ugu quruxda badnayd ayaa, iyada oo baraad la', dabayli gaadday; oo gaaddada u qaawisay intay gareyskeedii gilgishay. Waxa kaga darraa, annaka oo eegayna bay na aragtay. Kolkaas bay khajishay oo foorarsatay; oo ciddiyaha qaniintay iyada oo il-qoodha naga eegaysa. Waxa aanan weligay illaawayn quruxdii khajilaaddu u kordhisay gabadhii ugubka ahayd.

Markiiba jidhiidhico ayaa igu jabtay. Qorraxdii dhacaysayna waxay iigu muuqatay inay degdegayso. Waxa aan is-weyddiiyey, tolow ma war naxdin leh oo ay maqashay baa orodka ugu wacan? Mise gabadhan baa ilayskeedii shiikhisay? Mise dayax soo baxaya ayey is-leedahay uga sii dig quruxdan ka wareerisay? Markaan waxba garan waayey, ayaan iyadii toos u waraystay oo aan idhi:

Gabbal-dhaca cadceed-yahay
U sii faano-guratee,
Casar gaaban liiqii
Godka weeraraysaa!
Go'e fuley miyaad tahay?
Waa maxay garmaamadu?

---

¹Shirkad dhinaca tomaadho ama yaanyada

4.8. *FAD GALBEED (1978)*

223

Ma googooska sagalkiyo
Gamasyada shucaacaa,
Gaade kaa horreeyiyo
Gurigaad ku hoyan layd
War ku gubay ka soo direy?

Mise gabadhan dhoolkiyo
Gu'goo shaalka xaytiyo
Fad galbeed la moodaa,
Kolkaad gelin is-dhugateen
Guluubkaagi shiikhoo
Dib-u-guradku waa baqe?

Mise ganac-jabkaagiyo
Waxaad galabta mudataad
Intay goori goor tahay,
Dayax soo lug-gu'i laa
Sii war-geli is-leedahay?

Gedgeddoonka hiraakee
Iyagoo garaaro leh,
Gaatin-socodka laafyaha
Xarragada u gaarka ah
Goonyahaaga tiiciyo,

Gaardiga daruuraha
Kugu gaaf-wareegee,
Gumucaad ridaysiyo
Goolli-baadh fallaadhaha,
Shafka kaga garaacdee
Isu rogay guduudkee,

Dhiiggooda gobo'liyo
Giirgiirka caadka leh,
Ku sibbaaqday guudkiyo
Garab-saar-dabtoodii
Maxaa maanta gaasirey?
Miyey kugu giriifeen?

Mise waxay ka giigeen
Gobaad haybaddeediyo,
Gantaalaha jacaylkiyo
Kal-gacaylka beereey
Indhaheedu ganayaan?

Afartaa siddiri-gam
Waxan gocanayaa weli.

Tiiyoo gareyskiyo
Marta debec u gunuddoo
Guranaysa hoobaan,
Oo aan geyaankeed
Geesaha ka filanayn,
Dabayshii gadooddee
Uurkayga garatee
Gaadmada ku qaaddee,
Gosha iyo horaadkiyo
Gaaddada u fayddiyo,
Garba-duubka maraday
Durba “geb” isku siisiyo,
Gabbashada xishoodka ah
Gorodday lulaysiyo
Ugubnimo-gandoodkii.

4.9 Carshigii Jamaalka (1979)

Waa maanso aan ku ammaanay gabadh aannu Muqdisho kula kulannay (aniga iyo Hadraawi iyo Qays). Markaan sii yara bartayna qof wanaagsan iigu muuqatay.

Ma cawaa ma caanaa?
Ma cug baa ma cigashaa?
Ma ciirsaa ma calaf baa?
Ma cisaa ma culuq baa?
Ma daruur gu' curatoo
Cir-caddaadi noqon baa?

Ma cigaalka feleggiyo
Cir-jiidhkii Mariikh baa?
Ma magool cusayb baa?

Ma cadceed arooryoo
Fallaadhaha casuusta leh,
Ku cabsiisay dhedadoo
Ceeryaanti didisaa?
Ma xareed is-celisaa?

Ma habeen cadda ahoo,
Balliyada cigaagani
Casuumeen xiddigahoo;
Cirka dayaxi kaa jirey
Dhulka kaa cawaray baa?

Cosob rayska xaadhiyo
Ma gargoorki Ceegoo
Calcalyada barkaday baa?

Alle samay cuddoonaa!
Uduggaa carfoonaa!
Samsam caynka loo dhigay
Citibaaro badanaa!

Callo maaha liiti ah;
Habac maaha ceebo leh;
Qallaf maaha camal ba'an;
Coon maaha loo hoyan;
Baali maaha caaryo leh;
Cirir maaha toomama;
Cawro maaha socod badan;
Cayil maaha laga dido
Caatana u may bixin.
Cid kastaba u geeyoo
Meel laga canaantiyo
Cillad looma heli karo.

Cabdiyoow tallaabada
Cutiyaan idhaahdaa.
Timahay cawayskii
Cidhifyada u saartee,
Ku cayaara laydhee
Cawryaan haldhaayadu.
Dibnaheeda culayga ah
Cirridkeeda dhuxusha ah
Ilkahaa caddaanka ah
Naasaha cambuusha ah
Sunnayaasha cawsha ah,
Sanqaroorka caynab ah

4.9. *CARSHIGII JAMAALKA (1979)*

227

Dhexda caaro-dhuubta ah
Mas-ciideedka midabka ah,
Cududaha garaaraha
Kubabkay u culus tahay,
Cambarshaha surkeedeey
Sirirsheen cabbaadhyadu,
Waa xuural-caynool
Kolba anu tin iyo cidhib
Cad aan quudho kuma arag.
Cag-fudayd u may dhalan;
Cadho laguma sheegayn;
Waa canaadi lama odhan;
Wax ka cawda maan maqal.
Ma cod dheera waa gabadh;
Xishood baa u caado ah.
Cimri waa u gaban weli;
Caqli waa u waayeel;
Cidhib baanay leedahay.
Aniguna ma caasiyo
Cadraddii ammaan lehe,
Carshigii jamaalkaan
U caleemo-saaree,
Adna Cadar Hadraawoow,
Hambalyada u soo curi!

4.10 Dhabannahays (1979)

Fad Galbeed ayay heestani taxane la tahay oo inanta uu Gaariye ku ammaanay maansadaas ayay isa sii barteen oo sheeko wada yeesheen. Muddo kaddib ayuu Maxamed Xaashi inantii ka dareemay googgoys iyo sagsaagayn. Dabadeed, jiiftadan canaanta iyo tusaalaynta ah ayuu inantii u tiriye.

Dhooleey, Gobaadeey!
Dhudihi madheedhkiyo
Dhebi Hawd ku yaallaay!
Inta dhixirka xidhatiyo
Haweenkaba dhammaantood,
Dhexyartaan ka doortaay!
Dhegahayga maqalkiyo,
Dhaayahayga araggaay!
Tixdan dhabannahayska ah
Dhiillada la yaabka leh
Maansadaydan dhirifka ah
Dhawaaqaygan xoogga leh
Dheg-xarraanka qaylada
Dhambaalkayga heesta ah,
Yuu ku dhaafine, maqal.
Ma ogtahay dhallaaneey!
Ragga laguma dheeloo,
Lama dhibo qof aan mudan.
Boog haddaadan dheyi karin
Dhikhka laguma sii saro.

Adoo dhacarta jiilaal
Hadduu dhool gu' kuu da'o
Dhaltidii ma-gayno ah
Dhayal looma gawraco,
Sahay waa la dhowrtaa.

Hadduu awrku dheelliyo
Xadhiggaa la dhuujaa
Dhugcayaydu, waa ceeb!

Dhirta kii gabboolana
Jikre laguma dhaawo.

Xil-dhibaan haddaad tahay
Xumo laguma dhaashado
Dhegta waa la xeershaa.

Hadduu wiil dhiggaa yahay
Gacanna isu dhiibtaan,
Dhaqaalee ha joogtee,
Dhagartiisa lama galo,
Axdi been ah lama dhigo,
Dhaxdintaada lama cuno.

Inaad dhoochan tahayoo
Seedi kuu dhannaanayn,
Dharaar nool luggooyada
Dhafoortaabad-kaagiyo
Waxaad igu dhigaysaa,
Miyaanay ku dhibihayn?

Dhuunigaad cunaysaa,
Miyaanay dhunkaal iyo

Dacar kuu dhadhamahayn,
 Dhuuntaadu adakaa?
 Sidaad tahay dhinbiil dab ah
 Halkaad dhinaca saartaa,
 Miyaanay dhalaalayn,
 Dharka kugu siraadmayn?
 Dareen waa u dhalashee,
 Miyaanu dhiigba kugu jirin?
 Dhabbadaad maraysiyo
 Cag halkaad dhigaysaba,
 Miyaan olol ka dhalanayn,
 Dubku kaa dhilanahayn,
 Dhulku kula durdurinayn?
 Doqon baan wax dhaadine
 Maxaan dhaabad kuu xidhay!
 Maxaan hoos wax kuu dhahay!
 Intaan waano kuu dhigay,
 Dhagaxoon u mariyaa
 Ii dhaami laydoo
 Wax uun baan dhacsiin laa.
 Waxaad igu dhuraysiyo
 Kalgacaylkii, Dhudiyeey!
 Dhalanteed hadduu yahay,
 Axdigii dhexdeenniyo
 Haddaad jebisey dhaartii,
 Dhaqso iigu soo sheeg!
 Adaa ceeb dhitaystee!

4.11 Ka Kufriyey Jacaylkii (1978)

Maansadan waxa ka muuqata dhallin-yarannimo iyo dul-qaad-la'aan. Waxaan ku canaantay gabadh ballan igaga baxday; oo aan ku tuhmay inay nin iga jeeb roon iga raacday. Markii arrintaasu igu timi, ayuun baan waxan u ekaaday sidii nin xalay oo dhan ku riyoonayey isaga oo janno ku jira, oo kolkii waagu beryey is arkay isaga oo gelengel jiifa. Arrintu si kasta ha ahaatee, kollay tix noocan ah ma mariyeen hadday shalay maanta ahaan lahayd.

Jamashooy waxba ha tarin;
Jarka debecsanaw ciir;
Ballankii jabaw dood;
Beeneey jilbaha dhigo.
Jirka gaaggaxaw бага;
Dhimo uur-jilaycaw!

Badda jiidaneey guur;
Jibintii dhacdaay yeedh;
Dib u guro Cir-jiidhkaw.

Fiintiyoo jugleydaay,
Ila jiiibsha heesaha!
Dadka jeebka caabuda,
U jaxaasa iimaan!

Han-yareey jawaab hoo;
Shaxdaad jeexday waan degay;
Irmaan baanay joogtaa.
Jaraan guudka kuu sudhay;

Jid kastaana kaa xidhan.

Laba-geel-jeclaantii
 Hadba-doc-u-janjeedhkii,
 Jillaafuoyinkaagiyo
 Jirjirroolennimadii,
 Jaasadeeda waad heli,
 Jeer dambaad ka sheekayn.

Hadday jugo ku gaadhaan
 Waxba hay jadeer-wicin
 Ka kufriyey jacaylkii.

* * *

Xalay jaah-wareerkii
 Hurdadaan yar jiifsaday
 Riyo jaan miyaan galay?
 Jannadaan ladaabsaday
 Kolkii jiidhku oogsaday
 Jab miyaan sagootiyey?
 Jabadkaan astaystiyo
 Jeeskaan yagleelsaday
 Hadmaa jaarku i ag dagay?

Jirradaan bogsiin laa,
 Gurigaan “jiq” siin laa,
 Garbadaan lahaa jiidh,
 Dantaydaan lahaa jiri,
 Jaan-gooyadaydaan
 Is-lahaa ka jibo-keen,
 Shaw dhaan jin baan waday!

4.11. KA KUFRIYEY JACAYLKII (1978)

233

Jirriddaan tallaalee
U soo jeexay laagtee,
Jeedaaladaydiyo
Jiiftada ku korin laa,
Xar baa shaw ku jeerraa!
Dusha jidhifto mooyee
Shaw dhuuxba kuma jirin!

Riyo jaadad badanaa!
Dhalanteed jimcoonaa!
Uur-jireenka murugada
Soo-jeed u daranaa!
Iska jiif lahaydaa!

4.12 Eed Hooyo (1979)

Waa hees magaceeda ka wadata riwaayad la yidhaahdo *Eed Hooyo Laga Galay* oo aan qorey sagaal iyo toddobaatankii. Riwaayaddaasu waxay ku socotay inan yar oo da'deedu tahay 18 sano. Waa inan sabool ah oo aad u qurux badan. Islaan aan ubad kale lahayn ayaa ku indha-kuulata. Waxa xiloodinaya boqollaal doob oo guur iyo gaabsiba ka raba. Hebel bay diidaysaa; oo hebel kale ayey diidaysaa. Ugu dambeyntii ayey mid u soo joogsanaysaa ay is-leedahay malaha kanaa ah kii aad ku degi lahayd! Wuxuu been ku maaweeliyaba, aakhirka ayuu lingaxa ka goynayaa oo ay uuraysanaysaa. Waxay dabeed ka codsanaysaa inuu asturo. Isna wuu ku gacansaydhayaa. Markaasay ereyada soo socda ku calaacalaysaa:

Obocdayda wadhaneey!
Adhaxdayda liicdaay!
Arrinkayga laalmoow!
Taladaan il-duufaay!
Axdigaan rumaystiyo
Ma arraday jacaylkii?
Ma engegay darkiisii?
Ma af-beelay xiisii?
Ma ajowday laagtii?
Ma abaaday geedkaan
Ubaxiisa guran laa?
Afar-qaadki socodkiyo
Ma eersaday wareeggii?
Orgigii la naaxshee

4.12. *EED HOOYO (1979)*

235

Adhi-raacda dhaqataa
Ku asqaysay heestee,
Naxariis ujeeddo leh
Aamminee run moodee,
Ayaantii la gawracay
Is ogaaday baan ahay.
Umal yuururaan ahay.

Cudur igu unkamay baa
Inimtiisi biqishoo,
Ajax beri i soo maray
Eel uu ka tegey baa
Uurkayga jiifoo;

Aramaa i huruddoo;
Anigoo arkaayaan
Axankayga daaqoo;

Macaan-jeceshi oon sun ah
Loo ursiiyey malabkee
Ku idlaatay baan ahay.
Iintii dadkaan ahay.

Caku inan-rageedaw!
Waxa igadh ka beermaa
Aarankiisa weeyee,
Ooryihiini kici laa
Aarankaad ku dubateen.

Urugada i haysiyo
Agoonkaa sidkii go'ay
Aanadiinna weeyaan.

Ab-tirsiimadiisuna
Utun gaaxsan weeyoo,
Uurkaygu waa godob
Eed hooyo laga galay.

@SOMALIBOOKS

4.13 Bixiso (1979)

Is-la innaga oo riwaayaddii *Eed Hooyo* ku guda jirna, gabadhii, oo ay talo ku caddaatay, ayaa maalin maalmaha ka mid ah is-odhanaysa bal ninkii ka war-doon, waa intoo Ilaahay kaaga nixiyaaye. Gurigiisii ayey tegaysaa. Waxay kula kulmaysaa isaga oo gabadh yar oo kale ku haysta isla sariirtii uu iyada ku bi'iyey. Markaasay argaggaxaysaa; oo ay teedii illaawaysaa. Waxaanay bilaabaysaa maansadan oo ay ugu digayso gabadha miskiinadda ah ee uu sideedii hodayo.

Weyl yahay baxsani,
Bixisadu waddaa,
Bi'i waa war-laay!

Adoon laacdan baran
Oon weli bislaan
Ha baraar-shishiyin!
Is banbaaniyoo
Ha ku ababin belo!

Laas biir ah iyo
Biyihii ajo ah
Kuma ba'o harraad.

Dawac baadi helay
Ma badbaadiyee,
Ballan-qaad afka ah
Ha u beer-nuglaan!

Bilicdaadan ugub
Dhayladaadan bilan,

Bahal qaba kamiin
Ha u soo ban-dhigin!

Bi'i waa war-laay,
Taariikhda bogo!

Maxaa bilis haween
Oo baar-fidhnayd
Been lagu khatalay!
Maxaa bocor il-daran!

Maxaa baylah wadhan
Haad boobayoo
La bud-dhigay hortaa!

Maxaa baydi shilis
Burcad iyo labeen
La basaasay ciil!

Maxaa gabadh birlab ah
Oo Beegsi iyo
Baxsan dhali lahayd
Baydari makalay!

Bi'i waa war-laay!
Aniguba Basraay,
Berigaan yaraa,
Waan boodi jirey
Waan badhi caddaa!

Bartaad taal haddeer
Gogoshaasi baas
Anigaa ku ba'ay.

4.13. *BIXISO* (1979)

239

Baaxaa-deggiyo
Beer-laxawsigii
Jeer aan ku baxay
Waan baraad la'aa.
Bi'i waa war-laay!
Ninkan kuu boqrani
Waa xilo-bilaal.
Anigoo bed-qaba
Waa bukaan i helay.
Dhunkashada bishmii
I beleeyey buu
Adna kugu bawiray.
Wuxu kuu burqaday
Beentiyo warkuu
Igu badawsan jirey.
Boggaan eeday buu
Barko kugu yidhaa.
Bi'i waa war-laay!
Baantaydan hoo,
Waad baahan tahay
Looma bahalo-cuno.
Bur ha daaqin sun ah!

4.14 Wiil Gaabsi (1979)

Weli waa sheekadii *Eed Hooyo*. Gabadhii ayaa tixdana ugu heesaysa ilmaha uurkeeda ku jira. Waana ereyo calaacal ah oo ay kaga cabanayso caddaaladdarrada iyada iyo isagaba haysata. Isla markaana way ku gar-naqsanaysaa.

(Samaw-wa samaw samaw-wa)

Samooow wiil-gaabsiyaw-wa;

Samooow godob-waalidoowa;

Samooow guur-baaqdayoowa;

Samooow geesi-ciillanoowa;

Habeen aan good la seexday

Wixii iga gaadhayoowa.

Ma gocer baa aabbahaa ah?

Ma gacalkaagaa ku dayrshay?

Ma garabkaagaan rag joogin?

Maxaad ku gunaanad-seegtay?

Martiyi waa goor-xun-socode

Waxaad soo galab-carrawdo,

Waxaad soo maalin-gaasho

Ma Giriyaad baad is-keentay?

Guhaadaw aynigaaga

Garnayl baa loo ridaaye,

Adoon weli lagu gardaadin

Maxaa fintii gadoodshay?

Maxaa gabawaray ciddayda?

Maxaa gabagabaha keenay?

4.14. *WIIL GAABSI (1979)*

241

Geyaanku muxuu ka fiigay?
Guhaadoow wiilkayaw-wa!
Kuwii gaasirey codkaaga
Kuwii gocashada abuurey
Kuwii anigana i gooyey,
Markii garta loo xil-saaray,
Arbuhu gofanihi ku yiillay
Ma guudkeenmuu ka raadshay?

Fuluhu weligii ha goojo
Wuxuu galabsaday ha diido,
Halkuu galayaa adduunka
Ma hooskiisaa ka gaaban?

Waxaan gabanyahaw ku leeyey:
Wuxuu dadku kaaga giigay
Haddaan gunti soo ogaaday,
Gantaal baad tahay boggooda
Gunaad kaga yaal damqaaya.

Hoheey caku guul-darraanta!
Hadday garashadi sabooshay,
Hadduu gamashiyey wanaagi,
Haddii gees lay faqooqay,
Gefkii loo wada badheedhay
Haddii gooni laygu qoolay,
Gar-soore yaqaan haweenka
Racfaan baan goobayaaye,
Halkaa geeddigu ha joogo.

4.15 Dhaleeco (1979)

Waxaynnu maansadan ku gunaanadaynnaa sheekadii *Eed Hooyo*. Waxaana tirinaya nin riwaayadda ku matalaya bare ka mid ah macallimiinta gabadha wax u dhigta. Isaga oo murugaysan ayuu haaraamayaa dhaqanka dumarka ka eexday. Wuxuu leeyahay, laba qof oo sariir wada tegay oo isku dambi sameeyey, ayaa ninkiina madaxa loo salaaxayaa, gabadhiina dhiilo iyo garacyolay lagu tilmaamayaa.

Dadyaw dheddiggooda aan dhaqannin
Dhanaan iyo haani dhay ramag
Wixii lagu dhigo ayey dhididdaa.
Dhabaqu dacar buu ka soo dhex baxaa.
Hashaad dhagaxiyo dhul baas ku furteen
Waxay dhali laydba way dhicisee,
Ayaan dhito dhiilo loo culan.

Gabdhaa dhixirkiyo dhacclaa xidhan
Middii dhabanliyo middii dheg lahayd
Mankii dharab leba haddaad dharqataan;
Dhuda curdinka ah haddaad dhadhisaan;
Saboolka dhashooda dhiig-miirtaan;
Haddaad Dhaameel dharaar-maashaan;
Ayaa dhacantee idiin dhixi?

Laftaad dhuuxdeen luddaad dhilateen
Gabdhaa dhugcayee dhafoorka goddeen
Wixii lagu dhigay hablaha u dhintee
Dhaleeciyo xani u sii dheer tahay,
Dhurwaagii cunoo dhaqaalayn qaba

4.15. *DHALEECO* (1979)

243

Hal dhaawac ku yaal in sii dhagxisaan
Ha dhaco dhaqankaad ka barateen!

@SOMALIBOOKS

4.16 Hordhaca tixaha *Siinleyda*

Sannadkii 1970-kii ayaa Cabdi Aadan Xaad ‘Qays’ tiriyey hees la magacbaxday *Aakhirooy, Xaggee baad naga Xigtaa?* isagoo muddo ka sii horreyseyna tiriyey hees la yidhaahdo ‘Adduunyoooy Xaalkaa Ba!’ Wuxuu Qays is tusaaleeyey, kol haddii uu dunidii wax ka yidhi, bal inuu aakhirona, sidoo kale, sawir ka bixiyo. Xiisad siyaasadeed baa waagaa aloosnayd, waxa xukunkii afgenbi kula wareegay saraakiishii xoogga dalka ee uu hoggaaminayey Siyaad Barre, xukuumaddii shicibka ahayd baa awooddii laga faramaroorsaday. Xildhibaanadii baarlamaanka ayaa xabsiga loo taxaabay, siyaasiyiintii iyo madaxdii xukuumadda rayidka ahayd ayaa la xidhxidhay.

Markii Cabdi Qays tiriyey labadaa heesood ee adduunka iyo aakhiro ka hadlaya, waxay noqdeen kuwo dadweynuhu si xoog leh u dhegeystaan, waxay labadaa heesood dadweynaha u sameeyeen isku xidh dhacdooyinkii siyaasadeed ee wadanka ka dhacayey iyo farriimaha ay gudbinayeen ama xambaarsanaayeen. Waxay kaloo la kowsadeen, kuna soo beegmeen wakhtigii giraantu ama cajaladdu sida xoogga leh uga hirgashay dalka Soomaaliya ee sida aadka ah wax loo duuban jirey, loona dhegeysan jirey. Dadkii ayey si baas oo ba’an u ki-ciyeen, dabadeedna waxa laga mamnuucay in heesahaa laga sii daayo idaacadihii Raadiyow Muqdisho iyo Raadiyow Hargeysa. Hase yeeshee, goob kasta oo dalka dibeddiisa iyo gudhihiisa, gaar ahaan, goobaha dadweynuhu isugu yimaaddo ama ay ku caweeyaan, heesahaasi way ka bixi jireen oo laga dhegeysan jirey.

Muddo gaaban dabadeed, Cabdi Qays wuxuu u socdaalay dalka Jabbuuti, oo kolkaas weli Faransiisku gumeysanayey.

Waxa 1972-kii Jabbuuti ku soo gaadhay hees uu tiriyeey Hadraawi oo la yidhaahdo *Arag, Maqal* markii dambese ku caan baxday *Arraxmaan*, taas oo si toos ah u tixraacaysa, jawaabna u ah heesta Cabdi Qays ee *Aakhirooy, Xaggee baad naga Xigtaa?*

Isla sannadkii 1972-ka ayaa afar halabuur oo ka tirsanaa kulliyaddii waxbarashada ee Lafoole waxay allifeen riwaayad la yidhaahdo *Aqoon iyo Afgarad*. Waxay kala ahaayeen mu'allifiintaasi, Maxamed Ibraahim Warsame 'Hadraawi', Muuse Cabdi Cilmi, Maxamed Xaashi Dhamac 'Gaarriye' iyo Siciid Saalax Axmed. Heesihii riwaayadda ku jirey waxa ka mid ahayd heesta *Saxarla'* oo sabab u ahayd ama ibofurtayba silsiladdii *Siinleyda* Nuqul ka mid ah riwaayaddii *Aqoon iyo Afgarad* ayaa Jabbuuti ugu timi Cabdi Qays, dabadeedna wuxuu ka jawaabay heestii *Saxarla'*.

Dabadeedna waxa tixdii ku soo biiray Maxamed Xaashi Dhamac 'Gaarriye' oo kolkaas ku sugnaa magaalada Burco, barena ka ahaa dugsi sare. Gaarriye wuxuu silsiladda *Siinleyda* ku lahaa afar maanso: *Salaan Guud, Sidataal, Samirsiis* iyo *Sir-ma-Qabe*. Waxaannu ka cudurdaaranaynaa in tixda *Sir-ma-Qabe* aanay ku jirin diiwaankan, oo aanay noo suurtoogelin in aannu ku darro, cillad farsamo oo xagga codka giraanta darteed.

4.17 Salaan Guud (1973)

Marka hore salaan guud,
Rabbi saymo kaa hay!

Marka xiga sabeennii,
Midi haysa sidatee;
Saddexdii ka dhalayoo
Jees sabooli maaloo

Ku sangaaguroodoo
Xalay socoto baahani
Marti ugu safteenoo

Mid siniin lahayd baa
Dogob loogu solayoo
Ninba waax la siiyoo
Laba saaka joogee,
Saaxiib, ma nabad baa?

Waxay Suubban leedahay:

“Ninka soo socdaa, mee?
Muxuu soo sidaa, sheeg?”

Saaxiib Hadraawow!
Duurkiyo sarmaantii
Saac iyo ugbaadkii
Sogsogtiyo galoolkii,
Diir lagu salliday baa
Laamii sariigtoo

Waa soobir caawee,
Samaydaaban shidan laa
Sahankaan u dirayee

4.17. SALAAN GUUD (1973)

247

Sannadahan maqnaa baa
Sakal laygu sheegaye
Adaa soo jireenee,
Ma sug baad i leedahay!
Malaa Suubban maqashee,
Way siiban tahayoo
Weli waa sideedii.

Saaxiib Hadraawow!
Waa erey su'aal ahe;
Candho-saab ma dararaa?
Jinaw geel ma sixin baa?
Sakaraad ma geeraa?
Alla-bari ma sooryaa?
Nin la sigay ma nabad galay?

Adoo dayr-cad soofshoo
Seko lagugu leeyahay
Suuradaha ka baadhoo,
Maqaar-saar ma bixin layd?

Sagaal adhiya ruux liyo
Anoo subagga daadshaa,
Ma sinnaan karaynaa?

Waxay Suubban leedahay:
“Suuraaf miyaan ahay,
Salfudaydku waa maxay?”

“Naf jacayl sawaabaan
Sahwi dayni haynnine
Duqii Sabo-wanaag yiil

Wuu soo socdaayoo,
Seerhiisa kii galay
Dhab u seexan maayoo,
Seylac waa tallaabee
Cirka sare hadduu dego,
Saddex magac Ilaahay
Seeftu way dul taallaa.”

Saaxiib Hadraawow!
Ninka Saxarla’ guursaday,
Ma seeddaad ka dhigataa?
Waxay Suubban leedahay:
“Ninka maydka sarayoow,
Damqan mayso saantuye.
Waxa iga sargooyo ah
Hadda Saaqi waa fool
Anigaw sed tiriyoo
Saaddambuu ku buuxaa.
Intaa waranka Sooyaan
Hayska samay la’aadee,
Saaxiib ma nabad baa?”

4.18 Sidataal (1973)

Waa maansadii labaad ee uu kaga qayb galay *Siinley*.

Sabadii Togdheer baan

Kaa soo salaamee,

Jaallahay Siciidow!

Ina Saalaxow, nabad!

Marka xiga safkeennii

Waxa ay ku sugan yiin

Iga sii war buuxoo,

Maxay saaka joogaan?

Marka xiga silsiladdii

Siinleydii dheereyd

Waataan sargooyee

Saabka adag u geliyee

“Soddoh weeye” idhiyee,

Mar haddaad ka saartoo

Maryihii ka siibtoo

Soobir tahay islaantii

Wax kalaa ka salaglee,

Ina Saalaxow, nabad!

Sidataal waxay tidhi:

“Heestaydu waa *siin*,

Waa sagal arooryaad,

Waa sahan maqnaayoo

Beeshu ay sugaysoo,

Waa sawd nin weynoo

Sahwi aan ku imanoo,
Sahay weeye dooroo
Dusha lagu sitaayoo
Sidaad mooddey maahee,
Ina Saalaxow, nabad!”

Sidataal waxay tidhi:
“Heestaydu waa *siin*,
Waxa saxay abwaanoo,
Sayidkaw abtiriyo,
Waa sedkii Qamaanoo,
Waa tulud la soofshoo,
Raagaa salaaxoo,
Sifo waxay wadaagaan;
Gabaygii Salaanoo
Sidaad mooddey maahee,
Ina Saalaxow, nabad!”

Sidataal waxay tidhi:
“Senge ruux la loolaa
Surmi kama fogaadee,
Same-wade Hadraawaa
Sixi laa higgadee
Af Soomaaligaygaa
Malaa kaa sarreeyoo,
Maansada sal iyo baar
Maad helin sirteedoo,
Sadarkaan ka heesiyo
Sheekadaadu siday tahay
Waysa seegan yiinoo,

4.18. *SIDATAAL (1973)*

251

Jinnaa kuu sanqadhayoo
Saan kuu garaacoo
Igu kaa sallidayoo
Sawir baad run mooddee,
Ina Saalaxow, nabad!

Sidataal waxay tidhi:
“Dadka kii sokeeya ah
Ama soor wadaagtaan
Surdhub looma qariyoo,
Suryadaad u qooshaa
Surka lala galaayoo
Kula siiban doontee.”

“Ninkaad igu sidkaysee
Ila soo safaysiyo,
Dembigaad i saartee
Siciid igu qarisana
Kaa siisan maayee,
Saaxiib bal baandhee!”

Sidataal waxay tidhi:
“Aduun bay saluugoo
Buur ila salooshee
Naf jacayl sawaaboo
Seetada ku gijjoo
Waxaan ahay silloonoo
Saxarliyo danteedii
Kama seexan weliyoo
Darteed baan Siciidow,
Uga soomay oontoo

Xeebaha sintoodaan
Saanaddaydii dhigayoo
Jeeroon salgaadhana
Furi maayo suunkee,
Ina Saalaxow, nabad!”

Sidataal waxay tidhi:
“Salfudaydku Qays buu
Saaxiib lug gooyee,
Seef-la-bood inaad tahay
Caad igama saarree,
Goortii sabeenii
Marti loo sedqeeyiyo
Sannadkaynmu joognaa
Waa sagaashan guuree,
Taariikhda socotaa,
Ma midaan ku solin baa?”

Sidataal waxay tidhi:
“Duqa sabo-wanaag yaal
Soodhkiisa maariyo
Hadduu saawir kula yahay,
Way kaa sisibatee
Saamigaad lahaydiyo
Nin sedkaagii qaatoo
Kaa raba siyaadana
Seeftaada mooyee,
Inaanay sabaaliyo
Saadaashu celinayn,
Sidaa maw ogsoon tahay?”

4.18. *SIDATAAL (1973)*

253

Sidataal waxay tidhi:
“Candho saabka dararee
Maraq lagu sakalinee
Ibtu siiban tahayee
Dadku uu u simanyee
Sibraarrada ka buuxsaday
Haddii uu war sugan yahay
Waa sareedo Eebbee,
Ina Saalaxow, nabad!”
Sidataal waxay tidhi:
“Tabtii ina Sanweynaana
Xaajada garsooroo,
Labadeennii saaxiib
Waan kala xaq siiyee,
Aduun bays ka seleloo
Xaajada sirgacayoo,
Hadalkaygii saafnaa
Sawd-daran habawshaye,
Wax baa kuu sunsumayoo
Sidaadii ma tihidoo
Malaa waabad sigatee
Suufiyaasha weyddii
Saarkiyo dabayshaba,
Iyagaa sanceeyee.”

4.19 Samir-siis (1973)

Waa maansadii saddexaad ee uu kaga soo qayb galay Siinley.

Ma ogtahay Siciidow!
Xalay baan saqdii dhexe
Cirka sare u eegoo
Sida dirirku leeyahay;
Bisha Soon markay tahay
Sabbuux lagama heesee,
Safar hayla boodine,
Sannadkii mar uun baa
Xajka loo sadcaalaa.

Haddii aad sabool tahay
Sandullayni waa debed
Af-ku-seefle yeelkii,
Sal u yeelo sheekada!

Ma ogtahay salaaduhu;
Midba saacad weeyoo
Surmigiyo abaaraha
Waysadu sidaan qabo
Ku sax weeye ciiddee,
Nin sahiwiyey rukuucuhu
Kol labaad inuu sugo
Waa sadar hubaal ahe,
Kuu furan sujuudduye.

Ma ogtahay Siciidow!
Turubkiina maad sugin

4.19. SAMIR-SIIS (1973)

255

Maad helin sirtiisii,
Sacabkaaga weeyaan
Waxa selelka keenee,
Ma anigaa wax-saarka leh?
Sud ay Raani leedahay
“Baashe saar!” kumaan odhan.

Kuma odhan, “rankii saydh!”
Saddexlaha aad qaaddiyo
Siddeedluhuba waa biig.
Haddii ay ku sidatoo
Sokihii magaysoo
Saameeshay yeelkii,
Saaxiib, maxaan qaban?
Foorad baa ku saarane,
Sal u yeelo sheekada!

Ma ogtahay Siciidow!
Sagalkiyo arooryada
Warka loo sarbeebiyo
Subaxdiyo habeenkaa
Saaka loo gar qaadoo,
Inay Suurti dhowdahay
Sangaa baqal la dhaafshoo
Siigo dhiig tifleeyoo
Sarka-dhaban ku ladhan yaa,
Saanad soo walwaashoo,
Siraadkii cadceeddiyo
Caad saartay nuurkoo;
Waxay Saxarli leedahay:

“Xiddig sudhan korkaygiyo
 Ifaan sii ridnaynoo
 Igu sabaya been iyo
 Saco dhowr ah mooyee
 Layga saar ilayskoo,
 Safan baan tallaabada
 Hadba suul u dhigayaa,
 Siciidow, xogtaa dhuux!
 Sanka burada haw jarin!
 Hadal kuma solayside,
 Waan sidaaye hoo sii!
 Surbiyaanka haw miyin!
 Jaalle, mayla socotaa?
 Sal u yeelo sheekada!”

Googgaa Siciidow!
 Sedkaagoon ku duuloo
 Dadka kale ka sooroo
 Seko aan ka bixiyiyo
 Sadqo ii xalaal tahay.
 Tu kaleeto suuree!
 Ido laysu soocoo
 Saf saf loo tumaayaa
 Sumal lagu illaawoo
 Lagu sii dhex daayee,
 Saadaashu waa maxay?

Tu kaleeto suuree!
 Saaqadaan warkeedii
 Kuu sifeeyey waa hore

4.19. SAMIR-SIIS (1973)

257

Sidkii waa ka dhowyoo
Sulub wuu lafaystoo
Walqashiisa saawiri
Saanta dhaafi maysee,
Warankeennii Sooyaan
Samaydiisi laallayd
Halka ay ku sugan tahay,
Siciid maw war haysaa?

Tu kaleeto suure!
Sirtu ereygay jiiftaa
Saryan ii higgaadshoo
Xarafyada sameeyaa
Sacab farihii weeyaan
Shibbanuhu ma soorana
Subci shaqalladiisoo
Saddex baa mid laga jaray
Ka gungaadh su'aashoo
Sagandaaq ku raacdee
Sidig oo ha naafayn,
Jaalle mayla socotaa?
Sal u yeelo sheekada!

Sula ciidan kaan diray
Sahaydii kamay go'in,
Soonah iyo dhilowyahan
Ninka soohay maantaw
Geed-saraadki muu madhan,
Sidii baa galoolkii
Maydhax looga saaraa.

Waxay Suubban leedahay:

“Halkaan saaka joogaa

Suryo oodan weeyoo

Silic lagu mutaayoo

Maaha sabo ayaan lee,

Awрку saawa-saawaha

Yaanu goosan seetada.

Xadhigiyo sitaacana

Ha ka sahamin jeerine,

Isa-sudhanta weyddii,

Ka salgaadh xaqiiqada,

Sal u yeelo sheekada!”

Xadhig lama-sitaanow!

Sibiq ceelka haw gelin,

Soddon baac wax baa dheer

Sallax weeye oogadu

Waa sursuur hareeruhu

Dhexdu waa habeen socod

Hoostuna sud weeyaan

Saymo lagu wareejoo

Ka sokeeye oomane!

Laba-suulle waa muruq

Waa harag sagaaro’e,

Ha ku seexin laba ruux!

Soo horeydu yeedhaye,

U samee wadaanoo

Sida xuubka caarada

Siddeheedu yuu go’in,

4.19. SAMIR-SIIS (1973)

259

Sal u yeelo sheekada!
Caliyow sargooyada;
Waan kugu saluugoo
Sama-doon habkeedii
Tani uma salaaxnoo
Safar meel fog kaa jira
Sahal looma naca oo
Lama siro nin kaa maqan.
Samsam iyo Bullaalow!
Caydiyo sarbeebtii
Igu soo sinaadee
Warka aan ku siiyee,
Jaalle saaxi baan ahay
Hayska kay saloolane,
Horta saani ii baro.
Sidataalti kuu timi
Kuma cabannin, saaxiib!
Dhego siigo awdaan
U tumaayey saanoo,
Naf sagaal-shub mooyee
Weedh saran aqoon baan
U saafaayey sheekada.
Hadal lama sudhnaadee;
Cabdi qaaday seeftii
Hadda waa safkaan ahay
Ninkay seegtayow maqal,
Seylac xaal ha loo diro.
Waxay Saxarli leedahay:

“May samadu heestoo
Buuruhu siqaanoo
Subulaha galbeediyo
Saraar laga dhawaaqoo
Sanqadhaan Cir-jiidhuhu.”

“May waranka Sooyaan
Samaydiisu baantoo
Sabeennuhu hadlaano
Suubban laga war doonoo
Ninka samaha raadshiyo
Si-xun-wax-u-tilmaamaha
Salaan loogu yeedhoo
La yidhaahdo kala saar.”

Waxan sidan u leeyahay:
“Sirta yaan la faallayn
Ha la sugo jawaabaha,
Waa Saxarla’ sheekadu!”

4.20 Gurmada (20/10/2005)

Tixdan *Gurmada* wuxuu abwaanku ka tiriyey ololihii doorashooyinka baarlamaanka Somaliland ee sannadkii 2005. Wuxuu abwaanku ka digayaa ku shubasho iyo musuqmaasuq. Wuxuu leeyahay ninkii sidaa sameeyaa wuu eedayaa. Wuxuu kaloo tilmaamayaa in aan gari laba ruux ka wada qoslin ee kolleyba mid uun helayee, kiina laga helo inuu samro, kuna qanco natiijada. Wuxuu kaloo leeyahay caddaaladda iyo garsoorku waa muhiime, yaan xaq iyo xormaynta laga tegin. Wuxuu yidhi:

Gun baa haan laga unkaa;
Duq baa geel loo tubaa;
Gaw baan ka aqaan durbaan.

Waxaa geed lala kacaa,
Genkaad tahay erey la da' ah;
Gefkana bashar baad u tee,
Haddaad ka garowdo khalad
Gob bay tahay caadadeed.

Waxaan godobtiisu hadhin
Gar aad leeduu og yahay
Nin kaaga masuugay gole.

Waxaa gabay lagu saxdaa
Candhuuftu geftaa dalqada
Markuu milil guud ka dhayo.

Golxoo dhammi maaha dhalan
Mar bay ged kaleeto tahay;

Dibnoo ku gariira iyo
Gengada waxa keenta been.

Waxay tixdu gaabsataa
Damiirku markuu gam'aa;
Hadduu hal ku seego geed
Waxaad gacataa hurdada.

Intaa guntay oo dhigee;

Hadduu geeraar wax taro,
Maxaan gelin dhexe onkoday!
Maxaan goohay oo tallamay!
Adoo gabbalkaagu dumay,
Maxaan gudcur baajiyoo
U daaray cadceed geyiga!
Maxaan galab oogay shamac!

Waxaan guurow marshiyo;
Waxaan subax loogay gool;
Hadday gees kaa mareen,
Maxaad farta iigu godi?
Dhegtaada soor-gad lehe,
Miyaan girifgirif yaraa?

Maxaan godladaa araar;
Shabeelkaan gurboodku dhalay
Ku idhi waxa gooyey aar,
Saw kii Alla-gawrac yidhi
“Mayee waxa laysay garo”.

Haddaan guga kuu kordhaa
Gabow mooyee ku tarin

Garaad iyo waaya-arag,
Illayn wax ma dhaantid geed!

Intaa guntay oo dhigee
Ku soo noqo goobta iyo
Garoonka ciyaarta taal.

Xilligu waa goor wax-saar,
Gegaa lagu dheelayaa
Shacbigu ka gar-soore yahay.
Waxaa guul sheegan kara
Cidday u gartaan iyagu.

Haddaad tahay guur-u-meer
Garaabo adoon qubqubin,
Adoon ummadda isku gubin,
Dadweynahan soo gab yidhi,
Waxaad ka gadayso mari!

Abaalkana waa gudnaa
Waxaad noo gashee horiyo
Gadaal waxaad maagantahay
Bal noo sheeg waa golee,
Waxay dadku kaa guntaan.
Kol ay tahay, Gaafanoow!
Haddaad gallad weydo kale:
“Estii” gudahaan ahoo
Ri’ baan beri gees ka riday.

Intaa guntayoo dhigee;
Nimay kala gees yihiin
Inuu libintiisa gado

Ninkii yidhi guul ka dhigo,
Gub baa kaga dhacay halkaa.

Ninkii yidhi: 'gaal dil oo
Gartiisana sii' ma maqal,
Xaqsoor nin ku gaadhi kara!

Rag uu ka dhaxeeyo geel
Hadduu kala geeyo damac
Waxaa isu gaysa dane,
Allow garansii nin moog!

Galool mudhay oo farcamay
Dhuddaa goonyaha ku fiday
Hadday kala gaar yihiin
Guntay ka midaysan yihiin.

Haddaad Garas diiddan tahay
Ku koob dirirtaada Garas.
Ha nicin gobolkuu ka yimi!
Ha giijin xadhkaa ha jarin!
Ha goyn waxa laysu yahay!

Magliga gacal loola baxay
Gondaa uma dhaadhacdee,
Ha gaadhin laftoo ha jabin,
Afkaagana godob ka dhawr!

Mar baa jirta gumuc la riday
Galafto ninkii ridee,
Nin iinloow, daa gujada!

Waxaa bir kuu gooya talo
Markay gondihiisa taal

Nimaan geshigiisa dayin.

Adoo wax ka gaws qabsaday

Mar baa gefka loo liqaa

Inaan danta guud murkacan.

Intaa guntay oo dhigee;

Garaadkaygaan hadlee

Allow haygu gubin aqoon,

Gar eexana hayga tegin!

Haddaan eego gees kalena;

Gedday tahay dheesha taal

Inuu hebel guul heliyo

Inuu gudbiwaayo hebel

Galaasku halkaa ma yaal,

Nimaan garanoow u toos!

Waxay eegayaan guddida,

Galbeed iyo Bari ka yimi,

Inuu dadku yahay dad gaya

Waxay baadi goobayaan.

Waxay eegayaan guddidu,

Inuu dadku yahay dad gaya

Inay u noqdaan gadh-wade

Dadweynaha Geeska Bari.

Fulow, guuli kuu dhawaa!

Xilliga guuraynayaa

Hadduu kaa tiro gedmaday;

Hir baa laga guurayaa,

Mid baa lagu geeddi yahay.

Waxaan goobayaa hangool
 Farraarkiisiyo gantadu
 Midkoodba ku yaallo geed.

Wax baan ka garaabayaa;
 Wax baan misna gocanayaa;
 Lammaanaan is geyin,
 Intaan guri wada furaan
 Haddana garac diidayaa.

Hortayda bir baa ku go'ay
 Hareerta god baa ka qodan
 Gadaal uma laaban karo.
 Giraangir wareegta iyo
 Dhig baa lagu guud socdaa.

Waxaan gudayaa habeen,
 Wuxuu galayaa saqdhaxe
 Waxaan gudbayaa biriish
 Biriish ku dul taagan gees
 Gafuur wiyileed ka baxay.

Waxaa girgir qaanso sudhan,
 Warkaba aan gaabiyee,
 Raggii go'ay wuxu u go'ay.

Haddaan eego gees kalena
 Waxaan gabbal ka arkayaa,
 Cirkaan u samroo godladay.

Hadduu gelin toomanaa
 Wuxuu galay Weerarow
 Ayaankaygii gar-dhalad.

4.20. GURMAD (20/10/2005)

267

Ciyaartuna gebaggebiyo
Waxay joogtaa gantii
Halkay ku gudhaysay talo.

Gefkana xeer baa ka yaal;
Ninkii ku kacaa xad-gudub
Wuxuu geleyaa *off-side*,
Allow garansii nin moog!

@SOMALIBOOKS

Cutub 5

Goloobal (Caalami)

Cutubkan waxa ku jira tixo caalami ah oo abwaanku kaga faalloonayo arrimo kala duwan oo dunida khuseeya.

5.1 Anwar Saadaat (Oktoobar 1981)

Wuxuu maansadan, Gaarriye, ka tiriyey geeridii Anwar Sadat oo muddo 11 sano ah (1970-81) xukumey dalka Masar. Sawirka tixdanu kuu muujinaysaa waa sida soo socota: Nimankii keligood-taliyayaasha adduunka ahaa ee dhintay oo aakhiro iyo cadaabta dhexdeedii ku loollamaya kursigii madaxtinimada Jahanama. Dabadeed wuxuu nin waliba soo ban dhigayaa oo uu ku faanayaa Ummulo-dooxuu dhigay iyo dhibaatooyinkii uu adduunka ka sameeyey. Iyadoo laysku haysto ayaa Saadaat iyagii ku soo biirayaa.

Xushmad gabay, Hadraawow!

Araar xiiso loo qabo

Xarakiyo dirsoocba leh

Xilliyadu tukubiyaan,

Xasan Geney durdursii!

Una sheeg xiddigiskii

Xiito feejignaantii

Nabaaddiina-xidhiddii

Xaamxaamadkeedii,

Xirsi iyo qardhaas iyo

Suuf iyo xanjoba way

Isku belo xijaabtee,

Geeri baan xakamo iyo

Xadhig lagu ceshaa jirin.

Xidaarkiina faalkuu

Igu yidhi: “Ximruu galay”,

Xaashe’e ma beenaan.

Durba xoox-horraadkii
Wax ku daatay Xaynoosh,
Niriggii xasaraddiyo
Xaaraanta lagu dhalay.

Xinjirihii sunta ahaa
Iyo xabag-dhunkaashii
Xoorkiina waa weli,
Xigsimooyin baa hadhay.

Afartaasi waa xubin.

Xuunshaa wax lagu yidhi,
Beri Xoolojaliyiyo
Xaaraame-cune dhacay:
“Ma ogtahay, Xilmoogeey!
In xaqii ku soo deggay
Xabiibkii Ilaahay?”

Nin xantaday dantiisee,
Laye xoosh-la-mooddii,
Waxba maysan xaalayn
Xadantadu ma saamayn
Ma xanuujin dhiilladu.

Isna cadho la xuurtow,
Is-xabeebiyoo yidhi:
“Dammaneey xogli’idaa,
Xaggee hadalku kaa maray?”
“Xaashaa kallay!” tidhi.
“Ha xanaaqin!” buu yidhi.
“Xeeshaa dhac!” bay tidhi.

5.1. ANWAR SAADAAT (OKTOOBAR 1981)

271

Kuye: “Xaajo waa gobo’!”

“Ku soo xoori!” bay tidhi.

Kuye: “Weer cad soo xidho!”

“Hays xiijin!” bay tidhi.

“Rasuul baa xijaabtee,

Ku xisaabtan!” buu yidhi.

“Xusi maayo!” bay tidhi.

“Ha xujoobin!” buu yidhi.

Kute: “Hay xajiimayn!

Intuu Nebigu, Xaydow,

Noolaaba xaar iyo

Xaab baan cunaayee!”

Waa duur-xul sheekadu,

Xog-ogaalna waan ahay.

Ceebtiyo dheg-xumadiyo

Ragga xalay nijaastii,

Marna geed-xunkii dhacay,

Xiisayn ma doonaan.

Warka xalayto aakhiro

Xaashiyaha wargeyskiyo

Xilliyadu ka weriyeen,

Wuxuu sheegey xanan iyo

Xulad iyo dab oognaa

Iyo waliba xiisado

Ka dhex huray xumaystii.

Nimankii xaduurkiyo

Adduunyada xajiintiyo

Xaska gogosha uga dhigay;

Wax-ma-xeerayaashii
Xaramkii dadweynaha
Ku kufsaday xilkoodii.
Daad-xoorta naartiyo
Laye: “Xaydhaweyntii,
Iyagoo xariirtiyo
Xaaraantii lagu mamay,
Nin kastaa xarragadiyo
Xushmadduu mar qabi jirey
U xaraaradoodoo
Raba dumb in loo xidho”.
Iyagoo xaraabaha
Mid kastaa xaggiisii
Xildhibaan in laga dhigo
U xaraar butaystoo,
Salasaar xafiltamay;
Nayroonna xaasiday;
Oo Shaahii xayraan
Ka xumbeeyey dhoollaha;
Farankana xanaaq iyo
Qab-xun uu lahaan jirey
Xummad ba’an ku kiciyeen;
Samawsana ku xila furay
Xag loo daayo mooyee
Inay talo xayiran tahay.
Oo Xayle dhaar maray
Darajada in loo xulo,
Kuna faanay Xiitiyo

5.1. ANWAR SAADAAT (OKTOOBAR 1981)

273

Xaraskii Balqiis iyo
Xoogaggii Abraha ee
Xaramaynka gaaddiyo,
Xumuhuu barbaarshiyo
Xaqluhuu addoonsaday,
Intuu hanad xartaalliyey
Xuur baahan siiyiyo
Shacbiguu xasuuqee
Ku xukumay: “Rabbaan ahay!”
Oo jar-iska-xoorkii
Hitlerkii xujeysnaa
Qirtay xero-gubkiisiyo
Malaayiintu xaaqiyo
Ubadkuu xab-burushiyo
Duniduu xagaafiyo
Diga-xaadka mariyiyo
Xaqirkiyo ismoodkiyo,
Ummadduu xareeyee
Jiritaanka ka xarrimay,
Dhiigguu xalaashaday
Xasillooniduu nacay,
Kibirkuu la xiiqee
Ka gadaal xaqiiqsaday
Xad ceshaa inuu jiro.

Iyadoo xiniin iyo
Ninba tab iyo xeeshii
U soo xaytay duullaan,
Mise waa xambaysane;

Gorgorkii xammuurraa!
Xaruntii wax soo galay
Bacaluul la xaman jirey,
Anwaroo xabbado qaba,
Shicibkiisu ku xukumay.
Durba, “Xaadir!” buu yidhi.
Xigtadiisa goortii
Xisbigooda lagu daray.
Dabadeeto xiisii;
Golda Meyr u gogol-xaadh,
Una sheeg xodxodatkii
Xubbiggeeda awgii,
Inuu Xaramki diintiyo
Xurmadii Ahraamtiyo
Milgihii xorriyaddiyo
Xuquuqdii shucuubtiyo
Masar xoolaheediyo
U xaraashay Falastiin.
Oo dhaar ku xagaf sii
Inuu yahay xabiib jecel
Xididkana u roonaa,
Oo aanu “xiix!” odhan
Wixii xulashadeedii
Xeer iyo shuruud adag
Kaamp Dheevud lagu xidhay.
Wuxuu yidhi: “Xayaatii!
Waxaa cunay xuskaygii
Xisti iyo gumeystiyo

Xoogaggii shirqoolkiyo
Cadaawihii xaqsoorkiyo
Inta xeerka dumisiyo
Xulafadi Israa'iil".

"Gashigaan xambaarsaday
Dulligaan xantoobsaday
Doonantaan xiloodshee
Khasab kaga xantaystee
'Xigo, Beegin!' idhiyee
Nimaan geyin u daba xaday,
Fool-xumaanti aan dhigay
Taladaan xayrubsaday
Nabaddaan xijaab adag
Xuub caaro uga dhigay
Xaramkana ku baayacay,
Xayaysiinti ceebtiyo
Xaradhaamadii baa
Heedhe, laygu xooroo
Xasabiyo tol iyo gacal
Xayn yar bayga raacdoo
Xigaalkii Jamaal iyo
Nin xishoonayaa, maya,
Xabaashaydii may iman."

Iyaduna xaggeedii
Xarragada ka raacdoo
Ku xurmeysey taajkii
Miinadu ku xeerneyd.
Shaahuna xusuus iyo

Xillad lagu lahaan beri
Ugu xeeriyoo, sii.

Waxay xawli socotaba;
Iyadoo xisaabtii
'Ku xad iyo ka leef!' tahay
Xaalxaalna lagu jiro,
Ayaa show xan hoosiyo
Warka lays dhex xuliyoo,
Wax go'aan ku xaasilay;
Siyaad iyo xertiisii
Oo xaggooda laga wacay,
Xaajada in lala sugo.

Noodyo (notes):

- Anwar el-Sadat (1918–1981): Madaxweynaha dalka Masar (1970-81)
- Muhammad Riza Pahlavi (1919-80): Shaaha Iiraan (1941-79)
- Francisco Franco (1892-1975): Keligitaliye iyo hoggaamiye ciidammo ee dalka Isbayn (1939-75)
- Golda Meir (1898-1978): Ra'iisalwasaarad dalka Israa'iil (1969-74)
- Luis Somoza (1922-67): Madaxweyne Nikaraguwa (1956-63)

5.1. ANWAR SAADAAT (OKTOOBAR 1981)

277

- Menahem Begin (1913-92): Ra'iisalwasaare dalka Israa'iil (1977-83)
- Antonio de Oliveira Salazar (1889-1970): Keligitaliye Jamhuuriyadda Bortuqiiska (1932-68)
- Haile Selassie (1891-1975): Boqorkii Itoobiya (1930-74)
- Adolf Hitler (1889-1945): Keligitaliyihii Naasigii Jarmalka (1933-45)

5.2 Wootar-gayt (1977)

Markay Angooli xornimadeedii dhacsatay, ka dib kolkay dagaal qadhaadh la gashay Boortuqiiskii gumaysan jirey, ayaa dawladda Maraykan iska hor-taagtay inay Qaramada Midoobay ku biirto. Arrintaas waan u qaadan waayey. Waxaan dabeed is-weyddiiyey waxay uga jeedeen waxay “Wootar-gayt” odhan jireen. Hadday ahayd fadeexad iyo dhaqan-xumo ay dhihsadeen, waxaan garan waayey waxay u dhihsan waayeen fadeexadaha ka daran ee ay faraha kula jiraan sida: gar-darraysigii Fiyatnaam iyo dhaxal-wareegga Falastiin iyo xiisadihii ka oognaa Simbaabwi iyo Namibiya (oo waqtigaas siday u kala horreeyaan loo kala odhan jirey Roodiishiya iyo Koonfur-galbeed Afrika).

Wiswis bayga galay Kaartaroow, weheshigiiniye
Waaya-arag wixii aan ka helay, buugaggii weriye
Wixii aad baddeen buu khalqigu, weli la taahaaye.
Su’aalaan ku weyddiinayaa, ila sal-waaweyne;
Walaalnimadi aan koolin jirey, waadhka yaa geliyey?
Nabaddiyo wanaaggii ayaa, wegeredkow gooyey
Isagoo takoor wada ayaa, laba-wejiileeyey?

Waadaasha xoolaha lumaa, weere waw halise
Wedkii Maalkam Eges waan ka naxay, wacad
Ilaaheeye.

Hadba weerka naag baw xidhaan, wayday kii qabaye
Kolka geesi wayraxo ayaa, dacar waraabsiiya?
Yaa waday raggii Luudar Kiin, waagi hanaq-gooyey?
Hindidii casayd yaa waddaray, wadarna yaw laayey?
Alle weger waxaa belo dhigteen, waa ka waasacane!

*Niksan wayla sahal ceeb haddaad, ka werweraysaane,
Qirta wootar-gaytyadu ka badan, taydin weriseene!*

Walbahaarka Falastiin nin ogi, qulub la weydoowye
Waa debed-wareeggii sidii, “woohow” loo yidhiye
Waddankoodi goortii la dhacay, wahaabku kooreeye.
Waagii kastaba Pii El Oo, waw dagaal wicide
Ummaddaasi wadhan yaa sidaa, waajib kaga yiilay?
Miyaan lala wadaagayn Yuhuud, wiirsigiyo ceebta?

*Alle weger waxaa belo dhigteen, waa ka waasacane!
Niksan wayla sahal ceeb haddaad, ka werweraysaane,
Qirta wootar-gaytyadu ka badan, taydin weriseene!*

Fiyatnaam wixii aad baddeen, uunku wada yaabye
Sidii dhibic wajiineed wixii, gumuc is-waydaartay
Nin waraystay waa garanayaa, wahanki Saygoone.
Minawaarro dhagaraysanoo, cudur walwalaaya
Iyo nacab dayuurado wataa, geliyey weesaade.
Raggaad waranka siiseen anoo, weli u ooyaaya
Marna waxan i daynayn duqii, ugu fil-weynaaye
Waheey geeridii Hooshi Miin, wiilashay gudhaye.

*Alle weger waxaa belo dhigteen, waa ka waasacane!
Niksan wayla sahal ceeb haddaad, ka werweraysaane,
Qirta wootar-gaytyadu ka badan, taydin weriseene!*

Woobiga Angoolee qarxaday, wiririgtii yeedhay
Boortuqiiski wiiqay rabeen, inay ku waabshaane
Goortuu wadnaha taabtay bay, wegen u fuuleene.
Waxay waarrisaba maalintay, calanki waaheeshay
Waqalkiyo daruurihi onkoday, webiyadii dooxmay;

Wadhiyeey maxaad ugu riddeen, welegta Viitowga?

Wadhiyeey maxaad ugu riddeen, welegta Viitowga?

Sida ceel wiyiiraad kol hore, nooga wabaxdeene
 Warshaddiina dhiiggaan tufaa, lagu waraabshaaye;
 Garaad ma laha ruuxii wabiin, wacad la qaataaye
 Ka il-baxay wallaahida afka ah, walalac beenaade.
 Werwerkii Simbaabwaa qabaa, weris-la-mooddiiye
 Waadiga Namiibiya rag baa, waayir xidhayaaye
 Idinkaa watee Yaan Ismiidh, wadhaf ma tuureene.

*Alle weger waxaa belo dhigteen, waa ka waasacane!
Niksan wayla sahal ceeb haddaad, ka werweraysaane,
Qirta wootar-gaytyadu ka badan, taydin weriseene!*

5.3 Simbaabwi (7/4/1980)

Maansadan waxaan kaga qayb galay dabbaal-deggii loo samey-nayey gobannimadii Simbaabwi, ka dib markii loo galay hal-gan qadhaadh oo naf iyo maalba loo huray. Waxa la odhan jiray dalka Rhodesia caasimaddiisana oo imminka Harare la yidhaahdo Salisbury baa la odhan jiray.

Cirka sare dayaxa
Suudi-meerayiyo
Xiddigaha socdaa
Dar silloon miyaa?
Oon sebenka iyo
Taariikhdu solin.
Saw kuwan Fu'aad
Weli saaxigaa!
Een saxalka iyo
Saacays beddelay
La sakhraansanayn!

Dhulku waa sidee?
Ma sawaaban yahay?
Sanam baan dirgane
Saw ka aan gilgilan!

Maanigaa sirgacan?
Mise Saalaxoow
Baddan suuxsan baan,
Saksifoonka iyo
Sawdkaba maqlayn?

Ma dhirtaan sirtiyo
Suugaanta gabay
Ula sooganaan
Saarreey ahayn?
May sacabbiyaan?
Sinta may lulaan?
Ma Simbaabwi baan
Saaka loo walqalin?

* * *

Siddi iyo wigliyo
Sanqadh iyo durbaan,
Waxa siidhi dhacay
Waa Saalasbari.

Gabadhii la siray,
Ee sixirka iyo
Saqajaanku helay.

Gabadhii sinada,
Safka laga galee
Soodhka lagu kufsaday.

Waa Saalasbari.

Gabadhii safayn
Sidii yawmal Badar
Saraayuhu ka dhacay.

Gabadhaan sardhada
Saranseerki helay,
Saqda dhexe hurdada
Uga seleli jirey.

5.3. *SIMBAABWI (7/4/1980)*

283

Waa Saalasbari.

Gabadhii suryada

Loo soohayee,

Sulubkay jecayd

Seefta lagaga hirey.

Gabadhii Sureer

Ee suuq madaw

Subax lagu gatee,

Sisal Roodis iyo

Magacyada sendahan,

Ka subxaanalee

Summad looga dhigay.

Waa Suubbaneey

Waa Saalasbari;

Oo silsaal ka dhacay

Reer Suweeto iyo

Ruxay Sawd Afriik.

Waa Saalasbari

Oo siraad ka baxay

Falastiin ku simay.

* * *

Waxan uga socdaa,

Gabadhii Sureer

Silicii la baday

Laga sabato-saar.

Imminkay Sahraay

Saygeedi geyey

Sawjad ay u tahay.
Waanu soo dhacsaday
Ee cidi ma siin.

Guushiyo samuhu
Waa sabuul dab iyo
Dhiig sabi ku baxay.
Soobir baw guntaday;
Sabool baa u go'ay;
Sawjar baa darteed
Sibidhka u gogladay;
Sallaxana barkaday;
Oo siigadiyo
Sufurtaw huwaday.

Waxay sawlaxdaba,
Soori-qaadaygii
Moosareewa sirey
Laga gacan-sarree;
Samir Yaan Ismiidh;
Calankii la saar;
Siiqir iyo kabiir
Sara-kace dadkii.

Saajaceey shuftada
Ku sifayn jireen
Hadda waa siciim.
Saldadduu u baxay
Sawd buu ku helay.
Sinji-dhaanki iyo
Midab-sooc ma jiro.

5.3. *SIMBAABWI (7/4/1980)*

285

Waxan uga socdaa,
Sacii Faarso nacay
Soddon goortu qaday
Sandulluu ku yimi.

@SOMALIBOOKS

5.4 Maandheela (Luulyo 1980)

Nelsan Maandheela oo markii dambe madax-weyne ka noqday Koonfur Afrika, wuxuu ahaa kolkii maansadu soo baxday maxbuus ku xidhan Jasiiradda Robin. Wuxuu ku xukunnaa madaxaa-ha-ku-furto. Sannadkii 1963 ayaa la xidhay ka dib kolkii ururkiisa A.N.C. ay go'aansadeen inay halgan hubaysan ku qaadaan taliskii midab-takoorka ku dhisnaa ee dalkiisa ka amar-ku-taaglaynayey. Maansadanu waa sharaf aan ku maamuusay Maandheela iyo wixii uu u taagnaa.

Gabay-yahaw i maqal!
Madax-yahaw rimmani,
Jiiftada madiix!
Masafooy gadood!
Maax-yahay ha gudhin!
Inta uu mudduci
Madal-weyne yimi,
Wax kastuu marsado
Marlay kiiska qabo;
Oo maddaacalii
Maanshaa allee,
Garta madax ka yahay
Ka markhaati yahay
Sharcigana matalo,
Madfac-yahaw ha damin!
Mujrim-yahaw ha ladin!
Magan-yahay gilgilo!
Maskax-yahay godlani,

5.4. MAANDHEELA (LUULYO 1980)

287

Maansada ha dayn!

Qalin-yahaw mindiyo

Ii noqo maddane!

Ku marriimo dhiig;

Kuna maydho ciin.

Khadkan hoo murka ah;

Kii macallinka ah,

Ee midab-caska ah!

Ku dhig heestan milil!

Maaleey qadhaadh

Dacar lagu margado.

Maarrahaan sitiyo

Kalaashkoofka mudan,

Midig aad tartide

“Maddad” baan ku idhi.

Maska ubadka jaray

Dhiiggana ku mamay

Ila moora-duug.

Murti iyo higgsaad

Maxlal aan ku dhalan,

Ninna macasha qaban

Waa meeqa odhan,

Ku macsuun tix aan

Maamuus ku ladhay,

Maandheela iyo

Muudaaga xumi

Dad wuxuu makalay;

Ama uu malmalan
Iyo reer muskood
Kaga dhigay maxbuus.

Afartaa miscirir
Mus-duleed u daa;
Mid kaleeto waa
“Maqalaay war-laay
Ma laguu warramay?”

Waxan ahay madluun
Godobtiisa maqan,
U maleegan oo
“Maya” yidhi dulliga.

Waan miiganaahay;
Nin mannaagayoo
Macaluul darteed
Milgo-beelayoo,
Maalkiisa dhacan
Marti inu ku yahay
La marsiinayiyo,
Mana ihi miskiin
Ninna muuno iyo
Naxariis ka mudan.

Nacas muruq is-biday
Markuu dhabanka bidix
Farba meel ku dhigo,
Sidii Nabi Masiix
Dhanka midig u dhiib,
Mawd baan ka xigay.

5.4. MAANDHEELA (LUULYO 1980)

289

Ninka midho-yariyo
Madi garab lahayn
Ii malaynayiyo,
Muska tiidsanee
Igu meersanee
Madaw iyo cadba leh,
Een mawqifkiyo
Mitidkaannu nahay
Ku midaysan nahay,
Kala maan ahaa.

Uurkayga madhan
Muruqyada i fagan,
Murugada naftiyo
Dabarkaygu maran,
Mucsurkaan qabaa,
Waa miino iyo
Meleg aasanoo,
Mar inay qarxaan
Ku muddaysanoo,
Wixii lay marshiyo
Waxan maaganahy
Kala maan ahaa.

Maanshee la yidhi:
“Xaaqinkaa murxee
Dhul madhaa ma jiro”.

Miciyihi darraa
Ee igu mudnaa,
Mariidkiyo suntii

Maaradoodi helay.

Haddaan maahsanaa

Miyir-doorsanaa,

Miiraabay oo

Mugga waan il-baxay.

Majaraan hayaa

Duul hore u maray

Ay mahadiyeen.

Afartaa mullaax

Uga maydhax-diir,

Mid kaleeto waa;

Hadal waa murtiye,

Maqal Abu-Hadroow!

Tixdu waa mag-dheba;

Nin kastoo mitida

Oo madiidin neceb,

Waa madhax u yaal.

Waa muuno iyo

Taallo aan u muday,

Maandheela iyo

Cidda uu matalo;

Magli baan ku qoray.

Adna Maxamadoow,

Maansadu nin geya

Kama maarantee,

Mayalkeeda qabo!

Gumaystaha ku maag!

5.4. MAANDHEELA (LUULYO 1980)

291

Madaxoo la rogo
Iyo midab-takoor,
Inaynnaan mareeg
Marna qaadanayn,
Ninka mooggan iyo
Macal-cune dhacsii!
Miliqsade ka nixi!
Hal-muceedyadii
Mari aad tiqiin;
Oo mahadho iyo
Maahmaah ka reeb!
Kana marag ahaw
Rag hadday murmaan,
Mabda'eennu waa
Isagoon mugdiyo
Madmadoow ku jirin,
Maantiyo berriba:
"Malafsade ha dhaco!
Xalaal-maal ha jiro!
Dadku waa masee,
Ha mudh-baxo cadligu!"

5.5 Nabdaado (Oktoobar 1981)

Waa maanso caalami ah. Waxay soo baxday markii tartanka hubka halista ihi gaadhay heerkiisii ugu sarreeyey. Waxay ka digaysay inuu dagaal ka dhex qarxo labadii gaashaan-buurood ee Waarso iyo Naato.

Najayna najayna!
Najayna najayna!
Najayna anaa leh;
Nayruushkan haddeerto
Necawda dhacaysa,
Haddii nabaddiiba
Kor taal naxash maanta.

Najayna najayna!
Najayna najayna!
Ammaanka nuglaaday
Naddaaradda maamka
Naxaasta sumaysan
Niyuutaran boomka,
Hubkaan laga nuuxsan
Nacuudu billaahi!
Intuu dadku naaro
Niyuukliyar oo dhan.

Najayna najayna!
Najayna colaadda!
Nitaakhada joogta
Nayaayir xumaanta,
Jikraa ma-naxaanka,

Nakhuudaha mawdka
Bamkaan laga nuuxsan.

Sidii nurka roobka
Qaloombiga “naw” leh,
Galdhiidhiga naarta
Nacaybka gadhoodhay.

Najayna najayna!
Najayna misaaylka!
Dagaal nuxur-goys ah
Laxaadsiga Naato
Nuxnuxuusiga Waarso,
Calool naxli dhaanshay
Dardaaran-naqeeda.

Najayna najayna!
Najayna anaa leh!
Haddii najis xoog li
Namruud muruqaystay,
Ciddaan nacamaynnin
Nafiif uga dhaartay.

Najayna najayna!
Najayna najayna!
Khaliijkiyo Niilka
Namiibiya Shiine
Banaamiyo Nayjar
Ilaa badda Noorway
Nebaalka ku meersan.

* * *

Waxaa nabadeey leh
Dhammaan san-ku-neefle
Adduun nololeedka
Intii naqas jiiddey.

Waxaa nabadeey leh
Nabaadka baxaaya;
Nagaadhkiyo doogga
Is-nuugta ugaadha
Dhurdaa nasan waayey.

Waxaa nabadeey leh
Xamaanka nakhiilka
Kob uu nasligiisa
Negaansho u seexsho,
Nudaa ku tidcaaya.

Waxaa nabadeey leh
Xataa ma-nafleeyda,
Dhadhaabtiyo niibta
Dix-naanida ciidda.

Waxaa nabadeey leh
Nacuu Hitler biirey
Naftii Musaliini,
Fashiistiyo Naasi
Nasiib kaga doogtay.

Waxa nabadeey leh
Wixii nabarkeedi
Ka nool Horashiima;
Jugtii Nagasaaki

5.5. NABDAADO (OKTOOBAR 1981)

295

Jabkii lagu naaftay.

Waxaa nabadeey leh

Ilaa Nabi Aadan

Nalkii la shidaayey;

Naqii tacabkeenna

Naqwii dhaqankeenna,

Wixii lagu noogay

Nahdii laga tuujay.

Macaan nabad baa leh;

Naruuro samaa leh;

Nas baa igu taam leh;

Nimcooy waxa maanta

Mindhaa nadigiisa

Natijjo ku raadsha

Dagaalna niyeeysta,

Nin moog wixi gaadhay,

Dhurwaagi nabnaaye

Intuu nacasobay,

Bishmaa nirig goostay

Dabeed yidhi, “naa jaq!”

Hal uu jarey naaska.

Dib soo nurus-naarush

Maxay bal ku nuugi?

Maxayse ka nuugi?

5.6 Geeridii Ina Boqor (13/4/1981)

Sannadkii 1981 ayaan waxaan daawaday filim uu nin Ingiriis ihi sameeyey oo la magac-baxay *The Death of a Princess*. Wuxuu kaga hadlayey qiso yaab leh oo uu la kulmay. Ninku Sucuudiga ayuu tegay 1976. Maalin maalmaha ka mid ah ayuu ka qayb galay iyada oo gabadh reer boqor ah iyo nin ay is-jeclaadeen la dilayo. Si tuuga ah ayaanuu sawirro uga qaatay. Dambiga keli ah ee lagu soo oogayna wuxuu ahaa iyaga oo jabiyeey xeerkii u yiillay qoyska dalkaas xukuma. Waxa xaaraan ah in qof reer boqor ihi ka guursado dadka kale ee caadiga ah. Arrintaas ayuu filimka ka sameeyey, isaga oo qaawinaya sida aanay isu lahayn, Islaamka ay sheeganayaan iyo waxay ku kacayaan. Xaa-jadaas, oo berigaas Ingiriiska iyo Sucuudiga iska hor-keentay, ayaan maansadan ka curiyey.

‘Xaye cala salaa’

‘Xaye calal falaax’

Xilli loo addimay

Ma xusuusan karo;

Xilna waa jiraa

Waana xaal-adduun;

Xiddigihi cirkana

Xalaa laygu yidhi:

“Xinjireey liqeen”.

Dhulku wuu xarkagay

Sidii xuuko geel

Waanu xiiran yahay.

Xooluhu dhammaan

5.6. *GEERIDII INA BOQOR (13/4/1981)*

297

Waa xaaluf-daaq.

Xaggu waa qaniin
Xaggu lama-degaan;
Xidhku waa saliid,
Daad-xoor dab-liyo
Xadhig-lama-sitaan
Ku dul xeeran yiin.

Xaggu waa bacaad
Xanfar iyo dabayl;
Malaa waa xagaa.

Xaggu waa masniyo
Fooq iyo xaraar
Isha xiijiyoo;
Demesh iyo xariir
Ku xiddaysanoo
Cirka soo xansada.
Oo dad loo xil-qabo
Xamastoodu taal.

Togag baa dhex xula;
Biyii Xaramka iyo
Wiski xooriyaa
Dhex xumbaynayaan.

Xaggu wa dar-xumo;
Xaawaleey carruur
Ku xansheeran oo,
Xiiq iyo harraad
Xuurteeysan iyo

Xammaal iyo wastaad.

Afartaasi xidhan.

Xaggan kalena eeg:

Gabadheenna Xiis

Waa xabag-barsheed;

Waa xero-u-dhalan

Xulad geenyo ugub.

Oon xiito guluf

Dirir iyo xabbaadh

Loo sudhin xakame.

Waa xuur-al-cayn;

Iyo Xaaliyeey

Dayax xoosh ahoo

Xalay gaadh ahaa,

Saakana xarrago

Xil-wareejintii,

Xuubkii cirkiyo

Daahyadi xidhnaa

Kor u xaydayoo;

Sagal xaradhyo lihi

Qorrax xiiso wado,

Xaraaraha bulka leh

Ku xiddeeyeyoo;

Xod-xodtooy iyana

Xaradhaamadiyo

Hab-xiloodintii

Xadantootayoo;

5.6. *GEERIDII INA BOQOR (13/4/1981)*

299

Xummad iyo kulayl
Naf-xaraare baas,
Xaam-xaamadkii
Xayn furatay oo
Xusul joogga le'eg.
Xaashaa kallaa!
Xubno-jeedalleey
Haddii aan xistiyey
"Xaal qaado" dhaha.

* * *

Gabadheenna Xiis
Xubin bay ahayd
Xuddun webi ku taal;
Oo xidh oodan iyo
Xakab loo dugsiiyo;
Oon xagaaga arag
Dhirta xaalufshiyo
Xanaf iyo kulayl.
Mar uun bay 'xaf' tidhi;
Mar uun bay Xorriyo
Ka kufriday xumii;
Laye xaawo hee!
Xadhka-goowsayaa;
Xadki jabisayaa.
Is-xabaal wax badan
Godka uu xabkiyo
Xinjiraha ku cuno,
Huwin jirey xariir

Ka xayuubisaa;
Xin u qaawisaa;
Ceebaha xilka leh
Xabbad-qaaddayaa.

Geedkii xaskiyo
Xuladada wax guba
Xaabuu u yahay
Loogu xeeban jirey,
Inu xabag-dhunkaal
Xordan yahay dadkii
U xaqiijisaa.

Xubbi iyo kalgacal
Laab xuunsho galay
La xariidisaa;
Dareenkeeda xalan
Iyadoon xidh-xidhin,
Hanadkii xasladay
Xiiseeysayaa;
Xasil diiddayaa.

Xusbaddana ma gelin
Inay xilo nin tahay
Qasab loogu xidhay;
Xaaleeyna-mayn
Xaafaddeey ka timi,
Iyo Xaaliyeey
Xeerkii ka jirey.

* * *

5.6. *GEERIDII INA BOQOR (13/4/1981)*

301

Waxay xawlisaba
Xanti durugtayaa;
Xogsigii horeba
Xigtadii Gobaad,
Dir-xumaan-ku-nool
Ka xanaaqdayaa;
Baha-xaydho-weyn
Xayraantayaa.

Gabadhii Xaddiyo
Caashaqa ku xidhay
“Laan-gaabka xune
Xagga sare ahayn.
Xulashada gurraan
Ee sumal-xadka ah”
Ku xujoowdayaa;
Xabsi loo diryaa.

Iyadoon Xorriyo
Aan cidi xukumin
Qalbigii xallaa.

Xaramkii cishqiga
Xadradoow ahaa.
Taalladi xubbiga
Xabbad lagu furyaa.

Laye Xaadsan iyo
Xuurkeey jeclayd
Loogu xiiryeyaa;
La xabaalyeyaa.

Halna waa xusuus
Sheekada ku xidho:
Meeshu waa Xijaas
Xaruntii waxyiga
Halka loo xaj tago,
Ee Xabiibalaah
Xudduntiisu tahay.

@SOMALIBOOKS